

„Gorjul e o regiune de surprize...” (Tudor Arghezi)

Gazeta Gorjului

revistă de cultură / apare lunar la Târgu Jiu
serie nouă / anul I / nr. 8 / August 2025 / 32 pagini / 3 lei
un proiect editorial susținut de S.C. GORJEANUL S.A.

Noaptea de august

Emil CIOCOIU, în Amintire

după 20 de ani

un poem

scriitorului Nicolae Diaconu

dar nici cu tânăra moarte nu am ce să fac
de aceea îmi închipui uneori
că oamenii buni sunt rânduiți de Dumnezeu
în cutiute cu flori, în mușcate mărunte.

din întâmplare aflu că moartea
nu-i fluture și nici licoare de țurture
uneori pare atât de transparentă
încât o pot bănuși albă ca pe-o filă
de scriptură.

tu, prietene, te-ai întors în tinda Domnului
unde îngeresc în definitiv amurgurile,
iar pe Dumnezeu nu-l poți vedea
decât din întâmplare -
inima-i atât de aproape, atât de aproape.

în zori, mereu în zori, cineva, toarnă în pocaluri,
în loc de agheasmă, noaptea
și nici atunci nu cred că îți vei aminti
sau nu te vei resemna.

mergi dincolo de lumina din ferestrele cerului
dincolo de ai tăi și dincolo
de numele tău, de numele tău.

tu, bunule prieten,
înțeleg că nu te poți întoarce cu adevărat
măcar acum, acum când nici cu tânăra moarte-ți
nu am ce să fac.

Alex GREGORA

semnează în paginile revistei:

Aurel Antonie • Paul Aretzu • A. E. Baconski • Luiza Barcan • Mircea Bârsilă • Ionel Bușe
Ion Cepoi • Emil Ciocoiu • Dorel Dumitru Chirițescu • Carmen Chițan • Nicolae Diaconu
Elena Dican • Traian Dobrinescu • George Drăghescu • Florin Epure • Gheorghe Gorun
Alex Gregora • Gheorghe Grigurcu • Ion Hirghiduș • Horațiu Mălăele • Ștefan Mitroi
Marian Negrescu • Andrei Novac • Carmen Poenaru • Ion Popescu - Brădiceni
Dinu Săraru • Vasile Sichitiu • Felix Sima • Valeriu Stoica • Sanda Stolojan
Marius Marian Șolea • Marius Tița • Vasile Vasiescu

Editorial

„Râmnicul meu”

O toamnă de poveste stă deja atârnată la vedere deasupra târgului așezat de când lumea în dunga Jiului de Sus. Nori albi de vorbe așteaptă pe aliniamentul orizontului nostru de provincie să fie molfați cu aplicație între gingiile politicienilor de toate culorile care dau buzna, din când în când, cu ușoare interese, și la Târgu Jiu.

Oraș mic cu politicieni arondați pe măsură-i, vorbele lor străbat ca vântul și ca gândul întinderea îngustă dintre hotarele urbei și se preling fără zgomot în șanțurile de apărare proaspăt pregătite pentru orice eventualitate.

Din când în când ni se mai întâmplă câte ceva... Iată-ne intrați, cu arme și bagaje, în vria pregătirilor Anului Brâncuși 150, aprobat la cel mai înalt nivel. Deocamdată ne facem treaba doar din... vorbe. Aici nu stăm rău, avem în portofoliu un cumul de experiențe cu care ne putem oriunde și oricând face... fală.

În urmă cu ceva ani buni, alegătorii noștri, inspirați nevoie mare, i-au dat un loc de casă, cu acte-n regulă, unui tânăr deputat trimis de la București, deputat ambițios care și-a încordat mușchii și mai de voie, mai de nevoie, singur, numai cu ajutorul nostru din provincie a ajuns pe „scaunul singurătății” din capul tuturor treburilor guvernamentale ale țării. Și-n calitate-i pe care și-a asumat-o atunci „cu profesionalism”, ne-a scos ochii cu realizări de tot felul și ne-a promis altele peste măsură de generoase. Nu mică ne-a fost mirarea când, curajos, ne-a inoculat ideea că orașul nostru ar putea deveni chiar... Capitala culturală a Olteniei.

A fost de ajuns să scape premierul acest prim porumbel cultural deasupra hotarelor subităntine perfectului simplu, că s-a și găsit pe plan local un sediu pe măsură - Casa Grigore Iulian -, pentru ICR-ul tocmai aflat „pe o listă de așteptare”, arondat hotarelor istorice ale Olteniei. Lucru de laudat, instituția nou creată ar fi dat măsura talentului nostru managerial, oferind servicii culturale de la Târgu Jiu pentru tot arealul oltenesc. N-am intrat ca lumea-n vară și s-a dus... „iubirea noastră”.

Convenisem cu factorii locali încântați de demersul nostru revuistic, să asumăm desfășurarea proiectului în cadrul noului program - Târgu Jiu - Capitala culturală a Olteniei.

Luasem de bune vorbele d-lui Marga, ajuns atunci șef peste toate ICR-urile: „Este o șansă pentru acești oameni să vadă ce programe sunt și să folosească oportunitățile care li se oferă...”, să se gândească nu doar în termenii unei consacra-

rii în provincia respectivă sau ai consacrației naționale, ci și în termenii consacrației internaționale. Institutul are tocmai această misiune de a oferi vizibilitate, prestigiu, cunoaștere în exterior”. Vorbe...

Au trecut anii și ideea Capitala culturale... încă mai stăruie în „mentalul nostru colectiv”.

Geografic am rămas încă în centru, aproape la egală distanță de Craiova, Rm. Vâlcea, Turnu Severin și chiar de... Deva. Cum tot la egală distanță, de data asta ceva mai mare, suntem față de București, Timișoara sau Cluj Napoca. Și dacă ieșim la înaintare și cu... Brâncuși, avem de partea noastră toate atuurile, deci și... drepturile.

Ei bine, iată de ce „cedăm din prietenie” și motivați mai ales de căldurile verii asteia pe care o traversăm împreună, câteva pagini bune din Gazeta Gorjului mai noilor noștri colaboratori din Rm. Vâlcea, oraș de oameni ca lumea, gospodari și deștepti, diriguți cum pe puține locuri lucrul bine făcut bate la ochi și de la distanță. În urmă cu ceva ani, când împlinea 70 de ani, Dinu Săraru, scriitorul dedicat cu talent și cu toată ființa oamenilor Olteniei de sub munte, într-o conferință ținută acasă, în fața unui auditoriu sincer interesat și bine ales, își revendica locul nașterii numindu-l, nu fără înaltă emoție, Râmnicul meu, pentru care, fără preget „trebuie să construiești, jertfindu-te. Cât de mare e jertfa, cât de curată, cât de plină de semnificație, atât este și puterea ta de a te defini în societate. Oamenii trăiesc după măsura acestei jertfe, acestei cheltuieli a lor spre binele lor, spre binele semenilor...”

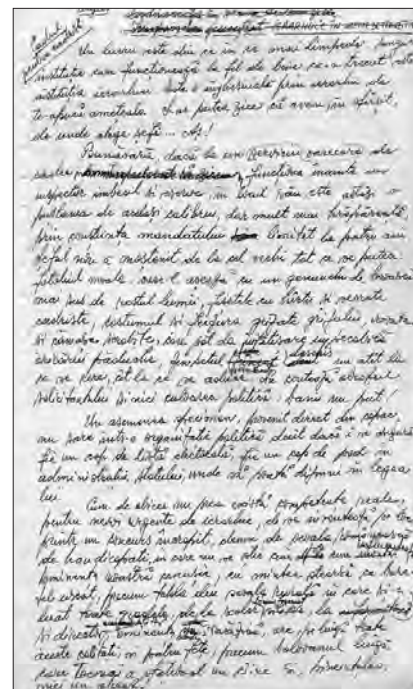
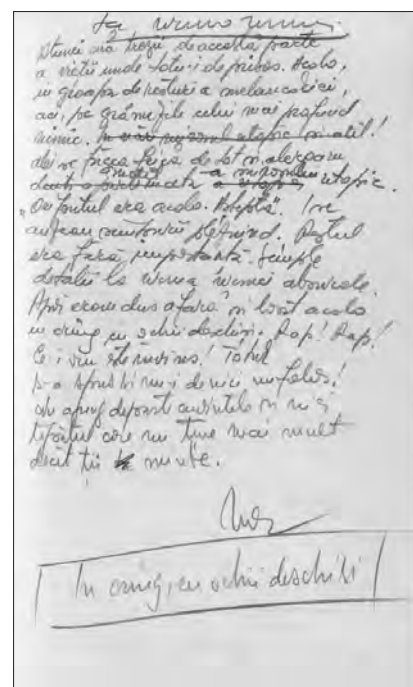
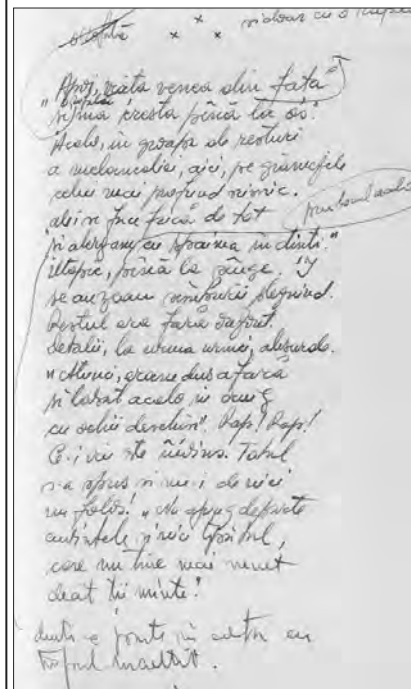
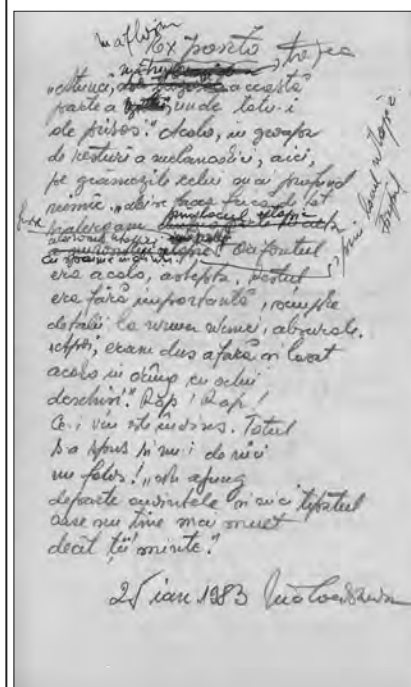
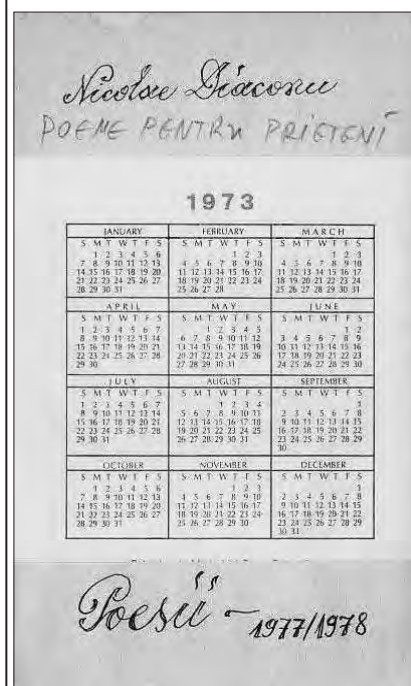
Asta încercăm, de față cu toată lumea, să facem și noi, împodobind cu vorbe cât de bine alese și desenate cu meșteșug paginile Gazetei... Situați, undeva, încă în centrul unei lumii pe care suntem obligați să o cuprindem mai ales cu inima, interesul nostru e doar să rămânem acasă și să ținem porțile larg deschise. Nu știi niciodată când îți vin oaspeți la masă. Și e bine să se întâmple cât de des. De data asta îi avem pe cei de la Vâlcea. Se omenesc dimpreună cu noi pe întinsul câtorva pagini bune, punând lucruri la cale și în Amintirea multora dintre cei ce ne-au fost aproape, dar și cu gândul la cei care vor veni... Și e bine ca fiecare dintre noi să declare, sus și tare, că are un Râmnic numai al Lui.

Râmnicul meu rămâne, cu siguranță, urbea Târgu Jiului - „orașul cel mai oraș dintre toate orașele lumii”.

Vasile VASIESCU

Caietele de la Voitești

pagini de Nicolae Diaconu

„Te apropii de neîmplinit”

De la o vârstă începi a înțelege lumea nu prin exteriorizare morală, ci aprofundând lumea ta lăuntrică, dându-ți seama că astfel poți înțelegi perspectiva lumii în genere, în măsura în care aceasta îți ia în seamă ființa. O intuiție a unui raport.

Realul străbătut hipnotic de magia timpului.

Ne găsim regăsindu-ne. Prezentul, timp incapabil a ne stabili identitatea.

„Mulțimea este impulsivă, schimbătoare și iritabilă, fiind ghidată aproape exclusiv de către inconștient. Impulsurile de care ascultă mulțimea pot fi, în funcție de împrejurări, nobile sau crude, eroice sau lașe, dar în tot cazul ele sunt atât de imperioase încât chiar interesul personal al autoconservării se atenuază în fața lor. Nimic nu este la ea premeditat. Chiar dacă dorește un lucru cu ardoare, aceasta nu se întâmplă niciodată pentru multă vreme, mulțimea fiind incapabilă de o voință perseverentă. Ea nu suportă nici o amânare în realizarea dorinței și are sentimentul atotputerniciei, astfel că pentru indivizii ce o compun noțiunea de imposibilitate dispare.” (Freud).

A.E.: „Preferabil să scrii, colega, doar despre ceea ce doar presupui că există într-un fel. Certitudinea ar fi un factor riscant. Mișcările stimulative ale supoziției reprezintă calea sa înspre posibila intuiție revelatoare, nu-i așa?”

„Ce nu iese bine pe o parte, iese în schimb pe alta”? Putem crede în această vorbă a sapienței chineze? Dar nu ne vine tot mai greu să delimităm părțile în cauză? Binele și Răul conviețuind într-o impunitivă conlucrare.

Frustrările minore pot provoca meditația, cele majore pur și simplu dor.

Starea inconfortabilă a unei ore în care nu ai ce face. Lenea nu cutează a se instaura, drapându-se în indispoziție.

„Poetul și istoricul Robert Conquest a semnalat cândva trei «legi ale politicii», dintre care prima spunea că toată lumea este de dreapta cu privire la ceea ce știe cel mai bine. Celelalte două legi sunt: (2) orice organizație care nu este explicit de dreapta ajunge, mai devreme sau mai târziu, de stânga și (3) cel mai simplu mod de a explica comportamentul unei organizații birocratice este să se presupună că ea este controlată de o cabală a dușmanilor ei.” (Roger Scruton).

A mâinii idei aidoma unor instrumente de măsură mai mult sau mai puțin perfecționate.

A.E.: „Nu este important să cunoști foarte multe lucruri, nu pot fi nicicând suficiente, ci să știi unde să le cauți pe cele de care ai nevoie și nu o dată să le găsești, chiar fără să le mai cauți.”

Te poate consola simțământul că faptele vieții sunt nu o dată repetitive, că te abordează aidoma unor cunoștințe cu care ai stabilit un gen de comportament.

A.E.: „De la o vreme un realism crud, macerant, progresiv aplicat tuturor ființelor, inclusiv ție însuși. O dezgolare implacabilă a lumii concrete până în ascunzișuri psihice sau fizice. Până la un ultim strat. Să fie un sarcastic bilanț al senectuții precum o ofrandă oferită necunoscutului, sau, Doamne, altceva?”

„Un om cinstit trebuie să-i plătească Destinului tot ce-i cumpără.” (Anatole France).

Goma, numele unui oraș din Congo.

„Francezii sunt distructivi - și decât să nu distrugă nimic, mai bine se distrug pe ei înșiși. Le place să spargă. A deprecia, a diminua, a ruina îi provoacă. Invidia este foarte activă la ei.

De aceea anumite valori nu au putut crește niciodată aici, unde ele pot suferi. Și apoi avariția și marele respect pentru omul bogat. Care este acea putere ce ar avea curajul să lupte împotriva viciilor naționale?” (Valéry).

A.E.: „Din conexiunea factorilor pe care îi ai la îndemână, se întâmplă câteodată să ai tabloul unui întreg relativ în care factorii în cauză să se regăsească în ei înșiși în continuare, dar impasibili la condiția ansamblului avut în vedere. O neasimilare.”

Scriptor. Viața confruntându-se cu creația, ea însăși plină de complexități, atât de relativizantă, de vulnerabilă, nu în ultimul rând din pricina relațiilor cu creația care o contamenează.

„Poezia este închiderea și deschiderea unei uși, lăsându-i pe cei care privesc prin deschizătură să ghicească ce s-a văzut în crâmpeliul acela de clipă.” (Carl Sandburg).

Scriptor. Nu ne provoacă atât tăcerea ca atare, cât lucrurile care cad în propria noastră tăcere. Nu s-ar cuveni ca acestea să dobândească o expresie?

„Obiectele admirației vulgare pot fi reduse la câteva clase generale. În primul rând, cele care se păstrează prin simpla coeziune sau prin structura sau organizarea regulată, dar nu animată: cum ar fi pietrele, lemnul, smochinii, vița de vie, măslinele. Oamenii care se află cu o treaptă mai sus admiră lucrurile conservate de un suflet animal, asemenea turmelor și cirezilor.

Admirația unei a treia și mai înalte clase de oameni, cu un gust mai elegant, se îndreaptă spre ce este realizat de un suflet rațional; nu ca fiind asemănător cu spiritul universal, ci ca fiind artificial și astfel ingenios și acut, și numai din această privință.” (Marcus Aurelius).

Febra actualității. Acum aproape nimeni nu mai caută ce i s-a întâmplat.

Căutăm neîntâmpatul, viitorul în aura lui dată de însăși inexistența sa actuală.

Te apropii de neîmplinit prin suflul fantasmatic al împlinirii care îl transfigurează.

„«Dumnezeu e mai mare decât inima noastră», a spus Sfântul Ioan, dar atunci inima noastră când îl cuprinde pe Dumnezeu poate fi mai mare decât însăși inima noastră” (Monseniorul Vladimir Ghika).

Ai fi putut rămâne pe țărmul neîmplinirii cum al unui vis. Dar dacă nici neîmplinirea de care ai avut parte nu poate fi suficientă? Dacă mai adastă un adaos?

Simpaticii maeștri ai truismului de câte ori elogiați, promovați?

Imprudenții iubitori ai personalității de câte ori împingi la margine, poftiți afară?

„Democrația noastră a început în 1880 și nu s-a terminat decât în 1937 - iar piesele lui I. L. Caragiale au fost privite între cele două războaie ca niște opere de artă și nu ca reflexe sociale. Democrația, prin însuși statutul ei, poate fi supusă unei posibile deriziuni caragialești. Explicația e simplă: democrația nu e o «soluție» a absolutului social, ci doar o modestă dar verificată formă de a gospodări omenește o cetate. Numai totalitarismul a dorit instaurarea absolutului printre oameni. Iubitorii - adevărați - de absolut l-au căutat în artă, în religii. Folosindu-l pe Caragiale drept reper sociologic, în cadrul unui apel repetitiv, nu facem decât să-i împușcăm opera, să-i deviem sensul și, cred, deplinătatea.” (Virgil Ierunca).

Împlinirea, o soluție, neîmplinirea o problemă. Și dacă inversăm lucrurile? Sub privirea noastră incredulă, Destinul e nu o dată echivoc.

Tristețea e plină de sine, bucuria precum o ofrandă adusă lumii.

„Prezența scade faima, absența o mărește.” (Baltasar Gracian).

În aceeași zi, la 23 Aprilie 1616, au murit William Shakespeare și Miguel Cervantes.

„După dragoste poți, într-adevăr, să-l cunoști pe îndrăgostit, dar nu după obiectul iubit. Fiecare persoană iubește cu deplinătatea spiritului său, cu suficientă forță pentru a pune în cel iubit toată delicatetea și finețea de care ar avea nevoie sufletul îndrăgostitului (sau propriul său suflet), așa cum lanterna magică sau cinematograful așază pe pânză linia și culoarea care există în ele, așa cum Don Quijote în Aldonza Lorenzo și Nelson în Lady Hamilton (căprioara din peisajul de la începutul secolului al XIX-lea) au pus cele trebuincioase pentru ca sufletele lor să se prostorneze înaintea celor două femei.” (Ortega y Gasset).

Scriptor. Trăim pentru a trăi, rezistăm pentru a scrie, capitulăm pentru a trăi din nou.

A.E.: „Scrișul: cea mai nobilă aparență a tăcerii.”

A.E.: „Dacă te afli în lumea umană, cum să-ți fie indiferent felul în care te prezinți în lumea lui Dumnezeu? Dacă te afli în lumea lui Dumnezeu, cum să-ți fie indiferent felul în care te prezinți în lumea umană? Dacă te afli în ambele lumi, cum să-ți fie indiferent felul în care apari într-o lume conjugată?”

„Gura omului glumeț nu e plină de har, ci de dureri” (Sf. Ioan Gură de Aur).

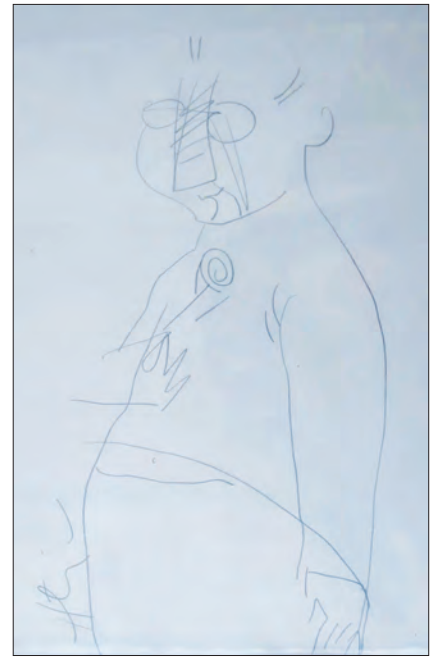
Senectute. Ne întrecem cu noi înșine, dar până când?

Dumnezeu străbate deopotrivă cu augusta-l suflare centrul și marginea lucrurilor. Departajarea acestora să reprezinte o caracteristică a conștiinței umane?

„Cuvintele biblice că Dumnezeu a făcut pe om după chipul și asemănarea sa nu înseamnă că Dumnezeu e un om în cer, ci înseamnă că omul e un Dumnezeu pe pământ.” (Blaga).

Senectute. Mergi pe o linie relativă a tăcerii cum pe o linie de front, în care din clipă în clipă pot izbucni explozii.

Horatiu Mălăele

Infantilă

Eu sunt om
Tu ești o oamă
Eu sunt pom
Tu ești o poamă

Eu sunt un coc
Tu ești o cocă
Eu sunt un foc
Tu ești o focă

Eu sunt un par
Tu ești o pară
Eu sunt marfar
Tu ești o gară

Tu ești un fier
Eu sunt o fiere
Eu un vier
Tu înviere

mi-e dor de tine
mi-e dor de tine

ca unei beri de-un pic de gheață
ca unui mort de-oleacă viață

ca unui ac de-un pic de ață
ca unei cărți de o prefață

ca unei pușcării de-o hoată
ca unui mic scandal de-o țață

și iarăși pentru a câta oară
ca unui eschimos de-o portocală

ca unui tren de-o mică gară
ca unui pepene de-o vară

ca unui pesimist de-o cioară
ca unui azi de-odinioară

Ce frig, cât noroi...

Eu port prin vene măracini și cuie,
Și-mi ard pe față lacrimi printre cute,
În trupul meu însângerat se suie
Trecutul mut cu zilele trecute.

Durerea durerii ne plânge destinul,
Și sângele-i apă, și-otravă e vinul,
Căci nimeni nu știe mai bine ca noi
Ce tristețe e-n lume, ce frig, cât noroi...

Memento mori

Va fi-ntr-o noapte, poate zi,
Când vei muri, când voi muri...
Dar ce contează, noapte, zi,
De vei muri, de voi muri!...

Căci mult mai important ca Timpul,
Pământul, Cerul sau Olimpul,
E datu-acesta, că-ntr-o zi,
Nu vei mai fi, nu voi mai fi...

Vasile Sichitiu

Ceasul (III)

Eram singur. Nu mai aveam alte cuvinte decât ale tale, nu mai aveam alte gesturi decât ale tale, mă contopisem întru totul cu tine. Fiind amândoi o unică ființă mă simțeam tare singur.

Ceasul (VII)

Orașul e rotund ca un ceas. Ninge peste el întruna, clipele se așează ca o zăpadă în parcuri, pe străzi, pe balcoane. Mă plimb alene și mi se pare că pașii răscolesc timpul.

Ceasul (XII)

Mă mângâi cu aceeași tandrețe ca odinioară - mie-mi lasă doar un gust amar desfătarea de-acum. Semeni tot mai mult cu un ceas, parcă văd săgeata într-un arc încordat.

Oricât de mică ar fi clipa stăpânește imensitatea. Mă întreb: unde intră atâta timp în univers?

Te privesc în ochi și mi se pare că deschid o Carte.

Poveste (IV)

stau de vorbă cu niște ființe care nu există discutăm despre lumea lor care nu există pălăvrăgim cu niște fraze care nu există și timpul în care exist eu se topește parcă încet-încet în muzica acelor secunde care nu există

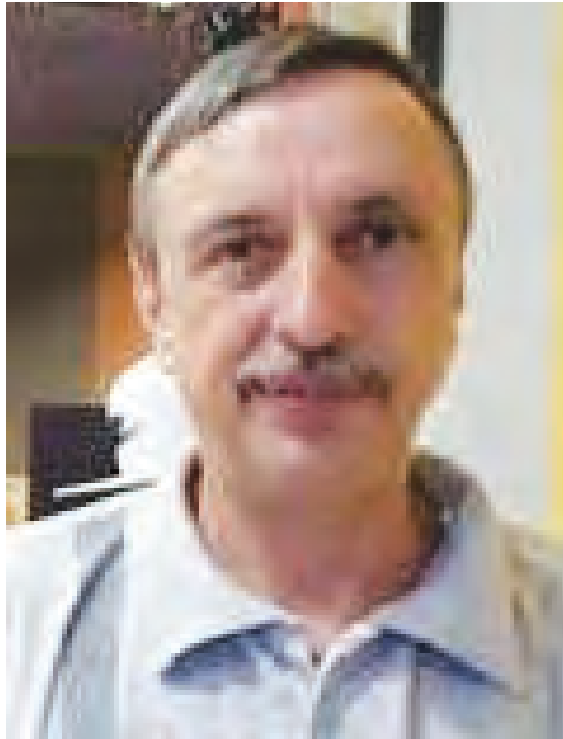
am atins o altă lume din care nu mă pot întoarce decât sfredelit de virușii absenței (care, în acea lume, nici măcar nu există!)

Poveste (VIII)

Se petrecuse ceva ciudat cu poetul: de când o zărise pe femeia aceea împingând orizontul cu un surâs avea impresia că zi și noapte îl cutreieră caravane cu pelerini care o caută

ca să aducă un prinos Simbolului a cerut să fie ars de viu

pe rug, ultimul său gând a fost că flăcările nu-s altceva decât brațele frumoase femei.

Poveste (IX)

Pe frânghia vieții peste prăpastie un pas șovăielnic părea că sprijini luna cu fruntea părea că lumina lunii se mișcă și ea în balansul frânghiei părea că sufletul tău și bolta cu stele s-au contopit și curând se vor prăbuși în mine.

Poveste (XI)

Privirile noastre trec prin lume aidoma unor defilee ale cunoașterii și în râul năvalnic șerpuind printre stânci imagini se frâng

zborul acvilei peste pădurea de brazi rareori se vede în iureșul apei

doar cerul parcă are mai multe stele.

Revelație (I)

În mine se face un țărș. În tine se face un țărș. În oricine se face un țărș. Alergăm pe nisipuri fierbinți fără să ne dăm seama pe deplin că acele cristale de mică sclipind înșelătoare înainte și înapoi sunt sentimentele noastre. Amestecate-n uscate nisipuri licăresc sentimentele noastre. Cu naivitate le călcăm în picioare trecând mai departe.

Revelație (IV)

Copleșit de-o legănare domoală priveam cum o pasăre se depărta de mine ca o inimă încercând să facă din văzduh un trup. Și-n liniștea adormitoare mi se părea că-i aud pulsul înfierbântat. Visam? Gândeam? Mă împovăra sentimentul că locuim într-o altă ființă.

Revelație (VIII)

Stau în mine însumi ca-ntr-un ceas prin a cărui inimă timpul intră iarăși în lume. Întâlnește un drum ca o limbă de ceas, ca o săgeată slobozită dintr-un arc încordat.

Drumul acesta mă frânge mă desparte de mine.

Negație (II)

Acum totul e bine. Te-ai întors întreagă. Poți vorbi cu mine foarte calm. Dar eu nu vreau să vorbesc. Îmi amintesc. Îmi amintesc că aștepta o iubire imposibilă. Era în prima lună a iernii! Era în timpul ninsorii, mai mult în vis decât în realitate, când am văzut cum se forma într-un țințur imaginea unei femei. Nu se poate face nimic. Acum te cunosc. Nu ești altceva decât un țințur fericit înăuntrul căruia nu pot să intru. Voi rămâne afară toată viața.

Amintiri (III)

Cum să uiți? E imposibil, Maria! Tu știi foarte bine că pe jumătate inima a rămas în casa ta. Ascultă. Simți ritmul înjumătățit în dulapuri, în oglinzi, în pereți, în covoare, în pat, în ferestre... Poate numai ușa închisă l-a înăbușit oleacă. Ascultă, îl auzi?

Limba (II)

Între gândire și vorbire suntem noi: inocenții. Înfierbântați, Mereu în căutare de ceva ireal.

Limba (IV)

Nu pot să fac nici măcar un pas pentru a scotoci tragicul. Linia dreaptă care unește miez cu miez toate lucrurile frânge inima. De-acum vei merge de-a dreptul.

Sanda Stolojan:

„Aveam în față un orizont ostil, pe fundalul căruia se detașa în toată măreția ei o schelă complicată în jurul unui stâlp”

- *Iată-ne, stimată doamnă Sanda Stolojan, vorbind despre Gorj, despre călătoria dv. prin locurile de început ale familiei, aceleași locuri de unde a plecat, tot la Paris, sculptorul Constantin Brâncuși.*

- Am venit în Gorj, la Târgu-Jiu, aducând cu mine, trebuie să recunosc, idei și imagini dinainte ticluite în sânul familiei, în special în familia soțului meu, Vlad Stolojan, dar și în familia mamei mele, olteancă de asemenea. Am auzit adesea în casa noastră vorbindu-se de Gorj. Când am plecat anul acesta de la Paris spre România, soțul meu mi-a spus cu regretul că nu mă putea însoți: „Ce noroc ai! Mergi la Târgu Jiu! Dute acolo și vezi cum mai e, poate afli ceva și despre satul Stolojani, și despre neamurile noastre, câte vor mai fi fiind!”

- *Soțul dv. Vlad Stolojan, inginer pasionat de istorie, se trage de loc dintr-o familie de gorjeni din Stolojani.*

- Așa e, neamul Stolojenilor se pierde undeva în istoria locului. Soțul meu este fiul lui Dinu Stolojan, care la rândul lui era fiul lui Anastase, bătrânul Anastase, originar din Stolojani.

- *Din Stolojanii Gorjului...*

- Stolojanii Gorjului,... ce frumos sună! Da, în familia Stolojan se știe,

și acest lucru s-a transmis și familiei mele, că erau toți gorjeni, deși bătrânul a trăit la Craiova și apoi la București, unde a îndeplinit diverse funcții în dregătoria Statului. Anastase Stolojan a fost printre întemeietorii partidului liberal. Făcuse studii de drept la Paris. Aici trebuie să vă spun o întâmplare din trecut, pe care soțul meu mi-a povestit-o, o amintire de familie...

- *Vă ascult cu mult interes...*

- Pe vremea când rușii mai ocupau Principatele Române, în 1853, Anastase Stolojan a făcut parte dintr-un grup de tineri patrioți care complotau împotriva generalului rus, comandantul trupelor de ocupație. Anastase avea pe-atunci 17 ani. Complotul tinerilor a fost descoperit din timp de poliția Domnitorului Barbu Știrbey. Ca să-i pună la adăpost de urmările care ar fi putut fi periculoase, autoritățile române i-au trimis pe tineri peste graniță, pe unii chiar la... Paris, la studii. Printre ei, norocul a făcut să fie și Anastase Stolojan.

- *Frumoasă pedeapsă!*

- Da, într-adevăr, frumoasă pedeapsă! La Paris, Anastase a studiat dreptul, cum spuneam, după care s-a întors iar în România unde a fost magistrat, apoi om politic de valoare, cu idei largi și un bun economist. A fost primarul Craiovei, apoi ministru între altele la Justiție, la Interne și la Agricultură.

- *Liberalii au fost foarte puternici în Gorj. Cum se potrivește liberalismul cu spiritul gorjeanului, fire dinamică și mai ales iute?*

- Cred că liberalismul convine de minune gorjenilor și în general oltenilor, cunoscuți prin a fi realiști, oameni care știu ce înseamnă economia. Tânărul Anastase a luat de nevastă o fată din neamul Vrăbieștilor, tot neam oltenesc, care aveau pământ mult. Stolojenii nu erau prea bogați, aveau o bucată de pământ la Stolojani, dar prin căsătorie, cu zestre fetei lui Vrăbiescu, ajunseseră să aibă o avere importantă. Interesant a fost și faptul că, fiind bine situat ca să realizeze perspectivele economice ale României la sfârșitul secolului trecut, când leul românesc avea acoperire în aur, Anastase a profitat de conjunctura atunci favorabilă și a cumpărat cu banii din zestre soției acțiuni ale Băncii Naționale, a căror valoare a crescut de trei ori într-un an. Din această „speculație” (în sensul bun al cuvântului) a câștigat o sumă considerabilă cu care a cumpărat moșia Herești de lângă București, cu splendidul palat istoric cunoscut sub numele de Casa de piatră, clădit de Udriște Năsturel, cumnatul lui Matei Voievod în secolul XVII..

- *Acum, acolo, în casa Stolojenilor e un Muzeu al feroneriei populare.*

- Palatul a găzduit diverse expoziții de olărie și feronerie. Nu știu dacă este vreo expoziție acolo la ora actuală. Din fericire Casa de piatră depinde acum de Muzeul Țăranului Român, condus de domnul Horia Bernea. Acolo la Herești, la conac, a copilărit soțul meu. Dar revenind la timpuri mai recente, aș dori să vă mai povestesc ceva. Socrul meu, Dinu Stolojan, care era mare iubitor de natură a creat la Herești un lucru care mi se pare admirabil, o pepiniere dintre cele mai mari și mai frumoase din țară. Sub malul înalt pe care este ridicată Casa de piatră se întinde lunca Argeșului. Aci, pe pământul foarte bun se afla pepiniera, situată de fapt la porțile Bucureștilor, distanța de capitală fiind foarte mică, vreo 30 de km. Printre hârți-

ile familiei am găsit un catalog de plante tipărit în ajunul războiului. În acest catalog figurează cu ilustrații, soiurile multe și diverse de fructe, pomi, arbori decorativi și flori care se puteau comanda. La Herești, socrul meu primea comenzi din toată țara, multe din Transilvania și el realiza catalogul pepinierii în trei limbi: în românește, în germană și în maghiară. Catalogul acesta mi se pare prețios fiindcă dovedește ce lucruri bune se făceau atunci la Herești. Am fost acolo anul trecut și cu tristețe am realizat nu numai că nimic nu mai exista din fosta exploatare dar și că absolut nimeni nu știa ce fusese acolo cândva. Dar să revenim la subiectul nostru de care m-am depărtat, vizita mea la Târgu Jiu.

- *Dv. ați fost invitată de onoare a domnului Barbu Brezianu și de asemenea invitată noastră.*

- A fost într-adevăr o întâmplare fericită. Și m-am bucurat să văd că se pot împlini la Târgu Jiu asemenea acțiuni pozitive, de recunoaștere a valorii unui om prin ceea ce reprezintă el pentru cultura română, prin opera lui de poet și de critic de artă. M-a impresionat de asemenea la Târgu Jiu în timpul acelei ceremonii, participarea sălii. Dv. ați știut să găsiți cuvintele care trebuiau, ați vorbit cu un amestec de afecțiune, de competență și de umor oltenesc - cu zâmbetul acela al olteanului care privește lucrurile de la o oarecare

distanță și în același timp cu simpatie și cu îngăduință.

- Zâmbetul acesta îl avem doar atunci când ni se pare că suntem în stare să facem un lucru bun, un lucru ca lumea...

- Da, am observat aceasta. L-am ascultat de asemenea cu atenție și pe domnul Primar, care a vorbit bine. Uitându-mă cu atenție la domnul Nanu, figura lui mi-a amintit de niște rude din partea mamei, născută Gărdescu.

De altfel mormintele Gărdeștilor se află nu departe de Târgu Jiu, în același loc ca și mormintele familiei Tătărescu. Zilele trecute vorbeam la telefon cu Sanda Tătărescu Negropontes și ea mi-a spus: „Când am să mut osemintele familiei mele la o mănăstire vecină, o să-i mut și pe Gărdeștii tăi că sunt alături și suntem doar înrudiți după străbunicii noștri”. Lucrurile astea îmi veneau în gând în timpul ceremoniei, desigur și fiindcă am fost sensibilă la atmosfera plăcută datorată oamenilor joviali și vioi din jurul meu.

- Pot acum să vă mărturisesc că a fost așa cum spuneți, pentru că am repetat îndelung și că totul a fost sub semnul unei regii bine puse la punct...

- Nu v-aș crede. Mi s-a părut că totul se desfășura de la sine și sub un semn extrem de bun. Desigur că și personalitatea lui Barbu Brezianu a contribuit la acest lucru. Prezența lui Barbu Brezianu aduce cu sine ceva înălțător, ceva frumos, simplitatea unui mare domn. L-am simțit foarte emoționat, foarte fericit de cinstea care i s-a făcut... Cred de asemenea că și el a adus la rândul său gorjenilor aflați în mare număr în sala Muzeului de Artă, acel ceva pe care numai o personalitate deo-

sebită îl poate da celor din jur. Nu a fost onorat numai Barbu Brezianu, ci a fost onorat și publicul prin prezența sa. Aceasta a fost impresia mea la Târgu Jiu.

- Cum vă explicați atunci faptul că în orașul în care ați întâlnit astfel de oameni, de gorjeni - și buni, și deștepți, și frumoși - s-a putut întâmpla ceea ce ni s-a întâmplat de fapt cu Coloana... Orașul cu astfel de oameni a ajuns astăzi un oraș fără Coloană.

- Vă gândiți la Coloana lui Brâncuși? După câte am înțeles, pentru acest lucru nu pot fi învinuiți ca atare numai oamenii locului. Aș crede că responsabile sunt autoritățile care le-au fost impuse timp de mai bine de 40 de ani, oameni care au avut răspunderi administrative fără să aibă și capacitatea de a înțelege și de a judeca o operă de anvergura operei lui Brâncuși.

S-a împământănit din această cauză o mentalitate, o lipsă de cultură și de morală - hai să-i spunem pe nume: o corupție, care dăunează profund societății românești în general. Altfel nu pot să înțeleg cum s-a putut atenta, la propriu și la figurat, asupra unei opere create de un foarte mare artist al locului, un artist care a avut o viziune de ansamblu a cărei importanță se revărsa asupra unui întreg oraș.

- Viziune atât de extraordinară de îndrăzneță acum mai bine de 60 de ani!

- Într-adevăr, Brâncuși a avut o viziune artistică nouă, și în același timp o viziune foarte precisă, nimic n-a fost făcut fără un scop și fără o socoteală de către artist. Ori, acest lucru nu a fost respectat. Am citit despre toate acestea în excelenta revistă „Lumea gorjenească”. Este un subiect pe care Barbu Brezianu l-a evocat adeseori în conversațiile noastre.

Cum să se strice unul din cele mai frumoase monumente de artă din lume? Văzusem Coloana filmată și fotografiată în toată frumusețea ei. Alaltăieri, am văzut și ce nu mi-aș fi dorit niciodată: Intrând pe alea principală, acolo unde trebuia să fie Coloana m-a întâmpinat un stâlp dezgolit căruia i s-a stricat până și orizontul.

Aveam în fața un orizont ostil, pe fundalul căruia se detașa în toată măreția ei o schelă complicată în jurul unui stâlp. A fost și pentru mine un adevărat șoc, deși auzisem vorbindu-se mult despre problema Co-

loanei. Care n-ar fi trebuit să fie o problemă. E o problemă inventată.

- Problemele ni le facem singuri. Avem această meteahnă de a ne face singuri rău. Vorbeați de oameni care din posturi administrative diriguiesc fără vocație chestiuni culturale. Dar, în ultimii ani pe acești oameni ni i-am ales singuri, de asta-i păcat, și orgoliul nostru gorjenesc s-ar părea că funcționează doar până la un punct, apoi...

- Dar, spuneți-mi, când au început problemele cu Coloana?

- Imediat după '90.

- Pe vremea lui Iliescu, deci...

- Atunci, Radu Varia a înființat Fundațiile-i internaționale cu scopul declarat și aprobat de peste tot de-a ne face doar bine, mult bine...

- E foarte regretabil, ceea ce s-a întâmplat..., pe de altă parte, mă gândesc că în lumea modernă au existat și în alte părți asemenea atentate asupra unor lucruri și valori care ar fi trebuit să fie respectate.

- Trebuia să ne atingă și pe noi aripa răului?

- N-aș spune-o chiar așa... În orice caz, acum ce este de făcut trebuie făcut repede și bine. Vor trebui puse la loc elementele Coloanei.

- Care așteaptă, tac și visează...

- Aici intervine răspunderea celor implicați în refacerea Coloanei. Dar și a gorjenilor. Oamenii trebuie să devină conștienți că Brâncuși, ajungând să fie una din marile figuri ale artei contemporane - lucru știut în toată lumea, el a antrenat în extraordinara lui ascensiune și locurile acestea intrate de-acum încolo în conștiința universală.

- Până la urmă, de fapt, nouă nici nu ne mai rămâne mare lucru de făcut. Avem doar a ne lăuda cu Brâncuși!

- Când ai asemenea comoară, sigur că te lauzi cu ea. Dar nu e suficient. Un exemplu: francezii s-au lăudat din totdeauna cu marile monumente ale Parisului, care și ele au trecut prin câteva revoluții. Între paranteze fie spus, foarte puțină lume știe că Notre Dame de Paris, catedrala, este în mare parte restaurată.

Respectul pentru opera de artă al francezilor este extraordinar, ceea ce este un semn de civilizație și de cultură la un popor. Dar există și celălalt aspect, faptul că operele de artă sunt o sursă de venit în lumea de azi. Știți că astăzi lumea călătorește peste tot. Devine din ce în ce mai important să ai ce arăta, să ai cu ce să te lauzi. Dacă Târgu Jiu se va îngriji și va ști să repună în valoare operele lui Brâncuși, acest lucru va atrage mulți oameni din lumea întreagă. Și va îmbogăți orașul.

Nu vreau să spun prin aceasta că autobuzele acelea pline de turiști cu aparate de fotografiat și camere de filmat sunt un spectacol plăcut, dar aduc și parale și mi se pare că și aceasta contează...

- Și fac și locul cunoscut lumii.

- Da, fac locul cunoscut. Și pentru aceasta trebuie doar câteva hoteluri moderne, simple, nepretențioase, dar curate, bine întreținute. Trebuie de asemenea drumuri, dar am văzut că drumurile nu sunt rele, sunt chiar destul de bune.

- Deci, se poate ajunge la Târgu Jiu?

- Da, fără probleme și se poate face din Târgu Jiu un loc care să atragă lumea care dorește să-l cunoască pe Brâncuși la el acasă. Sunt de asemenea convinsă că sunt și alte locuri atrăgătoare, prin împrejurimi, mă gândesc la mănăstirile pe care le-am văzut.

- Tismana, Lainici, Polovragi, Horezu...

- România, având locuri atât de minunate este o țară făcută pentru turism, dar oamenii trebuie să se „mobilizeze”, cum se spune, să facă ceva pentru a o pune în valoare. În scurta mea ședere în Gorj am văzut prea puține locuri. Aș vrea să revin.

- Vă așteptăm cu drag și atunci Lumea gorjenească vă va mijloci întâlnirea de suflet cu locurile atât de dragi familiei dumneavoastră.

- Să dea Dumnezeu!

Vasile VASIESCU
București, toamna 1999

Un zmeu ca toți oamenii

Conversiunea biografiei în istorie narativă

Gorjeanul Ion Cepoi, poet, prozator, cro-nicar dramatic, publicist, și-a asumat un anume risc, scriind un roman istoric, *Zmeul de hârtie* (Editura Centrului Județean al Creației Gorj, Târgu-Jiu, 2006), căci specia pare desuetă (constituind mai curând pretext pentru alegorii sau pentru fantezii temporale). Pe de altă parte, formula retro (de tip memorialistic) este cu siguranță una care suscită interes, mai ales când, ca în cazul de față, este plasată în coordonate autentice.

Recurgând la trucul retrospectivității, autorul pune un octogenar scos din păclele istoriei, pe dumnealui pitarul Costache Stanciovi-Brănișteanu, să rememoreze momente semnificative ale propriei vieți, dar și povestea urbei în care își duce vâleatul.

El este unul dintre venerabilii Târgu-Jiului, organizator zelos al învățământului public la începuturile sale, promotorul mai tuturor evenimentelor culturale, spirit novator, insurgent, cauzaș pașoptist. Fostul profesor, înălțat la rangul boieresc de pitar, este o sursă fascinantă de informații pentru cei care vor să recupereze trecutul, cum ar fi Alexandru Ștefulescu, feciorul popii, hotărât să scrie o istorie cât mai exactă a Târgu-Jiului. De altfel, el și avocatul Franț Milescu, proprietarul primului teatru din oraș, răscolesc amintirile bătrânului, realizând un fel de romanț memorialistic al primei jumătăți a veacului al nouăsprezecelea, sprijinindu-se pe fapte și personalități reale de pe meleaguri gorjene. Printr-un discurs pitoresc arhaizat, valorizând numeroase referințe livești - istorice, culturale, sociale -, reconstituind spiritul iluminist, reformator al vremii, autorul convertește o atmosferă de epocă într-o senină, agreabilă narațiune. Eroii sunt tinerii luminați ai timpului, care își asumă misiuni culturale și politice, înființarea școlii, a teatrului, ridicarea nivelului de trai și de civilizație al țăranilor, al târgoveților, idealuri cristalizate în programul mișcării pașoptiste. Frumusețea unui asemenea roman istoric nu constă, așa cum ne-am aștepta,

în elanurile sale romantice, ci în trăsăturile lui clasice, într-o bună documentare, într-un limbaj echilibrat, puțin arhaizat, într-un ușor mesaj cultural și de pedagogie oferită de trecut, într-un realism livresc, folosindu-se frecvent citatul de epocă.

Obținându-se aspectul vechi și sentimental al stampelor, este prezentată o călătorie cu căruța de poștă, la București, unde stolnicul Barbu Vișoreanu are treburi politicești de regulat, și participă chiar la o întrevvedere cu contele Kiseleff, pentru a-i solicita deschiderea la Târgu-Jiu a unei școli în limba română.

Autorul este un bun portretist, atent la detaliile fizionomice și vestimentare, precum și un fin observator al caracteristicilor epocii de tranziție, al amestecului dintre tradiția fanariotă, încă prezentă, și noua modă evropenească: „în loc de antereu, feregea și caftan, ori de cizmulite galbene de meșină, boierii mai tineri luaseră obiceiul să poarte frac despicat în spate ca o coadă de rândunică, o cârpă neagră la gât și pantaloni strâmți pe picior de sus până jos, legați cu elastic sub talpă și atât de sugrumați pe piele, de li se vedea - mai mare rușinea! - toate cele care nu trebuie văzute!” (p. 32).

Scriitura pare a unui Sadoveanu muntean, având dulceața vorbirii, dar și o sobrietate cumpătată, o strictețe a verbului. Cartea este de tipul, practicat epic, al istoriei unui oraș. Datele reale sunt translatate într-o bine organizată poveste, reconstituind epic o epocă, o culturalitate, reanimând personalitățile, îmbrăcându-le în haloul mentalităților istorice, în entuziasmul social dintr-o perioadă aurorală, jalonată de luptele pandurilor, de suflul democratic pașoptist ori de eliberarea de sub turci.

Elementele în care scriitorul excelează sunt tablourile mari sociale, viața publică, privită în înfățișările ei diverse, scenele de grup, cum ar fi petrecerea negustorilor, de Paște, în curtea jupânului Neagoe Starîșin, cu risipă de bucate și băuturi, cu lăutari, după tipicul balcanic, agrementată cu danț, oftături, plânsete, amestec pestriț de caftane și surtucuri, de iminei și ghetre, de ișlice, șalvari sau pantaloni strâmți pe piele (p. 119), cu felinare aprinse în pari și lumânări pe mese.

Tot amintirile sunt cele care, datorate de această dată conului Franț Milescu, reconstituie viața teatrală a Târgu-Jiului, înfiripată și susținută de pasiunea avocatului pentru cultură și mai ales de atragerea unor mari actori și a unor trupe de teatru renumite, Millo, Aristizza Romanescu, Pascaly, Vlădiceanu. Inserarea în narațiune a numeroase documente autentice face deliciul cărții prin arhaicitatea și inocența stilului.

Pe lângă istoricul școlii din Târgu-Jiu și al extinderii acesteia în toate satele județului, pitarul Costache evocă o serie de personalități ale trecutului, printre care pe cea a lui Tudor Vladimirescu, ori face tabloul vizitei în urbea gorjeană a generalului Kiseleff.

Narațiunea este plină de patos, autorul încărcând afectiv prezentarea societății de altădată, iubind deopotrivă tagma negustorilor, mai frustă, ori pe cea sofisticată a boierilor, admirând pornirile iluministe/culturale ale vremii, interesul obștii pentru școală, pentru reprezentațiile teatrale, pentru civilizarea spațiului urban și cultivarea

grădinii publice, preocupările pentru conservarea trecutului prin înființarea unui muzeu, organizarea de către Anița Culcer-Bălcescu de serate muzicale, apariția ziarelor locale.

Romanul face o călătorie în timp - octogenarul Costache Stanciovi- o face în propriul trecut -, redescoperind un model/stadiu social, o mentalitate culturală, o feroare autentică, un fel de copilărie a viitoarei României, aspecte contemplate cu seninătate, cu admirație și cu o anume înțelepciune. Apar personalități cu atestare istorică, devenite personaje vii, implicate direct în evenimente, generalul Gheorghe Magheru, stolnicul Barbu Vișoreanu, sameșul Moangă, Ianache Sâmboteanu.

Răsfoind în propria arhivă, pitarul dă peste *Memoriul asupra întâmplărilor de la 1848*, prilej de a reînvia întâmplările dinamice, tensionate, pline de entuziasm ale revoluției pornite de pe meleaguri oltenesti, prin Proclamația de la Islaz. Uneori, cartea idealizează, exprimând o atitudine paseistă, simplificând, dar dramatismul, mesianismul epocii, voluptatea și știința construcției narrative sunt indici axiologici. Caracteristica de bază este însă modalitatea insolită de a personaliza istoria, felul cum aceasta se transformă în destine, se trăiește.

Concluzia care se impune este că viața omului este suflul istoriei, un parcurs care trebuie să ducă întotdeauna undeva. Subtextual, povestea include o meditație filosofică asupra rostului existenței.

Cartea lui Ion Cepoi nu este spectaculoasă, nu se remarcă prin tehnici narrative ori prin rafinamente analitice, virtutea ei constând în siguranța construcției, în priceperea de a crea dimensiunea epică a unui scenariu istoric, în poezia trecutului, în frumusețea limbii, realizând astfel un roman de tip parabolic, o mică epopee datorată ținutului natal.

Paul ARETZU

Ion CEPOI

27.

Singura avere,
Frica mea
Și singurătatea mea...
Mască primitivă a zeilor
Sunt doar regele nebun al ninsorii...
Cuvintele mele,
Monede vechi aruncate-n fântână
Ca vamă pentru țara nimănu...
Dragostea înfrunzită-n amurg
Are întotdeauna alt text,
Altă regie
Și altă singurătate...

28.

După cum vezi, iubită Doamnă,
Se duc și zilele de toamnă,
Rămân copacii fără frunze
Și amintirile-s difuze,

Se-mpart în dragoste și ură
Între extaz și-ntre tortură,
Între-ncântare și-ntre chin
Și-ambrozia-i acum pelin,

Și ce-a fost ieri nu mai e azi
Și pierde luna printre brazi,
Iar răsăritul e apus,
Greu a venit, ușor s-a dus...

Și iarna a pornit pe drum
Și străzile se-mbracă-n fum,
Și nu mai știu cine mai ești,
Și toate par acum povești

Pe care ți le spui spre seară
Când ploi în suflete coboară
Și pe sub crengile de tei
Doar umbra noastră-i pe alei,

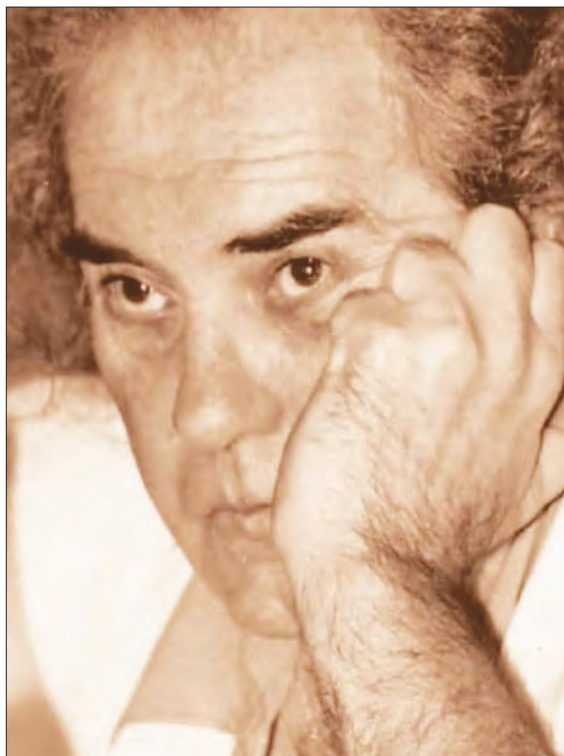
Și amintirile-s deșarte
Ca o copertă fără carte
Și-n loc de iarbă și de rouă
E doar o poză ruptă-n două...

Și-s frunză spulberată-n vânt
Și nu mai știu cine mai sunt!
... Și cum spuneam, iubită Doamnă,
S-au dus și zilele de toamnă!...

29.

Singurătatea-am dat-o pe un vis,
Tristețea însă, doar pe datorie,
Căci fără ea, poemul ce l-am scris
N-ar fi avut parfum de veșnicie!

Și denunțând tratat de frontieră,
Am cucerit după îndelungi războaie
Și trupul tău plâpând de baiaderă
Și sânii grei, amirosind a ploaie!

30.

Eram doar semne de-ntrebare!
Unul pârau, altul o mare!
Eu semn de carte fără carte,
Tu un poem scris într-o noapte!

Tu erai joi, eu eram vineri!
Atât de proști!... Și-atât de tineri!...
Și ne era iubirea oarbă
Și-amirosea a trup în iarbă,

A lună-n colțuri de odaie
Și-a dragoste făcută-n ploaie,
A chip pictat într-o icoană
Și-a dragoste fără prihană,

A dimineți din alt tărâm
Și-a floare albă de salcâm,
A foc născut dintr-o scânteie
Ascunsă-n trupul tău, femeie!

31.

Iubita mea, am să-ți trimit scrisoare
Că te aștept pe strada cu salcâmi,
Să ne plimbăm nostalgici pe-nserare,
Străini de nebunia ăste-i lumi!

Cu liliac vreau să-ți aștern tot drumul,
Deși știu bine c-ai să întârzii
Și-n lipsa ta va fi numai parfumul
Și vraja unei nopți ce nu va fi!

Și-am să te-aștept și-n altă dimineață,
Și tot pe strada veche cu salcâm,
Și-n altă vară dintr-o altă viață,
Din altă lume și din alt tărâm!

32.

Să mai rămânem, Doamnă, înc-o vară
Într-o poveste fără de sfârșit,
Și-n loc de toamnă, fă-mă primăvară
Și răsărit în loc de asfințit!

Și-n ochii pătimiși de peruzea
Adună-mă și-mparte-mă apoi,
Fii templul meu și mănăstirea mea,
Și adăpost de viscol și de ploi!

Și dăruiește-mi trupul alb de zână
Să-l cânt într-un poem despre ninsori,
Și să m-adăp din el ca din fântână,
Murind și înviind de mii de ori!

33.

Bătea, iubito, vânt de primăvară!
Cireșele dăduseră în parg
Și luna răsărise-a doua oară,
Când am furat o viață dintr-un târg!

Stătea stingheră, tristă pe tarabă!
M-am prefăcut că liniștit aștept,
De praf am scuturat-o și degradă
Am pus-o-n buzunarul de la piept!

Și vântu-a-nceput deodată' să bată,
Și-amirosea-n văzduh a liliac,
Și trandafirii înfloreau la poartă
Și ne-am iubit o noapte cât un veac!

*

Când am furat o viață dintr-un târg,
Era, iubito, în amurg, spre seară,
Și visele dăduseră în parg
Și-au înflorit salcâmi-a doua oară!

89.

Sunt un actor de roluri secundare
Care-a trăit iubirea doar în vise,
M-am săturat de partituri ușoare
Și nu mai vreau să joc doar în culise,

S-aduc buchet de trandafiri starletei
Și lordului un rest dintr-o havană,
Ori să fac curte veșnică subreței
Care se crede-un drac de fetișcană,

M-am săturat de rol de figurant
Și sub ninsoarea de perdele mov
Vreau să fiu prins-odată în flagrant,
Dansând cu primadona în alcov.

*

Și-n noaptea sorocită-n calendare,
Perdeaua mov deoparte dând ușor,
Am revenit la roluri secundare,
Că june prim juca un alt actor!

Despre „Poezia optzecistă”

1. Schimbând categoria canonului

Demonul teoriei l-a stăpânit și pe Mircea Bârsilă, dar și aspirația unei hermeneutici literare, conjugată cu acea cuprinde-re totală: funcție - conținut - formă - literalitate. Astfel, și-a dat măsura în arta de-a interpreta textele unor poeți contemporani: Nichita Stănescu, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Al. Philippide ș.a.

În „Poezia optzecistă”, Mircea Bârsilă comentează noua poezie între tăgadă și firească așteptare, reprezentată de generația lirică „în blugi”. Cele 769 de pagini cuprind opera poetică a 81 de autori de cărți valoroase. Le-am citit cu maximă receptare și deplină atenție referitoare la contribuțiile lirice ale lui Paul Aretzu, Adrian Alui Gheorghe, Mircea Cărtărescu, Gabriel Chifu, Liviu Capșa, Nichita Danilov, Ioana Dinulescu, Gellu Dorian, Marian Drăghici, Ioan Flora, Ioan Moldovan, Ion Monoran, Ion Mureșan, Aurel Pantea, Marta Petreu, Cassian Maria Spiridon, Mircea Stâncel, Liviu Ioan Stoiciu, Ion Stratan, Elena Ștefoi, Matei Vișniec, George Vulturescu, Ion Zubașcu ș.a. Dar și paginile despre ceilalți scriitori contemporani mi-au capacitat interesul. Condeiul autorizat al istoricului literar Mircea Bârsilă e al unui intelectual eminamente (auto)reflexiv. Schimbând categoria canonului, îl resituează în continua mișcare a literaturii, ondulatorie, imprevizibilă, regeneratoare, acceptând tehnici literare inventate de poeți ce se vădesc chiar captivante cu cât sunt mai creatoare și mai proprii unor personalități cu o identitate categorică.

2. Criticul metamorfozat în hermeneut

Prin urmare, Mircea Bârsilă optează, pe deplin stăpân pe uneltele sale, pentru strategia re poziționării în contact cu noua sensibilitate, actuală, altoită pe una „eternă”, care asigură - cum afirmă într-un eseu T.S. Eliot - anvergura unei clasicizări prin materialitate, excentricitate, înrudire cu alte mari modele de poetitate /poeticitate ș.c.l. Aflat în interiorul unei poezii de nivel european, criticul metamorfozat în hermeneut și critic literar nu ezită să găsească posibile legături, evident secrete, între Gabriel Chifu și Ion Barbu, Heraclit; între Dumitru Chioaru și Roland Barthes, Van Gogh; între Magda Cârneci și Char-

les Baudelaire, Al. Philippide; între Gellu Dorian și Șerban Foartă, Franz Kafka; între Mircea Petean și Ioan Alexandru, Adrian Maniu; între Marta Petreu și Maria Banuș, Angela Marinescu.

Posesor de lecturi superioare, acest optzecist, el însuși poet de înaltă vigoare neoexpresionistă, confirmă, iată, și în scontata sa postură de cititor implicat într-o lume a ideilor literare, a cărților pe care le ilustrează prin valoare și nimic nu-i lipsește să confrunte între ele scriituri și stiluri cu o știință a pronunțării unor verdictes irefutabile în manieră incontestabilă.

Ca atare, Paul Aretzu s-a impus printr-un program literar a cărui desfășurare este însoțită de atuu perenității, textele lui Mircea Cărtărescu au o excepțională forță lexicală și imagistică, Gabriel Chifu „apasă cu o siguranță de mare poet pedala de accelerație menită să asigure mesajului său o anume profunzime lirică”, Aurel Pantea se vădește un ermetist cu o viziune enigmatică, „raportarea la condiția umană reducându-se la o analiză sceptic-existențialistă a sensului ei tragic” ș.a.m.d

3. Știința textului și analiza pe text

Critica intratextuală e un teritoriu al structurilor. Cesare Segre le definește binar, conform raportului sistem - structură / competență - performanță, bazându-se pe axioma autonomiei auctoriale și stilistice: „Prin conceptul de structură implicantă se smulge aceasta din înșelătoarea ei autonomie, care este numai un expedient practic al analistului. Îndărătul structurilor trebuie lăsate să se miște în voie fantomele celorlalte structuri deconstruite, astfel încă sistemul, din starea sa latentă, să ne comunice sugestiile sale, adesea foarte prețioase din punct de vedere hermeneutic”. Întocmai procedează și Mircea Bârsilă în „Poezia optzecistă” cu cei 81 de poeți, în operele cărora descinde ferm, implicant, ca să depisteze imaginea primordială sau arhetipul ca figură, demon, om sau proces, care se repetă în cursul istoriei ori de câte ori fantezia creatoare a respectivului poet se exercită liber, debordant ori centripet.

Northrop Frye înțelege prin arhetip un simbol care leagă o poezie de alte poezii și servește la unificarea și sistematizarea experienței noastre literare, a poezilor și a criticilor hermeneuți care suntem, deocamdată, comentatorii meta-istorici, investigația noastră ajungând la a distinge, cu entuziasm neîntrerupt două ritmuri: unul ciclic, celălalt dialectic; astfel, ritual și vis converg în mit pe terenul tuturor expresiilor simbolice ale imaginației.

Mircea Bârsilă este un magister ludic al „jocului cu mărgelile de sticlă” într-o „provincie pedagogică” specifică optzecismului românesc, un foarte capabil maestru preocupat, cu o constanță admirabilă, să exploreze caracterul alegorico-parabolesc al unor scrieri lirico-epice, intelectual-ludice, muzical-picturale, să le exploateze cu o orgolioasă izolare aristocratică, din poziția de apologet al lumii mari a poeziei autohtone de ieri și de azi, devenindu-se monograful și biograful de toată isprava și lauda.

Teme, subiecte și idei inspiratoare îi dau lui Mircea Bârsilă ocazia să se entuziasmeze de posibilitatea unei științe a literaturii integratoare, profilactice precum la T.S. Eliot (în „The Family Reunion”, Londra, 1956) în a cărui lucrare dramatică, un protagonist se adresează unui auditoriu familiar: „Voi nu-i vedeți, dar eu îi văd, ei mă văd pe mine. Acum îi văd prima dată / ... / Au existat o mie de locuri unde i-aș fi putut întâlni”. Îmi asum onoarea de a da eu răspuns acestei cruciale ipoteze. Fiindcă trebuia să se ridice din rândul optzecistilor cel care avea să le preleve, să le axiomologizeze opera poetică.

4. Redutabila paradigmă

Să exemplific: Romulus Bucur se revendică din mai multe modele americane, Eugen Bunaru e un ermetist, Liviu Capșa este vizitorul care releagă memoria cu imaginația, atuu său fiind acuratețea scriiturii și ironia racordată la o excepțională percepție a realității concrete. Apoi, Ion Chichere afișează dezinvoltura ostentativă, rebelă, interferată cu autopersiflarea glisând spre o tragică viziune, Gabriel Chifu își ficționalizează drumul inițiat și apoi îl transferă în metaficțiune mitică în care exprimă o stare de incandescență ființială. Iar Magda Cârneci își arondează scriitura poetică anticalofiliei și antisentimentalismului, o notă particulară ar consta - citez - „în tendința propulsării derizoriului, prin continua șarjare, pe orbita esteticii urâtului, a grotescului”.

Mircea Bârsilă izbutește mai mereu pe răspunderea lui să depășească ambiguitatea fundamentală a operei fixate sub lupă către o sinteză a sensului major, el însuși năzuind să-și autocenzureze doza de impresionism și de solipsism în așa fel încât critica lui să deschidă cât mai multe orizonturi posibile. La chemarea scriitorului - cum marchează teritoriul noii critici Serge Doubrovsky - criticul, fie el și hermeneut de substanță, prin propria-i muncă de relector abilitat academic - își arogă meritul propriului praxis de „angajat în scriere”, din ipostază de metascritor care-și dublează catharsisul: el prizează literatura prin critică dar și critica prin literatură. Mircea Bârsilă se află deci în aceeași redutabilă „paradigmă” cu Mircea Martin, Gheorghe Crăciun, Ion Bogdan Lefter, Monica Spiridon, Mircea Cărtărescu, Ion Simuț, Mircea A. Diaconu, Radu G. Țeposu, Adrian Alui Gheorghe, Vasile Spiridon, Răzvan Voncu, Al. Cistelean, Mircea Stâncel, Paul Aretzu, Nicolae Oprea, Ion Cristofor, Daniel Cristea Enache, Mircea Mihăies, Dan Cristea, Marius Ghica ș.a.

Însă el este, înainte de toate, un mare poet, așa cum de altfel am demonstrat în „Istoria-mi transmodernistă”....

Ion POPESCU - BRĂDICENI

Două Doamne ale Teatrului Românesc

În fiecare vară, în luna august, neapărat, am un gând bun și fac o reverență pentru Profesoara mea, Doamna Sanda Manu. Tot ceea ce sunt astăzi îi datorez dănei. Fără nicio exagerare. În cei 5 ani, petrecuți împreună la IATC I. L. Caragiale din București, am descoperit cu adevărat cine sunt.

Doamna Sanda Manu a fost mai mult decât un Profesor, a fost un om care a reușit să ne transforme într-atât, încât după ce am terminat școala, ne-am trezit cu toții cu adevărat într-o altă lume. O lume magică la care doar visasem. O lume în care, de la niște copii speriați, ajunseserăm să fim Artiști. Să stăm alături, pe scenă, lângă actorii care ne aprinseseră imaginația încă din adolescență. Nu exista un Profesor mai sever, mai... dur decât dânsa în tot Institutul. La acea vreme, profesorii celorlalte clase erau: Olga Tudorache, Octavian Cotescu, Mircea Albulescu, Dem Rădulescu și Ion Cojar. Colegii noștri de la clasele acestor dascăli, ba chiar dascălii înșiși, aproape ne plâneau de milă vis-a-vis de felul în care făceam noi cursurile cu Sanda Manu. De fapt, programul nostru la clasă era de 8 ore pe zi, 5 zile pe săptămână, cu doar o pauză de 30 de minute la prânz. Înmulțiți cu 5 ani și gândiți-vă cum a fost... Nouă ni se părea că ne desfășuram... normal activitatea, fiind beneficiarii de drept ai unui regim ușor... spartan. Sanda Manu ne forța limitele în fiecare zi. Iar atunci când credea că ajunge, ne zicea cu o voce cât de caldă: „bun, acum o luăm de la capăt”. De altfel, în ziua în care am terminat școala, ne-a spus: „decă, cred că o să vă fie ușor în meserie pentru că n-o să întâlniți pe cineva mai... dur ca mine”. Aș îndrăzni să spun, după 40 de ani de meserie, că a avut dreptate în absolut tot ceea ce ne-a spus. Care a fost câștigul după cinci ani petrecuți cu Doamna Sanda Manu? Pasiune, rigoare, disciplină și credința în meserie, toate duse dincolo de orice limită!

Fac meseria asta în schimbul vieții mele. Doar așa ajungi la performanță. Și numai dacă ești în stare să îi dai meseriei acesteia toată viața ta. Asta pentru că ea, meseria, îți va da înapoi exact atât cât îi dai tu...

Am debutat, ca tânăr actor profesionist, în ianuarie 1986. Eram deja în anul doi de facultate. Sanda Manu era regizor angajat al Teatrului Național București. Într-o zi, după ore, Doamna mi-a spus ca „măine să mă prezint” la TNB... M-am dus, timid și tremurând (recunosc!) la Național și nu mică mi-a fost mirarea când am aflat că fusesem... distribuit în spectacolul „Jocul lelelor” de Camil Petrescu!

Puneți-vă o secundă în locul meu: eram student și din distribuție mai făceau parte: Ovidiu Iuliu Moldovan, Mircea Albulescu, George Motoi, Bobsy Dinulescu, Tamara Crețulescu... Toți acești mari actori m-au primit cu o liniște, o dragoste și o bunătate care mi-au spulberat, într-o clipă, fâștăceala și temerile. Aveau, acei mari actori, o extraordinară generozitate față de tinerii învățăcei, făcându-i să se simtă ca fiind parte din echipă. Azi, din păcate, nu mai există așa ceva.

Până la terminarea facultății am jucat încă în alte trei spectacole (tot în regia Sandei Manu), alături de actori la fel de fabuloși: Gheorghe Cozorici, Claudiu Bleonț, Grigore Gonța și alții. Am avut această șansă oferită de... profesoara mea, Doamna Sanda Manu.

Într-o zi, tot prin anul doi, Doamna Sanda Manu mi-a propus ca la următoarele spectacole pe care urma să le monteze ca regizor, să-i fiu un fel de asistent de regie! Nu prea am înțeles eu ce înseamnă asta la început, dar vreme de trei ani, la Teatrul Național, la Teatrul Odeon, la Teatrul Creangă i-am stat alături, acolo, în sală, la repetiții. Și am observat că toată rigoarea și precizia pe care ne-o cerea nouă, studenților, la clasă, o impunea și actorilor profesioniști, firește, pe un palier intelectual și profesional superior.

În Institut, Doamna Sanda Manu avea și un fel de poreclă: „Cobra”. Și asta din pricină că era atât de energică, încât studenții abia puteau ține pasul cu ea. Faptul că își schimba atitudinea, mișcarea și timbrul vocii atât de rapid, și dacă mai adăugăm că purta mai mereu niște ochelari cu ramă exagerat de mare, toate astea te făceau să crezi că...

După cei 5 ani de școală am ajuns să renunț definitiv la ceea ce înseamnă „jumătate de măsură”. De atunci și până acum, și probabil și de aici încolo, această expresie îmi va fi total necunoscută. Dânsa ne-a învățat să jucăm fără „plasă de siguranță”, să ne aruncăm în ceea ce facem cu toată ființa. După atâția ani, pot să spun că este singurul drum sigur către inima spectatorilor și către performanță.

Cariera de profesor universitar a Doamnei Sanda Manu numără... 56 de ani! Sunt fericit că am avut șansa de a fi studentul Domniei Sale. Am terminat facultatea ca șef de promoție cu nota 10, dar asta nu înseamnă absolut nimic față de ceea ce mi-a dăruit această Profesoară: o viață și o identitate. O viață de Artist. Pentru asta și pentru toate celelalte, îi mulțumesc în fiecare zi...

Sanda Manu va rămâne pentru totdeauna... Profesoara mea, omul care mi-a schimbat viața și m-a făcut ceea ce sunt astăzi.

Și pentru că suntem în august, tot în această lună, s-a născut o altă mare personalitate teatrală, Doamna Ileana Berlogea. Prof.univ.dr. IATC, Doamna Ileana Berlogea mi-a fost profesoară de

istoria teatrului românesc și universal. Puțini dascăli de istoria artelor au harul de a te face să înțelegi această disciplină. Ceea ce pot să spun este că, dincolo de materia în sine, Doamna Berlogea avea un dar excepțional: făcea în așa fel ca istoria teatrului să fie vie. La orele dănei aveam sentimentul, la propriu, că toate poveștile despre dramaturgie, despre autori, despre spectacole și artiști erau palpabile, vii. Avea un dar de a repovesti istoria într-un fel personal, captivant. Dânsa ne-a trezit interesul pentru lectură. Am citit zeci de piese de la biblioteca IATC (una dintre cele mai bogate în spațiul est-european) și asta nu pentru a-mi face doar „lecțiile”, ci pentru a înțelege universal teatral în care tocmai pășeam.

Țin minte că, imediat după înființarea Teatrului Dramatic „Elvira Godeanu”, am sunat-o și am întrebat-o: „Doamna Berlogea, uitați, am înființat un teatru, dați-mi și mie un sfat, cum să încep, ce să fac...”. Și Doamna mi-a răspuns: „Dragă, nu știu cum aș putea să te ajut, eu cunosc doar biografiile romanțate ale celor care au construit Teatre, nu știu, practic, cum să te ajut...”. Îți spun, totuși, că în cei 200 de ani de istorie teatrală, în România s-au construit 67 de Teatre care au avut 67 de ctitori. Așa că, vrei sau nu vrei, tu ești al 68-lea”. La ceva vreme după această discuție, am primit un telefon de la dânsa și mi-a spus, că în ediția revăzută și adăugită a istoriei Teatrului românesc -, a scris despre mine și despre înființarea, la Târgu Jiu, după 36 de ani în România, a unui nou Teatru... Așa că, grație Doamnei Berlogea, m-am întors la IATC în... bibliotecă.

În anul 1999, în cadrul Festivalului Național „Zilele Elvira Godeanu”, în seara premierei spectacolului „O noapte furtunoasă”, le-am invitat la Târgu Jiu pe cele două Doamne: Sanda Manu și Ileana Berlogea. Dânsa au primit atunci distincția „Premiul Național Elvira Godeanu” pentru întreaga activitate. În cuvântul său, Doamna Sanda Manu a spus că „este extraordinar faptul că la Târgu Jiu s-a înființat un Teatru, iar în ceea ce-l privește pe studentul meu, ajuns acum și director, pot doar să vă spun că am a învățat și eu de la el”. La rândul său, Doamna Berlogea le-a spus spectatorilor că trebuie să se mândrească cu faptul „că acest oraș, prin înființarea acestei noi instituții, a intrat direct în istoria... Teatrului”.

Două Doamne ale Teatrului Românesc: Sanda Manu și Ileana Berlogea.

Și în acest august torid, ca de fiecare dată, gândul meu bun și dragostea ce le-o port, îmi doresc să le însoțesc în Neuitare.

Marian NEGRESCU

Corșorul meu cosmic

Cândva, un sat a fost cât Universul și parcă avea aceeași dinamică. Oamenii de atunci erau sufletul lui și continuu voiam să-i cunosc, să le știu gândurile, tristețile și lucrurile bune, pe care aproape niciodată nu reușeau să le aducă afară, din adâncul firilor aspre. Ei se temeau să aducă fragilitatea binelui în lumea dură și rea.

Ceea ce se întâmpla lângă mine mă conținea. Așteptam cu frenezie orice întâmplare, toate curiozitățile mele s-au consumat atunci, nici nu cred că mai sunt evenimente care, cel puțin, să mă facă atent. Ceea ce se întâmpla mai departe nu era decât ceva de aflat mai târziu. De când am învățat să merg, am fost mereu printre oameni și printre animale. Când simțeam că realitatea nu îmi este de ajuns, mă retrageam în cărți. Așa am învățat eu lumea și dorurile ei. Toate urmele mele de atunci sunt astăzi amintiri de care nu mai pot scăpa, de parcă timpul viu care a

fost s-ar fi fosilizat în straturi succesive de eternitate solidă. Sunt constrâns să fiu cum sunt, constrâns de identitate, de urmă, de ceea ce simt și de ceea ce știu.

Satul meu, preponderent o linie, mai avea niște ulițe, unde toate se desfășurau mai încet și pe unde treceam înspre singurătăți mai ample. Pe aceste ulițe, bucuria, lumina și bogăția cădeau mai pieziș, iar ochii, zâmbetele și vocile oamenilor erau și ele puțin diferite decât ale celorlalți oameni din sat. Nu pot uita nimic, sunt imprimat cu tot ce am trăit atunci, cu înțelesuri, cu zori îmbrăcând copacii din zăvoi într-un frunziș ciudat, cu apusuri în care lumina purta însângerate bălăii, cu aburii pădurii, ai pământului cald, udat de ploi mărunte și reci, și cu aburi înălțați către cer de pe spinările vitelor înjugate la carele grele. Toate îmi sunt la fel de aproape, precum îmi este mâna care vă scrie aceste mărturii bizare, cum că, aici, la noi, în Gorj, a mai existat, cândva, o altă lume, atât de îndepărtată astăzi, încât am senzația uneori că totul ar fi fost pe o altă planetă, o dublură ciudată a celei de acum, căreia i s-a luat rostul și, astfel, a rămas fără suflet, și tocmai din această cauză a plecat, așa, prin Univers, fără nici un fel de gând de întoarcere. Se mai păstrează doar o oglindă ciudată a materiei, precum chipul unui mort, deja înstrăinat de chipul său, pe care îl avea cu puțin timp înainte. Astăzi, mai sunt doar locurile din care a fugit suflarea bucuriei de-a trăi. Au rămas locurile, dar au altă lumină, alte secete și alte ploi, alt miros și alt gust, chiar și praful este diferit. Același gust mai au doar apa Oltețului și duduile din curtea Băzavanilor, din deal. În rest, ceva s-a schimbat peste toate schimbările noastre, o înstrăinare ne va face să le pierdem pe toate. Dar măcar adevărurile mele de acum încă au rămas cele trăite atunci.

În satul acela, diminețile se aplecau peste mine precum mamele peste copiii lor adormiți. Așa am început eu să cunosc lumea, cu lumina venind peste fânar, peste pățul și peste cunie. Ea se oprea puțin pe bățatură și lăsa în ochii animalelor niște sclipiri adânci și abia apoi venea la mine, în casa a de sus,

să-mi aducă și mie în ochi din cele pe care le întâlneam în lumile parcurse pe drumul ei din Soare și până în hodaia mea.

Toate trecerile care s-au consumat au avut un ritm familiar, imprimat în mine de atunci. Nu a trecut nimic în alt ritm decât cel al trecerii mele, nu m-a surprins nimic, în afara de câteva morți la care nu mă așteptam. Mă tem doar ca timpul să nu fi destăinuit înțelesurile mele de copil, să nu fi alungat de tot posibilitatea continuei creșteri a continuului copil care sunt. Numai așa se poate insinua moartea în eternitățile mele. Din gânduri și din inimă. Satul acela a plecat, undeva, departe, însă au rămas urmele lui în sufletul meu și în aceste urme bălătește continuu lumina, așa cum atunci rămânea apa din ploile cerului în urmele lăsate de animale și de oameni în noroiul din curți și de pe drumuri. Și pentru această lumină nu este posibilă nici un fel de evaporare.

Știu fatalitățile definitive ale Universului, știu că este un infinit de energii materiale, care călătoresc înspre o absolută și unică moarte. Spațiul, cu totul, este locul în care se desfășoară și există ceva, spațiul fiind creat de tocmai ceea ce există, de faptul de a se fi întâmplat ceva, este împrejurul celor care sunt. Există astfel o dependență vitală, inevitabilă și decisivă. În această logică, locurile în care nu se mai întâmplă cele ale vieții au plecat deja către moarte. Probabil asta s-a întâmplat și acolo, probabil asta se va întâmpla cu toate, cu țara, cu noi... Din toate cronicile pe care mi le-au scris semenii, din toate prezentările, prefețele, postfețele, din toate etichetele, nimic nu mi-a fost mai pe plac decât sintagma amicală și complice, în fond, o găselniță a lui Nicolae Diaconu, un titlu de acum 30 de ani, dintr-o revistă din Gorj: Corsarul din Corsor.

Corșorul meu, memorat, cândva, cu inima, nu mai există astăzi. Lumea asta s-a tot dus și nu a mai rămas nimic din noi. Însă, voi continua să îl caut, inclusiv cu ultimul meu drum. Și tot pământul lui mă va reda memoriei suverane din acest univers.

Marius Marian ȘOLEA

Rolul scriitorilor în lumea contemporană

Cele mai importante schimbări ar trebui să se producă în sistemul de valori al fiecărui scriitor. Din nefericire, scriitorul român contemporan nu mai există pentru societate, el se ascunde undeva, probabil, în spatele realității cotidiene.

Pentru marea majoritate a oamenilor este mai mult ca sigur irelevantă activitatea scriitorilor contemporani. Cea mai mare parte din societate consideră că un scriitor important nu poate fi contemporan cu ea. Astfel, scriitorul contemporan nu există pentru lumea în care trăiește. Și asta datorită faptului că spațiul public este dominat de o serie de nonvalori.

Unele din aceste nonvalori stăpânesc, prin diferite mijloace, atenția publicului interesat de literatură, astfel că, de cele mai multe ori, parte din scriitorii importanți sunt izolați de contactul direct cu publicul consumator de literatură.

După 1990, s-a ajuns la o situație foarte delicată în ceea ce privește modul în care o operă literară con-

temporană ar putea să atragă atenția cititorilor. Lucrul acesta s-a putut întâmpla doar prin folosirea altor mijloace decât cele clasice și anume: implicarea în viața politică, realizarea de emisiuni TV.

Această situație a generat o ruptură iremediabilă, astfel că scriitorii importanți au ajuns să fie cunoscuți de publicul larg fără ca acesta să-i asocieze cu opera lor literară. Peste toate aceste lucruri intervine și faptul că, în ultimii 30 de ani foarte puțini scriitori au reușit să trăiască efectiv din scris, fiind nevoiți să aibă diverse activități care să le permită să poată să trăiască decent într-o lume în care literatura și arta, în general, nu reprezintă repere pentru nimeni.

Au existat și există o serie de activități și de programe desfășurate de Uniunea Scriitorilor din România - cel mai important organism care protejează și promovează literatura română de valoare - care au fost și sunt menite să apere atât scriitorii, cât și operele lor. Ca toate aceste lucruri să se îmbunătățească a tre-

buit ca instituțiile statului menite să promoveze literatura română contemporană să dezvolte programe eficiente și racordate la realitatea culturală contemporană, astfel încât cei mai importanți scriitori contemporani și clasicii literaturii române să beneficieze de cărți traduse la cele mai importante edituri din străinătate, atât prin mijloacele deja existente, T.P.S. Publishing - programe ale Direcției Centrul Cărții din cadrul Institutului Cultural Român, singurele programe care sprijină, în acest moment, literatura română de valoare în străinătate -, dar și prin programe bilaterale, prin lecturi publice, cât și prin traducerea literaturii române contemporane. Mai există însă o problemă fundamentală în ceea ce îi privește pe scriitorii români contemporani și anume: incapacitatea de a putea să creadă și în ceilalți, să aibă bucuria de a citi și de a aprecia și cărțile celorlalți, atunci când este nevoie. Competiția în artă și în literatură nu este cu ceilalți, este cu tine însuși. Posibilitatea de a te putea depăși îți aparține doar ție. Li-

teratura înseamnă, în primul rând, bucuria de a trăi literatura pur și simplu. Dacă am putea să depășim toate aceste obstacole, cred cu tărie că literatura română, care a avut și are scriitori foarte valoroși, ar arăta mult mai bine.

Andrei NOVAC

Însemnări despre poezia lui Lucian Blaga

Volumul lui Lucian Blaga (1895 - 1961) intitulat **Poemele luminii** (1919) aducea în poezia română, sub semnul sincronizării cu poezia europeană, o nouă estetică și o nouă sensibilitate, ambele de factură expresionistă.

Analizând fațetele constantului raport al lui Lucian Blaga cu expresionismul, Marin Mincu a utilizat, cu o deplină justificare critică, expresia „blagianizarea expresionismului” ca proces liric constând, în primul rând, în profunzimi de ordin metafizic: „Pornind inițial de la expresionism, Blaga își adaugă aripile metafizice pe care niciun poet expresionist european nu le-a purtat; în exemplaritatea aceasta înaltă, teoretică și practică, poetul român realizând ceea ce am putea numi *blagianizarea expresionismului*” (**Panorama critică a poeziei românești din secolul al XX-lea**, Ed. Pontica, 2007, p.242). În orizontul aceluiași aspect se înscriu și poeziile târzii „ancorate în formule folclorizante” și cele care ilustrează opțiunea pentru o „acută muzicalizare” a versurilor.

Blagianizarea expresionismului” se împlinește, desigur, și în alte modalități lirice. O notă particularizantă a poeziei metafizice constă în efectele obținute în portativul revoltei cu întunecate accente existențiale: „De ce m-ai trimis în lumină, Mamă,/de ce m-ai trimis?//Trupul meu cade la picioarele tale/greu ca o pasăre moartă” (*Scrisoare*); „Cu câinele și cu săgețile ce mi-au rămas, mă-ngrop,/la rădăcina ta mă-ngrop/Dumnezeule, pom blestemat” (*Cuvântul din urmă*).

Elanul vitalist-dionisiac, prezent mai ales în primele două volume (**Poemele luminii** și **Pașii profetului**, 1921) alternează, în celelalte volume, cu stări în care incandescența trăirii se domolește în favoarea unui expresionism orientat spre concretețea transfiguratoare, de tip trakt-ian, a imaginilor poetice: „Cai galbeni și-adună sarea vieții din ierburi./ Mocnind sub copaci Dumnezeu se face/ mai mic/ să aibă loc ciupercile roșii/ să crească sub spatele lui./ În sângele oilor noaptea pădurii e vis lung/ și greu./ (...) / Sub scut de stânci, undeva/ un bălaur cu ochii întorși spre steaua polară/ visează lapte albastru furat din stâni” (*În munți*, **Lauda somnului**, 1929); „O durere mi-a fost singurătatea ta ascunsă,/ Dumnezeule, dar ce era să fac?/ Când eram copil mă jucam cu tine/ și-n închipuirea mea

te desfăceam cum desfaci o jucărie” (*Psalm*, **În marea trecere**, 1924).

Treptat, discursul poetic al lui Lucian Blaga a fost marcat de o evidentă de-retorizare a gesticulației expresioniste. Tentația spiritualizării peisajului incumbă, în toate „pastelurile”, o tensiune metafizică fără precedent în lirica autohtonă: „Pretutindeni pe pajști și pe ogor/ serafimi cu părul nins/ însetează după adevăr,/ dar apele din fântâni/ refuză gălețile lor./ Arând fără îndemn/ cu pluguri de lemn,/ arhanghelii se plâng/ de greutatea aripelor” (*Paradis în destrămăre*, **Lauda somnului**).

În poezia *Vreau să joc* (**Poemele luminii**), elanul dionisiac, asumat doar ca deziderat („vreau să joc”!) are un scop ce implică, în spirit blagian, aglutinarea dionisiacului, transcendentului și cosmicului, pe de o parte, în matricea concepției orifice despre trup ca *temniță* a sufletului („O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat! / Pământule, dă-mi aripi:/ săgeată vreau să fiu să spintec/ nemărginirea, să nu mai văd în preajmă decât cer,/ de-asupra cer,/ și cer sub mine” ...) și pe de alta, inversarea relației teologice dintre natura umană, „ca ceva mic, limitat”, și nemărginirea Divinității: „Să nu se simtă Dumnezeu în mine/ un rob în temniță - încătușat”.

În viziunea poetică din *Pax magna* (**Poemele luminii**), este valorificată sugestia orfică referitoare la natura *duală* a firii umane: Potrivit mitului dionisiac, în varianta sa orfică, oamenii au fost plămădiți de Zeus din cenușa titanilor pe care i-a nimicit cu fulgerul, sancționându-i, astfel, pentru vina de a fi băut sângele și de a fi îngurgitat carnea lui Dionisos Zagreus. În consecință, natura umană, dependentă și de Dionisos și de titani, este și divină și titanică. Prin acest mit, doctrina orfică a impus așa-numita *cultură a vinovăției* (căreia i se circumscrie, prin reverberație religioasă, și mitul biblic al păcatului originar).

Adesea, sub protecția *mitului literar*, Lucian Blaga își asumă libertăți creatoare (de factură metafizică) față de sensul și conținuturile anumitor concepții de ordin religios: „Pesemne - învrăjbiți/ de-o veșnicie Dumnezeu și cu Satana/ au înțeles că e mai mare fiecare/ dacă-și întind de pace mâna. Și s-au împăcat/ în mine”. În poezia *A fost cândva pământul străveziu*, pământul, întunecat de odiosul fraticid biblic (Cain și Abel), redobândește, sub pașii iubitei, starea *originară*: „Subt pasul tău, pe unde treci/sau stai, pământul înc-odată, pentru-o clipă,/cu morții săi zâmbind, se face străveziu”. Semnificativă este, în același portativ liric, și poezia *Epitaf pentru Euridike*, unde Lucian Blaga „o salvează” pe Euridice, mutându-i, prin resemnificare, „domiciliul” post-sepulcral din întunecata împărăție a lui Hades în întunericul - aidoma celui dintr-o fântână - din adâncul ființei poetului unde ea locuiește precum o stea: „Cineva într-o zi te-a luat, Euridike, de mână/ ducându-te foarte departe/ prin negura care desparte./ În întunericul meu locuiești/ de atunci ca o stea în fântână”. În „celălalt” întuneric, Euridice împlinește, așadar, rolul *polului feminin* al spiritului blagian: este *anima* sa, „câtumea feminină a ființei lui”.

În alte poezii, motivele creștine, *raiul* și *iadul*, sunt convertite în viziuni lirice de coloratură „eretică” menite a tensiona ideea de *mister* pe care o incumbă codul poetic al lui Lucian Blaga: „Ca un eretic stau pe gânduri și mă-ntreb:/ De unde-și are raiul -/ lumina? Știu: îl luminează iadul/ cu flăcările lui! (*Lumina raiului*).

Valorificarea unor motive și teme filosofice, precum *tăcerea* („Dar pe liman ce bine-i/ să stăm

în necuvânt” - *Ulise*), *panteismul* („Umbra lui Dumnezeu e tot ce vezi,/ ce-n spațiu se desparte și s-adună” - *Umbra lui Dumnezeu*), „marea trecere”, *extincția*... și, în etapa *expresionismului contemplativ*, motive și concepții orifice, se circumscrie unei noi atitudini creatoare ce constă, în primul rând, în *intelectualizarea* emoției poetice și în asumarea unei perspective „luminoase” asupra existenței: „Și azi, dintr-o dată, neașteptat, acest răsărit!/Ce cântec nemăsurat!/Ca unui orb vindecat/Lumea în lumină mi s-a lărgit” (*Schimbarul zodiei*).

Revelația frumuseții lumii (*un foc veșnic viu*, în definiția lui Heraclit) este rodul unei stări ce implică o dublă analogie: cu un orb ai cărui ochi s-au vindecat, spre uimirea lui, dintr-odată, și, respectiv, cea dintre *cântec* și un neașteptat *răsărit de soare* - fenomen de factură ignee în orizontul imaginarului diurn. Însăși lumina este o cântare a cărei divină revărsare consumă, la fel ca un foc, materia, *cântecul* și *arderea* aflându-se într-o firească relație structurală: „Dacă lumina ar cânta/ Vărsându-și puzderia/ Am vedea cum cântecul/ Consumă materia” (*Suprema ardere*).

Poetul se simte un fir în marea țesătură muzicală, un *isonar* (al unei *arderii*!), în simfonia cosmică - deopotrivă *cântec* și *ardere*: „Cât încă mai dura-va cântecul/ nu-ți fie nici cutremurare/ și nici chin./ Sunt isonarul unei *arderii*/ să mai palpit?/ sau mai degrabă să apun?” (*Laudă văzduhului*, s.n.). Elanurile vitaliste s-au domolit, iar înțelesul cuvintelor *ardere* și *foc* oscilează între sensul de *ardoare* *sufletească* trăită pe durată „marii treceri” și cel pe care îl au în literalitatea lor. Verbul *a apune*, aflat în vecinătatea contextuală a verbului *a palpita*, susține, la nivel conotativ, înrudirea semantică dintre *a palpita* și verbul *a pâlpâi* (ca o flăcără în declin!).

Înțelegerea lumii drept o *cântare* („Din umbră mă ispiteam singur să cred/ că lumea e o cântare” - *Biografie*) și asumarea credinței că „Nici o suferință nu-i așa de mare/ să nu se preschimbe-n cântare” (*Catren*) relevă o atitudine lirică de factură orfică.

Slăvind lumea, cu sentimentul transcendenței, și existența în dependența ei de dialectica „trecerii”, poezia lui Lucian Blaga - din etapa echivalenței dintre *ardere* și *cântare* - dobândește valențe imnec.

Reflecții

- Învingem prin tăcere forfota celor care ne ignoră.
- Cum să fiu în rând cu lumea, când lumea e atât de nerânduită?
- Vântul are grijă să nu șteargă toamna de pe frunze.
- Timpul nu trebuie pierdut, ci uitat. Timpul uitat este acela de care avem nevoie.
- Artistul nu trebuie să aibă frică de necunoscut, ci de necunoaștere.
- Într-o cârciumă, ratarea poate fi o academie: o academie de iluzii pierdute.
- Ne place să fim ascultați cu voce tare.
- Nu mă smeresc să fiu sfânt, ci mă smeresc să fiu lumesc.
- Stropii de ploaie nu tulbură balta, ci o îmbogățesc.
- Sfinții au bunul simț să nu acuze oamenii de neomenie.

George DRĂGHESCU

Mircea BÂRSILĂ

Demnitatea culturii românești în viziune noiciană (I)

Problema demnității culturii românești este de o gravitate extremă la această cumpănă a vremurilor, când „timpul s-a stârvit”, după cum spune undeva cronicarul Miron Costin. Chiar dacă atacurile la adresa culturii românești s-au orientat spre diminuarea valorilor acesteia, lucrul acesta nu s-a întâmplat deoarece cultura românească are destule piese de rezistență care să o mențină la înălțime. Cultura românească are drama ei istorică, dar începând cu modernitatea ea s-a ridicat la standardele europene, păstrându-și în același timp specificul. Azi cultura românească nu este mai prejos față de celelalte culturi ale Europei și ale lumii. Totuși, nu se poate nega faptul că există o criză de imagine care este indusă în plan național și internațional de anumite interese ideologice. În acest context, este cu atât mai bine să fie adusă în discuție contribuția lui Constantin Noica la relevarea demnității culturii românești. Pentru filosoful român există două mari căi de a releva această demnitate: a. o cale a interpretării valorilor românești, fie reprezentate de românii de excepție, fie reprezentate de limba și spiritul acestui neam; b. o cale comparativă prin care cultura românească este pusă într-un registru mai larg, cel european. Reprezentările naționale cele mai înalte le găsim în interpretările la Dimitrie Cantemir, Mihai Eminescu, Constantin Brâncuși, Lucian Blaga, Mircea Eliade, limba română, creația populară românească. Toate ace-

te repere, precum și altele care nu au fost menționate aici, reprezintă toposul care redă imaginea demnității culturii românești.

A doua cale, cea comparativă, constituie obiectul acestui studiu. În principal, raportarea culturii românești la cultura europeană nu se face în afara registrului larg al celei din urmă, ci doar prin sublinierea nuanțelor, a specificităților. Aproape toate lucrările lui Constantin Noica sunt argumentări pentru dreptul culturii românești la specificitate, dar și la universalitate. Când vorbim de marea filosofie, la care, în aparență, nu am avut contribuții de seamă, noi venim cu „partea noastră de cer”, cu prepoziția *întru*, pentru a crea un univers capabil să conțină spiritul românesc în universalizarea lui. Ceea ce vrea să spună filosoful român este că românii au creat o cultură înscrisă în registru european, dar că specificul acesteia poate să fie uneori deasupra acestui registru. Ontologia și cultura contribuie la aceeași explorare a adâncimilor și de aceea ele sunt inseparabile. Demnitatea culturii românești vizează piscul gândirii pentru că numai de pe piscuri semețe putem discuta cu ceilalți ca de la egal la egal. Dacă nu am avut sisteme filosofice ca alte popoare, am avut și avem „partea noastră de cer” reprezentată de potențialul limbii, de „însemnătatea câtorva cuvinte românești”.

Precaritățile ontologice. Ontologia este, după Noica, o *medicina entis*, care trebuie să pună un diagnostic asupra realului în care ființa este, de obicei, neîmplinită. Ni se spune: „abatere de la modelul ontologic sunt regula realului”. Înseamnă că această abatere este o stare de normalitate, deși o stare patologică. „... lumea este mai mult în abatere decât în ordine Căci ființa însănătoșește realul, nu-l condamnă”. Precaritățile ontologice sunt carențele realului date de *nesaturația modelului ontologic*. Preocuparea lui Noica pentru abaterile de la modelul ontologic este anterioară publicării tratatului de ontologie, întrucât în 1978 publică *Șase maladii ale spiritului contemporan*, unde dezbate pe larg problema carențelor ontologice. Sunt puse în discuție

șase situații ontologice, care, în ordine sunt următoarele: *chatolită, todetită, horetită, ahoretia, atodetia, achatolia*. După ce sunt analizate ca maladii constituționale ale spiritului, într-un registru larg dezbătut pe tot atâtea tipuri de cultură, discuția asupra precarităților ontologice va fi reluată mai târziu în tratatul de ontologie, într-un registru mai restrâns și mai abscons.

Există două etape în analiza maladiilor ontice, a abaterilor de la modelul ideal al ființei:

Maladiile ontice în registrul uman. Semnificativă pentru această fază este lucrarea *Șase maladii ale spiritului contemporan*, unde acestea sunt denumite specific prin terminologia greacă. Constantin Noica întemeiază, prin această lucrare, o *antropologie filosofică*, o medicina entis pentru spiritul uman. Aceasta este, în același timp, și o ontologie regională (o ontologie a umanului), cât și o filosofie a culturii. S-ar putea face aici o apropiere a lui Noica de Heidegger, prin filosofia *Dasein*-ului. În cadrul acestei zone ontologice modelul ființei nu va fi niciodată deplin, dar această stare patologică este pentru ființa umană o stare de normalitate. Din această situație rezultă diversitatea benefică a culturii și civilizației umane. Totodată, maladiile ontice ale ființei umane sunt indicatorul crizei raționalității, în primul rând a celei moderne.

Sub acest aspect, lucrarea menționată mai sus poate fi considerată și o critică la adresa modernității, întrucât maladiile ontice pot dezvălui două situații contradictorii: a) *criza de raționalitate*; b) *dezvoltarea unor tipuri de creație umană diversificată*.

Problema rațiunii a fost o preocupare constantă a lui Noica, ea determinând, după unele opinii, problemele mathesis-ului: „O problemă, așadar, mai cuprinzătoare, care a dus la tema mathesis-ului? Răspunsul este afirmativ: există altfel de problemă și ea nu e alta decât cea a definirii rațiunii încât creația spirituală să fie posibilă”. Ni se pare parțial îndreptățită critica adusă de Andrei Marga în privința limitării estetice a lui Constantin Noica în „redefinirea rațiunii”

și în critica modernității. Interesantă ni se pare și opinia A. L. Lavastine: „Pentru o reconstituire a analizei noiciene a modernității (în speță, a raționalității moderne - *n. n.*), analizele din 1978 sunt prețioase, căci ne permit să sesizăm mai bine felul în care Noica înțelege natura și geneza crizei universalismului european și concomitent a neliniștii omului modern - criză explicit legată de o dublă criză a culturii și a civilizației, scopurile uneia înstrăinându-se tot mai mul de scopurile celeilalte”.

Considerăm că autoarea amintită a surprins o problemă-cheie în privința interpretării noiciene dată culturii și civilizației, opoziția care a făcut carieră în gândirea europeană dintre *Kultur* și *Zivilization*, dintre *Gemeinschaft* (comunitate) și *Gesellschaft* (societate). Remarcăm însă că această opoziție nu este absolută, doar că nu există nici o soluție de rezolvare a crizei raționalității. Și la Noica avem de a face cu o descriere fenomenologică, prin exemple credibile, dar el nu propune soluții care s-ar putea împlini cândva. Lasă totuși deschisă orice posibilitate.

Maladiile spirituale nu-l invalidează pe om, spune Constantin Noica, ci îi conferă putere cel puțin pentru două motive: a) Aceste maladii sunt constituționale, făcând din om singura ființă *bolnavă* din univers. Precizăm: *conștient bolnav*!; b) În sens obișnuit: totul este bolnav întru ființă, stând sub *negativul* maladivității ontologice: „S-a întâmplat ceva straniu, în sânul culturii: ea părea sortită să pună în lumină perfecțiunea lucrurilor (legile lor și ordinea de care țin, iar la om legile și ordinea de care ar trebui să țină); dar dezvoltându-le, cultura le-a pus în lumină tocmai în perfecțiune”. Și din dezvoltarea acestei imperfecțiuni, omul devine conștient de carențele întregii existențe. Sunt enumerate o serie de realități care configurează harta patologică: Zeii, Cerul, Lumina, Timpul, Viața, Logosul. Concluzia la care ajunge Noica este: Dacă totul este bolnav, atunci omul, prin spirit și rațiune, se poate ridica deasupra lor: „Dezordinea omului este izvorul lui de creație”, pentru că întreaga existență a omului este maladivă: șase vârste ale omului; șase obiecte de iubire ale lui; șase feluri de a crea; șase feluri de a construi sisteme filosofice; există șase tipuri de culturi, de experiențe istorice; de sensuri tragice, șase hazarduri cu necesitățile corespunzătoare, șase înțelesuri ale infinității și tot șase ale neantului.

Maladiile ontice extinse la întreaga ființă. Ontologia regională, în care a fost încadrat umanul, va duce la întemeierea unei ontologii universale pentru întregul registru al realității, pe motivul abaterilor de la modelul ideal al ființei. Posibilitatea depășirii *precarităților, carențelor și refuzurilor* se va putea face doar prin *devenirea întru ființă*. Dar ajungerea la modelul ființei depline I - D - G se va putea realiza dincolo de sfera umanului. Unde se termină această sferă a umanului? Nu cumva o mare parte din existența ne-umană este influențată de gândul și activitatea omului? Să luăm acum în discuție cele șase maladii ontice, așa cum apar ele în tratatul ontologic. Prezentarea acestora este considerată absconsă de A. L. Lavastine, dar, dimpotrivă, consider că de abia aici ele sunt mai clare.

Înainte de a realiza această prezentare și analiză, precizez următoarele: a) termenul *carență* (*carentia*, în latină, *carence*, în franceză) este luat cu sensul de: lipsă, deficiență, absență, „criză”; b) termenul *precar* (*precarius*, în latină; *précaire*, în franceză) va avea înțelesurile de: lipsă de siguranță, de trăinicie; nesiguranță, nestabilitate, șubrezenie; lipsă de temei, de consistență, de profunzime, de valoare; c) termenul de *refuz* (*refus*, în franceză) va avea înțelesul de: respingere și va fi echivalent cu termenul de suspendare.

1. *CATHOLITA*. Precaritatea individualului care-și dă determinării. Criza generalului (de la *Katholou*). Este maladia din care lipsește generalul și avem numai relația individual - determinării. Nesiguranța, lipsa de consistență a individualului rezultă din faptul că nu există un general care să-i organizeze determinațiile care și le dă. Determinațiile individualului se vor desfășura liber și fără control. Precaritatea I - D este cea mai frecventă.

Este făcută diferența (care capătă sens ontologic) între *ivirea în existență și intrarea în ființă*: „Pentru ca o realitate să se ivească în existență (spre deosebire de intrarea în *ființă*) este suficient ca doi dintre cei trei termeni ontologici să apară în cuplajul lor. Prin aceasta, desigur că realul nu satisface modelul; totuși nici atunci nu rămâne străin de el, iar aceasta ar putea fi în dreptățirea ultimă a modelului: faptul că dă un statut ontologic pentru tot ce *apare* în existență, nu numai pentru ce este cu adevărat”. Există

aici, ca și în alte părți ale tratatului de ontologie, o vagă confuzie între modelul ființei și ființă. Iată că modelul dă statut ontologic și unde nu este ființa. Cât de ușor este să înțelegem acest lucru? Este totuși semnificativ că maladia în discuție comportă două aspecte, atât pentru uman cât și pentru restul existenței: a) pozitiv: pluralitatea liberă, dată de neacoperirea determinațiilor. Lipsa de limitare poate duce la exuberanța realităților, la ivirea unor realități nebănuite; b) negativ: *vidul ontologic* rezultat din improvizarea liberă a determinațiilor.

Trei sunt realitățile pe care le poate institui precaritatea individualului: a) *realitățile libere*; b) *realitățile cu necesitate statistică*; c) *realitățile ce imită statutul ființei*. Ce este însă această imitație, este a *modelului ființei* sau este a *ființei*? Problema ființei nu este însă lămurită de Noica și cred că nici nu poate fi lămurită în vreun fel, atâta timp cât se face deseori confuzia între model și ființă. Dar neîmplinirea aceasta ontologică rezultată din maladia menționată, nu înseamnă numai *catastrofă ontologică* pentru că: „Există un sens ontologic al neîmplinirii ... Totul are o consistență sau măcar o întemeiere, în ordinea ca și în dezordinea realului, iar ontologia, departe de a repudia lumea reală sub ideea unei ființe detașate de mizeria lumii, vine acum să preia totul și să găsească până și în mizerie sau în puținătate înțeles”. Deci Noica vede ontologia ca o *medicina entis* pentru toată existența și pentru toate zonele realității unde nu s-a intrat în *ființă*. „Creația nu pare niciodată încheiată”, spune Noica, apropiindu-se de punctul de vedere al lui Leonardo da Vinci, din Tratatul de pictură, referitor la opera de artă.

Într-un registru comparativ, vedem că spiritul românesc are vocația generalului față de spiritul european (judecat în interiorul acestei maladii culturale) care caută generalul dar nu-l obține pe cel potrivit. Ceea ce pentru spiritul european poate să fie o maladie a imperfecțiunii, într-o încheiere nefericită, pentru spiritul românesc reprezintă extraordinara experiență a posibilului. Cu alte cuvinte: dacă spiritul european lucrează în gol în căutarea generalului, spiritul românesc este pe drumul cel bun în găsirea sensului general, fapt dovedit de experiența istorică a unor cuvinte (exemplul cuvântului *dor*).

Pictorul Emil Ciocoiu, acasă, în Eternitate

Se pregătea să vină cu o expoziție la Târgu Jiu, în mai 2020. Își dorea teribil aceașă revenire, mai ales după ce doctorii îi dăduseră un diagnostic urgent. Destinul îi vorbea lui Emil Ciocoiu, era o relație crudă dar corectă până la incredibil. După expoziții în lumea întreagă și în toată România, pictorul se întorcea acasă, ostent, cunosător al vieții și al gloriei, stăpân pe opera care îl reprezintă în întreaga sa lumină. Ar fi fost, probabil, ultima sa expoziție...

S-a născut la Țasa, în Dăneștii Gorjului, la 13 septembrie 1948. Tatăl său, Alexandru Ciocoiu, a lucrat cu Costin Petrescu, inclusiv la celebra frescă a Ateneului Român, dar și la biserica Silvestru. În 1976, se deschide, la Muzeul Municipal din Târgu Jiu, o expoziție încărcată de simboluri, pictura tatălui și cea a fiului, Alexandru Ciocoiu și Emil Ciocoiu. A fost un început de drum în lumea simezelor care a contat enorm pentru Emil Ciocoiu, a dat rădăcini gorjenești întregii sale cariere. Pentru Alexandru Ciocoiu a fost o mare revanșă asupra soartei care nu l-a lăsat să zboare în lumea artei dar fiul său avea să cunoască gloria.

În cronică expoziției din 1976, criticul Ion Tătaru scria: "Emil Ciocoiu, deși foarte tânăr, moștenind talentul și pasiunea pentru artă ale părintelui său, muncind, muncind cu îndârjire și consecvență, și fără să abdice de la principiile sale, s-a impus repede ca unul dintre cei mai talentați reprezentanți ai generației tinere".

Într-adevăr, Emil Ciocoiu era unul dintre cei mai apreciați absolvenți de Arte din anii 70. Îl avusese la catedră pe reputatul pictor Gheorghe Șaru și, student fiind, a câștigat premiul "Musée 2000" din Luxemburg. La scurt timp de la absolvire a câștigat prestigioasa bursă "Theodor Aman". În 1977, regele Hussein al Iordaniei vizitează Bucureștiul și remarcă două picturi de Emil Ciocoiu expuse la Galeriile de Artă ale Municipiului București, pe care le cumpă-

ră imediat și ajung în colecția regală hașemită.

Din 1980, pictorul Emil Ciocoiu și soția sa, violonista Rodica Daniela Ciocoiu, se stabilesc în Germania. Greu de tot dar destul de repede, li se alătură și fiica lor, Ruxandra. Este un moment complicat dar cei doi artiști primesc șansa de a-și continua menirea spirituală în libertate. Pentru Emil Ciocoiu, libertatea înseamnă abordarea unei expresii înalte și înălțătoare. Dorul de plaiurile de care a fost nevoit să se despărță îi dă puterea universalității, a spiritualității luminoase și generoase.

Este apreciat de colecționari și iubitorii de artă, la Aachen, orașul lui Carol cel Mare, unde se stabilește, Italia se îndrăgostește de opera sa și o apreciază cu simeze de prestigiu și cronici emoționante. Expune peste tot în Europa, la Paris, la Cannes, la Hamburg, la Viena, la Stuttgart iar la Dallas, în America, primește un premiu.

Cu emoție de primă pagină a albumului său retrospectiv din 2008, mărturisea revelația de la Ierusalim, de la Zidul Plângerii, unde oamenii se rugau în limbi diferite. "Am priceput că oamenii aceia se rugau, fiecare în felul lor, aceluiași Dumnezeu. Privind, însă, zidul ce-i despărțea, m-am întristat. De atunci încoace, mă tot gândesc, pictând, la o lume fără ziduri, lume în care oamenii sunt frați și trăiesc în pace cu ei și cu Dumnezeu, în iubire!". Era vara anului 1989.

În scurt timp, Zidurile încep să cadă. Întristat de veștile din România, pictează o serie de lucrări grele, precum acele momente. Singura rază de lumină ia forma tricolorului românesc, cele trei culori de la care începe pictura. În scurt timp începe să vină cu camioane întregi de ajutoare în România. Vine cu o cantitate uriașă de materiale de pictură, mai ales culori, de la renumiții producători din Occident, și le împarte studenților la Arte din București, acolo unde a fost și el student. Pictori

cunoscuți ai momentului, studenți atunci, cu ochii umezi, și-au amintit momentul acesta emoționant, când "domnul Ciocoiu", tânăr, frumos, consacrat, a venit la "Grigorescu" și le-a dat plase întregi de culori de cea mai bună calitate, despre care nici nu știau că există.

După 1990, un mare colecționar bucureștean, profesorul universitar Ionel Constantinescu, reia legătura cu pictorul Emil Ciocoiu și, în 1996, îi organizează o amplă expoziție, la Muzeul Național de Artă al României. Este o revenire regală pe simezele de acasă, o revelație pentru cei care îl știau pe artist de când era student și o promisiune strălucitoare pentru pictura românească. Și o descoperire pentru mulți dintre cei care "deschisesem ochii" după Revoluție.

În 2008, pictorul Emil Ciocoiu împlinește 60 de ani și ține să îi sărbătorească acasă, cu ai lui. Apare un album amplu "Emil Ciocoiu. Universul lui Emil Ciocoiu și Cosmosul din noi", pe care Profesorul, care a organizat totul, ține să îl scrie și să-l semneze. Apoi se petrec trei expoziții în trei colțuri ale țării, la București, la Cluj și la Craiova. A doua zi după vernisaj, venind noi la Muzeul de Artă, muzeograful George Crăciunoiu era în mijlocul expoziției, vorbindu-le copiilor, așezați pe jos, despre pictura lui Emil Ciocoiu. Nimeni nu ne bagă în seamă iar noi stăm cuminiți, lângă ușa pe care, timizi, intrasem. George Crăciunoiu continuă să vorbească despre pictura lui Emil și, la un moment dat, cu un firesc cuceritor, le spune copiilor să se întoarcă, să îl vadă pe pictor. Imi este imposibil să descriu uimirea frumoasă și sinceră cu care copiii, învăluți în lumina picturii lui Emil Ciocoiu, l-au privit pe artist!

Trei expoziții importante vreau să mai aduc în poveste. De fapt, patru, pentru că, în 2010, am mers la Berlin. Ambasadorul nostru în Germania era domnul Lazăr Comănescu, fost ministru de Externe și fost profesor la Academia de Studii Economice din București, pe vremea când eram studentul Excelenței Sale. Expoziția a fost organizată la sediul Ambasadei, în holul central al acestui palat berlinez. Lumina venea prin tavanul de sticlă iar panotarea ridicase marile pânze acolo de unde începe să privești cerul. Pe perete, la nivelul privitorului care nu are nevoie de o perspectivă mai mare, curg râuri de culoare și simboluri. Efectul este covârșitor, dar înălțător. Zbori în Universuri ce se nasc și vortexul marilor trăiri.

În 2013, Teatrul Național București (TNB) a adus pictura lui Emil Ciocoiu în spațiile sale impunătoare. Marile teme se desfășoară pe spațiile dedicate ce pornesc de la Galeria mare și continuă spre Sala Studio. Trei ani mai târziu, Universurile lui Emil Ciocoiu se desfășoară la Palatul Cotroceni. Artistul aduce în spațiile medievale discuția ecu-

menică și despre unitatea religiilor. Sunt expuse marile lui compoziții cu unitatea celor ce cred și au o Carte sfântă. Spiritualitatea și cultura omenirii se află în această idee. În 2018, de Centenarul Marii Uniri, Emil Ciocoiu expune la Palatul Culturii din Iași. Artistul pregătește o lucrare specială din seria "Amfiteatrelor", cele care reunesc oamenii în jurul unei idei. "Amfiteatrul Unirii" este această unire de forță vibrantă, în ritmul celor trei culori fundamentale, având în centru coroana regală.

O simeză la Iași era o dorință mai veche, Iașiul fusese pe traseul expozițiilor din 2008, la aniversarea pictorului, doar că, atunci, Palatul Culturii era în renovare. O aniversare personală era și în 2018, Emil Ciocoiu împlinea 70 de ani. În decembrie 2018, o amplă expoziție Emil Ciocoiu se deschide la ARCUB, în spațiul rezonant al fostului han, extraordinar renovat și dedicat. Se închide în ianuarie, anul următor. La scurt timp, Emil Ciocoiu revine cu o expoziție la Comisia Europeană, clădirea Berlaymont. Prima dată expusese aici în 2002, când România făcea eforturi să adere la Uniunea Europeană. Astfel a înțeles pictorul Emil Ciocoiu să sprijine lupta României de revenire pe scena internațională! Anterior primei expoziții de la Berlaymont, el își prezentase arta la sediul NATO, punând o frumoasă lumină asupra spiritualității românilor.

Următoarea expoziție, cea din 2020, de la Târgu Jiu, nu va mai avea loc. Artistul primește un diagnostic grav, în anul la sfârșitul căruia omenirea întreagă avea să primească o pandemie. Totul pare să se năruiască în această lume pe care a văzut-o mereu luminoasă în spirit și generoasă în fapt. La 1 august 2020, obosit de boală și vești, pictorul Emil Ciocoiu pleacă la Tatăl ceresc. Ce am scris acolo, că expoziția Emil Ciocoiu de la Târgu Jiu nu va mai avea loc?! Rămâne de văzut!

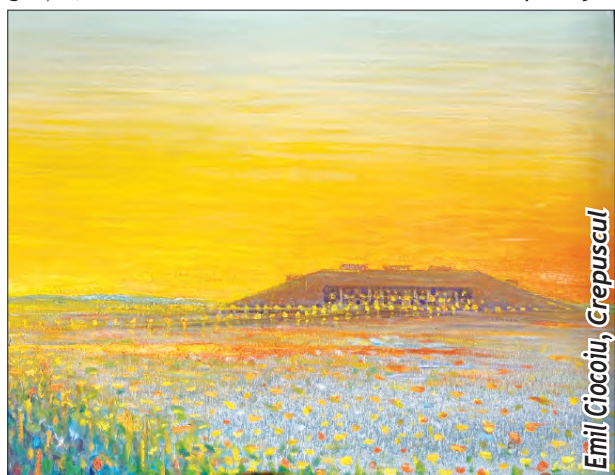
Marius TIȚA

Emil Ciocoiu – la Crama Avincis din Drăgășani

În anii '70 ai secolului trecut, Emilia Chirițescu, farmacistă iubitoare de literatură și arte frumoase din Târgu Jiu, a cumpărat câteva tablouri de la Alexandru Ciocoiu, pictor a cărui notorietate nu trecuse dincolo de hotarele Gorjului. Când o întâlnea, îi spunea cu mândrie că fiul său, Emil, era marele talent al familiei, că expunea la galeriile de pictură din București și din alte capitale, fiind apreciat de critici de artă și de mari maestri, ca Ion Pacea. Nu după mult timp, în 1980, Emil Ciocoiu a emigrat în Germania. Două din tablourile acestuia rămase în țară, două peisaje, au fost cumpărate de Emilia Chirițescu de la Alexandru Ciocoiu.

Plumburiul acelor vremuri se regăsea în cromatica sobră, dominată de griuri și de umbre, dar în substratul tușelor întunecate, care ritmau peisajele, era o lumină discretă, iradiantă, așteptând parcă să erupă. Tensiunea internă a culorilor era semnul neliniștilor și al căutărilor blocate de un zid invizibil. Maturitatea stilistică și echilibrul compoziției, dobândite după anii de ucenicie, nu se împlineau încă într-o stare de grație, către care tindea lumina din adâncul peisajelor.

Emil Ciocoiu, Crepuscul

lor. Nu era însă nicio îndoială că autorul, stabilit la Aachen, capitala carolingiană, își va continua căutările într-un spațiu de libertate.

În 1996, după 16 ani de carieră prodigioasă în Occident, Emil Ciocoiu a expus, două luni, în patru săli ale Muzeului Național de Artă, 70 de picturi – unele realizate înainte, altele după emigrare, marcând „schimbarea la față” a universului său cromatic. Pictorul a dovedit, prin selecția personală din cele două etape ale creației sale, că intuiția estetică nativă devenise conștiință artistică fermă, neezitantă, întemeiată pe o viziune proprie despre condiția omului în univers. Continuitatea dintre cele două etape de creație este ascunsă, ca în *Studiul de mișcare* din 1972 și în *Studiul de compoziție* din 1973, antologate de Marius Țița în superbul album *Universul lui Emil Ciocoiu și cosmosul din noi* (2008), dar devine vizibilă în portretele pictate recurent în întreaga carieră.

Împlinirea la care visase autorul nu era o ruptură, ci rezultatul unei evoluții lente, de la tensiunile și armoniile telurice la cele cosmice. Eliberată de ziduri terestre și lecturi figurative convenționale, lumina triumfă în cerul libertății. Cât mai rămăsese, figurativul era sublimat în esențe simbolice. Lecția predată de gorjeanul Brâncuși în lemn, piatră și metal a fost transpusă de gorjeanul Emil Ciocoiu în culori.

Nefiind încă mutată în București, Emilia Chirițescu nu a avut bucuria să vadă acea expoziție. Apoi, cu temeinică privire, măsurată cercetare și nesfârșită încântare, l-a redescoperit pe Emil Ciocoiu, la apogeul creației, în expozițiile de la galeria Galateca (2007 și 2008), Teatrul Național (2013) și Muzeul Național Cotroceni (2016). Puntea sufletească deschisă cu ani în

urmă de Alexandru Ciocoiu la Târgu Jiu și-a găsit al doilea stâlp de susținere în fiul acestuia. Prietenia dintre Emilia Chirițescu și Emil Ciocoiu a fost temeiul întâlnirilor de familie, în București și, mai ales, pe domeniul viticol și vinicol Vila Dobrușa – Crama Avincis. Rodica – soția pictorului, violonistă talentată, rafinată, discretă, înconjurată de o aură de blândețe și bunătate – și Emilia Chirițescu au exersat îndelung în aceste întâlniri arta conversației, stăpânită de amândouă cu farmecul unor vremuri apuse.

Orice *terroir* are o lumină proprie, captată în veșmântul foliar al viței-de-vie, filtrată prin fotosinteză, depozitată în struguri și înviată în vinurile create de podgoreni. Pe Dealul Dobrușa, în mijlocul viei, degustând vinurile Avincis (Spumantul, Crâmpoșia Selecționată, Feteasca Regală, Cuvée Amelie, Orange, Cuvée Alexis, Pinot Noir, Merlot, Cuvée Andrei și Cuvée Grandiflora), Emil Ciocoiu a descoperit miracolul aurorelor desfășurate pe Olt, călătoriile norilor la amiază, jucându-și umbrele peste opera de arhitectură a lui Alexandru Beldiman, și magia vesperală, acoperind verdele fagilor din Codrii Mamului cu infinite nuanțe de roșu. Din acest sentiment al unui loc privilegiat s-a născut tripticul care luminează sala de degustare a cramei: *Răsărit*, cu silueta grațioasă a conacului neobrâncovenesc, proiectată în apele îngemănate ale cerului și ale Oltului; *Amiaza*, cu imaginea circulară de templu antic a punctului de belvedere, plutind în amfiteatrul vițelor-de-vie; *Crepusul*, compoziție subtilă, cromatica învăpăiată a amurgului fiind absorbită în caligrafia zidurilor din calcar de Arnota ale cramei, crescute din geografia dealului ca o piramidă încașă.

Păstrând ca punct de reper acest triptic, pictorul și-a organizat expoziția deschisă în ziua Sfintei Treimi din anul 2015, în sala de degustare a Cramei Avincis. Din tablourile prezentate, 16 alcătuiesc, împreună cu tripticul, expoziția permanentă Emil Ciocoiu.

Deși restrânsă, expoziția este definitorie pentru artist, ajuns pe platoul alpestru al creației sale. Temele care alcătuiesc matricea spirituală a acestei creații sunt prezente: combustia magmatică a materiei, întinderile acvatice navigate de nuferi și pescăruși, câmpiile care își urcă macii, anemonele, brândușele și merii înfloriți către orizont, spațiile cosmice originare din care se naște universul, simbolurile sacre ale fraternității și aspirația religioasă către transcendent, toate învăluite în armonia muzicală a astrelor. Marca stilistică identitară este inconfundabilă, tehnica poantilistă a descompunerii luminii fiind dublată de forța integratoare a direcțiilor tematice. Aportul cromatic al neoimpresioniștilor este urcat de la scara mundană la scara cosmică.

Cheia de boltă a expoziției permanente a fost realizată de Emil Ciocoiu în 2016, când a convins-o pe Emilia Chirițescu, recurgând la strategii persuasive în care a aliat toată familia, să-i pozeze în mai multe ședințe pentru un portret. Mamă, bunică și străbunică ajunsă atunci la vârsta de 80 de ani, *Mama Milușa*, cum i se spunea de cei dragi, își păstrase tinerețea inimii și prospețimea minții. Arta portretistică, în care a excelat Emil Ciocoiu, deși a exersat-o cu parcimonie, a imortalizat în efigie nu ipostaza trecătoare a unui chip împovărat de ani, ci imaginea atemporală în care toate vârstele se unesc, de la copilăria fericită în raiul din podgoria Drăgășanilor, trecând prin severele experiențe suferite în anii comunismului, până

Emil Ciocoiu, Portretul Emiliei Chirițescu, 2016

la regăsirea senină de sine, odată cu recuperarea domeniului viticol și vinicol. Această sinteză a vârstelor care învinge efemerul se regăsește în toate portretele și autoportretele pictate de Emil Ciocoiu. *Portretul Emiliei Chirițescu* din 2016 este o replică a *Autoportretului* din 1982, reprodus în același album editat de Marius Țița, primul tablou sintetizând vârste trecute, al doilea adunând și trecutul, și viitorul în aceeași expresie atemporală. Mai mult, *Autoportretul* adună nu doar vârstele autorului, ci și arta sa: penelul din mână dreaptă este întins spre privitor, semn al harului.

Au trecut zece ani de la inaugurarea expoziției permanente la Crama Avincis, cinci ani și, respectiv, un an de când Emil Ciocoiu și Emilia Chirițescu au urcat spre cer, contopindu-se cu anemonele, brândușele, nuferii, merii înfloriți și macii pe care pictorul i-a călăuzit în picturile sale spre linia orizontului divin. Contemplarea tablourilor din sala de degustare a cramei, pe dealul Dobrușa, deschide o poartă spre grădina în care prietenii s-au reîntâlnit, își continuă conversația și, poate, cum scria Emil Ciocoiu la 13 septembrie 2008, se gândește „la o lume fără ziduri, lume în care oamenii sunt frați și trăiesc în pace cu ei și cu Dumnezeu, în iubire”.

Valeriu STOICA

Emil Ciocoiu, Amiaza

Bâlcu

O iarnă întreagă a stat bâlcu în satul nostru. Unuia dintre circari i-a căsunat să scoată un viscol năruș din pălărie, chiar când erau gata să plece, și n-a mai putut să-l vâre, după aia, înapoi.

Dimineața următoare am auzit pe cineva strigând dinspre izlazul din spatele școlii:

Veniți să vedeți o scamatorie și mai grozavă!

Am dat cu toții fuga acolo. Zăpada de pe izlaz era roșie. Parcă ninsese cu sânge.

Aveam să aflăm mai apoi că lupii făcuseră asta, dând iama în caii de la căruțe.

Să fi avut magicienii circului o putere atât de mare, s-ar fi folosit de călușei ca să plece mai departe.

Nici măcar gerul nu fuseseră în stare să-l înmoaie cu puterea lor.

Mureau de frig până seara dacă nu-i luau oamenii din sat la ei acasă.

Călușei au rămas pe loc. Le astâmpăram setea cu cerneala din călimările noastre și-i hrăneam cu praf de cretă. După care urcam veseli în șaua lor.

Ce bine că nu plecase bâlcu!

Se bucurau până și bătrânii de el, sărind pe furie în roată, ca să vadă dacă pot atinge cerul cu mâna.

Flăcăilor le plăceau lanțurile, fiindcă-i amețeau c-o viteză mai mare decât cea a păhărușelor cu țuică date pe gât.

Într-o noapte s-a întâmplat ca unul dintre ei să înghețe în timp ce se învârtea pe deasupra satului.

A înghețat și învârtitul odată cu el. Stăteau amândoi înțepeniți în aer, albiți de ger.

Au tăiat gheața cu toporul, ca să-i poată da jos.

Pe flăcău l-au luat ai lui acasă și l-au pus lângă sobă, sperând să-l trezească în felul acesta din înghețat. Dar nu s-a mai trezit, spre deosebire de învârtitul comediei care și-a revenit imediat ce-a intrat tata cu el în casă.

Noroc că mama a băgat de seamă și l-a scos iute afară, trimițându-l de unde venise, fiindcă începuse odaia să se învârtă cu noi.

Era cât pe aci ca îngerul să cadă din icoană. Când ne-am oprit din învârtit, avea aura plină de vântăi.

Ce te-a apucat? l-a întrebat mama pe tata, a doua zi, când ne-a trecut amețea.

Păi toți au luat pe câte cineva, a răspuns el.

Voiai să ne arate lumea cu degetul?

Era adevărat ce spusese. Fiecare om din sat primise în casa lui un circar.

Peste drum de casa noastră se nimerise acrobatul ce mergea pe sârma.

Ca să-i înveselească pe cei ce-i dădeau de mâncare, se suia zilnic pe sârma de rufe din curte și țopăia de-a lungul ei printre izmenele și fețele de pernă puse la uscat.

De aici a trecut pe sârmele din curțile vecine. Luneca pe deasupra rufelor puse la zvântat dintr-o parte în alta a satului. Ziceai că zboară la joasă înălțime. Așa ni se părea nouă, deși nu-i zăream aripile.

Într-o zi, s-a dus, s-a tot dus prin aer, deși se terminaseră sârmele, până nu l-a mai văzut nimeni.

Bine că nu i-a dat prin gând s-o ia peste firele de înaltă tensiune.

Nu mai găseam decât o grămăjoară de cenușă din el, a spus o femeie, privind spre cer.

Era mai bine decât acum, când nu mai avem ce să găsim!, i-a răspuns alta, fără să aibă habar că-n aceeași zi avea să găsească chiar ea niște urme de pași pe perna pe care pune seara capul. Măcar știa de ce o dor atât de tare gândurile noptea!

Acrobatul a fost primul care și-a luat zborul. De-adevăratelea, cu niște aripi făcute dintr-o rochie de mireasă. L-au urmat, la foarte scurt timp, călușei. Doar că ei au plecat peste câmp, nu prin aer.

Am crezut la început că lovise lupii din nou. Dar zăpada era albă peste tot. Oare unde dispăruseră?

Ieri noapte, l-am auzit pe fierarul satului povestind, m-am pomenit cu ei în ușa fierăriei. Nechezau ușor, dar ușor de tot, ca un scâncet de copil, încercând să-mi spună că sunt desculți. Veniseră să-mi ceară să-i încălț. Nu mai făcusem niciodată potcoave atât de mitite. Doar în gând, pentru caii verzi de pe pereți. Țștia însă doreau să-i potcovesc în realitate. Până dimineața asta am făcut, i-am potcovit!

Călușei își luaseră tălpășița, dar terenul din spatele școlii nu rămăsese gol. Mai se aflau acolo comedia și roata.

Se apropia primăvara și flăcăii uitaseră ce se întâmplase de Bobotează, căci atunci se transformase în sloi de gheață cel ce se învârtise pe deasupra satului cu lanțurile. Îi vedeai venind în număr tot mai mare să se urce în comedie. Așa cum bătrânii urcau în roată, fără să se mai ferească de privirile celorlalți.

Măcar să izbutească vreunul dintre ei să ia în căușul palmei nițel cer și să-l arate nevestei la întoarcerea acasă.

De ce să nu ia? Avea de unde. Oricât de mult ai fi luat din el, cerul creștea în clipa următoare la loc. Ehei, dacă ar fi fost și cu zilele omului la fel! Dar nu era! Pesemne că d-asta și erau bieții moșnegi atât de grăbiți.

Numai că roata se îndepărta mereu de cer, coborând tot mai mult în pământ. Ca să poată ieși din nou la suprafață, îl lăsa pe câte unul dintre cei din ea jos. Bătrânii se prefăceau că nu bagă de seamă, dar băgau.

Pe omul cu cap de porc nu se înghesuise să-l primească nimeni. Ziceau că le sperie copiii. Aia fără copii spuneau că nu știu unde să-l culce, în casă cu ei, sau afară, în cocina porcilor.

L-a primit până la urmă o văduvă. Cum să fie porc? a izbucnit ea.

Nu vedeți că vorbește? E om, cum suntem și

noi. Nu-l putem lăsa pe o astfel de vreme afară.

Și l-a dus la ea acasă.

O să te vadă Dumnezeu, dacă...au murmurat câteva babe, bazându-se pe faptul că văduva ședea chiar în spatele bisericii. Dacă era ca Dumnezeu să vadă din tot satul pe cineva, ea era prima.

Cercul avea și doi pitici, frați gemeni, pentru care s-a bătut toată lumea. Poate c-ar trebui să-i ținem cu rândul, a propus secretarul primăriei. Și chiar așa s-a întâmplat. Cei doi omuleți, care nu erau de fapt pitici, ci cocoșați, se mutau de la unul la altul, trecând prin aproape toate casele satului. Înainte însă de sfârșitul iernii, au dispărut. Nu putea să spună nimeni unde.

Apoi, pe la mijlocul primăverii, am văzut două măguri pe câmp. Au tot crescut măgurile alea până s-au făcut dealuri. Să mai fi fost iarnă, ne-am fi dat cu sania pe ele. Ce noroc căzuse pe capul satului nostru mic de câmpie. Poate că era tot o scamatorie. Nu mai conta cine o făcuse. Dealurile s-au umplut în câteva zile de iarbă verde și flori, devenind munți în toată regula. Urca un pâraiaș limpede spre vârful lor, deși toate pâraiele pe care le știam curgeau invers, și niciunul dintre ele n-o făcea pe doi munți diferiți în același timp.

Și a venit vara. Nu mai trebuia să plecăm cu trenul la munte. Venise muntele la noi acasă.

Doi munți, despre care eram siguri c-o să citim curând în cartea de geografie.

Sunt piticii, a țipat în miezul verii unul dintre noi. Se aplecase să bea apă din izvoarele pâraului și-i văzuse pe cei doi frați lungiți sub iarbă. Stăteau cu fața culcată în țărână. Munții pe care umblam erau cocoșele lor ce creșteau fără oprire.

În primăvara următoare, văduva din spatele bisericii a născut un copil. Era un porc cu față de om.

S-a scris despre el în ziare. N-a fost zi în care să nu se scrie. Și să nu fie văzut la televizor. Porcul cu față de om a crescut mare. Ajunsese în conducerea țării. O astfel de scamatorie nu mai văzuse nimeni.

În vremea asta, roata din marginea satului intra tot mai adânc în pământ, până n-a mai ieșit deloc la suprafață! Dovadă că bătrânii începuse să le placă pe lumea cealaltă. Ce să mai caute în asta?

Și-a căzut o ploaie mare peste satul nostru, făcând ca potcoavele de călușei morți de pe câmpuri să înflorească.

Parfumul lor dulceag vine câteodată în sat, pentru a le vorbi celor ce nu s-au născut încă despre întâmplarea aceea de demult, când cercul a stat o iarnă întreagă pe loc. Așa cum ședea cei doi cocoșați în marginea satului. Numai că ei se răsuciseră cu fața spre cer, astfel că munții răsăriți din cocoșele lor creșteau invers acum, spre fundul întunecat al pământului.

Iar acolo nu voia niciun copil din sat să meargă în excursie!

Din tot ce însemnaseră bâlcu și cercul adus de el, mai rămăseseră în sat numai durerea de gânduri a câtorva femei în vârstă și oglinzile care deformau. Treceai printre ele, și din gras te făceau slab, din frumos, urât, din pipiriu, ditamai vlăjganul! Din copil, om bătrân!

Om viu, din om mort nu putuseră să facă! Încercaseră de mai multe ori, dar văzând că nu se poate, au spart oglinzile cu ciomagul. De atunci, n-a mai venit bâlcu în satul nostru niciodată.

Ștefan MITROI

Cartea Ifoselor (II)

Vineri, 17 septembrie 2021

În primul capitol ar fi bine să facem o trecere în revistă a celor care se ocupaseră mai îndeaproape de ontologie. Evident, a celor mai importanți. Restul, plevușca, puteau fi ignorați. Cu această ocazie va putea să releve limitele gândirii lor, precum și direcțiile greșite în care au mers în cercetare, dar, pentru asta, va trebui să le caute cărțile, să le citească... nu era bine. În felul acesta nu va mai avea timp să-și scrie propriul Tratat. Se va lăsa influențat de ideile lor, pe care voia să le combată.

Se va pierde în nesfârșite polemici cu cei rămași în viață, și vor trebui scrise cărți întregi pentru a-i demola pe cei care nu mai erau. Și din răfuiala asta nesfârșită, Tratatul lui va rămâne nescris. Nu. Nu va citi nici un ontolog. Lasă-i să se scalde în automulțumirea lor efemeră.

El va scrie doar sub imperiul propriilor idei care erau, cu siguranță, novatoare, deschizătoare de drumuri. Așa se va vedea întreaga prospețime și punctul de vedere complet nou din care se poate privi ontologia. De fapt, singurul punct de vedere adevărat. Începu să-i pară rău de bieții ontologi care vor rămâne fără obiectul muncii.

Sâmbătă, 18 septembrie 2021

Dar nu era cazul să le plângă de milă. Așa cum au intrat în această știință, fără a avea chemare, așa să și iasă. Se vor orienta ei spre alte ramuri ale filozofiei, că sunt destule.

Dar, pentru moment, voia să-l găsească pe autorul Micului dicționar. Îl găsi la pagina șase. Erau peste o sută. Frăsinel căzu pe gânduri. Cum să contactezi o sută de oameni, să-i explici fiecare în parte cine ești și cum te-ai apucat să scrii un Tratat de Ontologie...

Nu, nu, era o nebulie! Unii dintre ei au decedat în timp ce lucrau la Micuțul dicționar, așa cum sugereau chenarele negre care le îndoliau numele. Poate că de aia au și murit. Ce, e ușor lucru să te lupți cu muntele acesta de hârtie, pe care abia îl poți ține cu două mâini?

Cum arăta Marele Dicționar în raport cu acesta? Și cine știe câți or mai fi murit, de când a apărut și până acum! Frăsinel nu credea că a mai rămas mare lucru din ei.

Îl împinse disprețuitor spre marginea biroului. Numele lui nu figura acolo, dar era doar o chestiune de timp. Ediția următoare îi va acorda, cu siguranță, spațiul cuvenit, căci ontologia își găsisse părintele.

Cum condițiile se arătau prielnice începerii unei capodopere, trase tastatura mai aproape și începu să scrie. Atmosfera din jurul lui deveni străvezie.

Nici praful nu mai circula prin încăperea de când ontologul se apucase de lucru. Forțele celeste, care guvernau inspirația, stabiliseră această regulă. Numai Nora se pare că nu o cunoștea, așa că deschise ușa și întrebă:

- Ai dus gunoiul?

Se extrase cu greu din lumea conceptelor filozofice și încercă să-și dea seama ce voia de la el ființa aceea ingrată.

Când înțelese, îl cuprinse revolta. Adică, ce era el, gunoier? Să-l ducă cine o vrea, el nu se putea coborâ la un asemenea gest înjositor. Și, pentru a-i arăta femeii că nu se lasă, îi răspunse pe un ton arțăgos:

- Nu. Îl duc mai târziu!

- Știu eu ce înseamnă pentru tine „mai târziu”, înseamnă „niciodată”! Adică, tot eu, care nu-mi văd capul de treburi, să mă ocup de toate, în timp ce domnul meu, scrie!

Auzi! Nu-și vedea capul de treburi! Frăsinel știa care sunt aceste treburi care o copleșeau. Nora căra marfa din magazin și o ducea la maicăsa și la frații ei, să nu dea lichidatorii de ea! Și toate urmau să se spargă în capul lui Frăsinel, că doar el era administratorul firmei.

Acum, fie tonul jignitor cu care rostise domnul meu scrie, fie apariția ei neașteptată și deranjantă, fie abandonarea lui de către zeii buni ai ontologiei, nu se știu, și istoria nu ne-o va dezvălui niciodată, cert este că inspirația îl părăsi brusc, și îl apucă o poftă nebună să o înșface de gât, și s-o dea cu capul de ușă până când va recunoaște că este o tâmpită care nu are ce căuta în lumea lui ontologică, și că dicționarul acela cu siguranță că nu o avea și pe ea în vedere atunci când se referea la ființe dar, în loc de toate astea, își acoase ochelarii cu un aer obosit, și spuse:

- Îl duc acum! Nu te mai supăra și tu din orice!

Răspunsul Nanei îl derută:

- Nu mă supăr. Parcă se poate supăra cineva pe tine! Vezi că iar te cauți ăștia de la Fisc!precis că iar ai făcut vreo potlogărie d'aia d'a ta! Și azvârlă un plic pe canapea.

Dădu să plece, dar se opri în ușă ascultând atentă. Se duse apoi în balcon, unde deschise ușa de la colivia papagalului.

- Și să nu mai obligi pasărea asta nevinovată să asculte toate prostiile tale, că-ți arunc difuzoarele alea pe geam! Eu am să plec. Dacă ți se face foame, ne vedem la mama. Pa!

Plecă, Nora. Cu un oftat de ușurare, Frăsinel încercă să reia lucrul, dar plicul de pe canapea nu-i dădea pace.

Și otrava aia de Nora care îl învinuia de matrapzlăcuri pe el, care nu se mai ocupa de firmă de când se apucase de scris, și romanul îl acaparase cu totul. Și ea vorbea?

Ea care a preluat o firmă onorabilă și, cu ajutorul fraților ei, a reușit s-o pună pe butuci! Ea, care se apucase să facă tot felul de potlogării prin acte! Cert este că scrisorile de la Fisc îți răpesc întotdeauna buna-dispoziție, și îți alungă orice gând ontologic.

Își aminti că, în prima tinerețe, pe când mergea la școală, i se recomanda ca atunci când își face temele, să înceapă cu ce este mai greu, apoi cu restul.

Era un sfat bun. Nu mai ținea minte cât i-a fost atunci de util, dar astăzi se pare că era singura soluție. Trebuia să ia taurul de coarne! Se ridică și luă plicul aducător de vești proaste. Îl deschise cu o mișcare hotărâtă, și citi plin de revoltă:

Stimate domn,

Vă anunțăm, pe această cale, că nu ați depus vectorii pe luna expirată. În caz de recidivă, veți suporta rigorile legii.

Semnătura nu era clară, dar nici nu conta, amenințarea era clară. Adică vectori, recidivă, rigorile legii...

Încercă să țină capul sus. Afacerea nu mai funcționa de câteva luni, și, la cererea lui, firme abilitate se străduiau să o desființeze. Proces îndelungat și costisitor. Și acum vin ăștia de la Fisc, cu vectorii lor, să-i răpească liniștea. Le va răs-

punde.

Să nu creadă ei că le merge așa! Le va răspunde chiar acum. Ca să scapi de o treabă neplăcută, cel mai ușor este să o faci atunci, pe loc. Să te eliberezi.

Nu să o lași să te terorizeze în subconștient. Se așeză la calculator. Lăsa ontologia să se odihnească puțin și concepu scrisoarea de răspuns:

Stimată Administrație Financiară,

Ca răspuns la adresa dumneavoastră prin care solicitați niște vectori pentru o lună expirată, vă aduc la cunoștință următoarele:

Firma mea este dusă de răpă, și acum se ocupă registrul Comerțului și firme grele, specializate, de desființarea ei, că mi-a fugit și contabilul, când a văzut ce prost merg lucrurile.

Eu, când am făcut firma, n-am știut că trebuie atâtea hârtii, și uite că acum s-a ales praful, așa cum v-am mai zis. Iar dacă firma nu mai este, nici hârtii nu mai sunt, iar vectorii, cu atât mai puțin.

Având în vedere cele de mai sus, vă rog din inimă să nu-mi mai trimiteți adrese oficiale pline de amenințări, care îmi distrug psihicul, că eu tot nu mai am ce să fac.

Dar, dacă e numai să le faceți, vă rog să le țineți acolo, eventual într-un dosar separat de celelalte, ca să știți de ele. Și mai trec eu din când în când pe la dumneavoastră, să le văd.

**Cu mii de mulțumiri,
Administratorul firmei**

După ce o semnă și stampilă, puse scrisoarea într-un plic. Acum se simțea eliberat. Rezolvase spinoasele probleme cu oficialitățile. Putea să se apuce iarăși de lucru. Dar, se pare, că scrisul unei ontologii nu vine la comandă. Este nevoie de o perioadă de acomodare cu mediul, cu conceptele, cu toate cele. Nici praful nu mai stătea liniștit, ci se vântura de colo-colo prin încăperea, încercând să se dezmoștească. Fiind întrerupt atât de brusc, Frăsinel nu mai reușea să intre în starea de grație cu care se avântase la lucru. Oare atunci cum reușise? A, da, cu dicționarul. Se ridică de la birou și îl luă pe cel de Neologisme.

Aurel ANTONIE
(fragment de roman)

Din temele false ale populismului nostru: România poate să devină un stat neutru

Bănuiala noastră mai veche, confirmată cu ocazia alegerilor pentru Președintele României din iarna anului 2024, a fost aceea că multe dintre temele populismului românesc nu sunt create în laboratoare de propagandă interne. Populismul românesc este ceva, un fel de curent politic, puternic influențat de către alte state. Nu știm de ce doar Rusia este acuzată de amestec în susținerea acestor ciudați ai politicii noastre. Poate pentru că Rusia este mai la îndemână în rolul de victimă de serviciu. Credem că nu este vorba doar despre Rusia. Visul din această campanie al populștilor noștri a fost acela de a face o poză cu Trump. A alerga după o poză cu un lider politic ni s-a părut a fi maximul josniciei politice din partea unui personaj politic român. Unul dintre ei, dintre acești ciudați ai populismului nostru, a găsit chiar și soluția. A mers în America, a stat câteva zile în satul unde Trump are o reședință de vară și în final a trimis în țară o poză cu el și cu Trump. Numai că nu era un Trump veritabil. Era o poză cu un Trump de carton, un fel de decor în mărime naturală, din acelea pe care le găsești și în țara noastră prin stațiile PECO. Probabil că este plină America de ele, așa cum și România este plină de cele cu Simona Halep. Omul nostru a fost penibil pentru că cei mai mulți și-au dat seama de ce făcuse. Și politica și țara noastră au fost înjosite prin el.

Dar nu despre hopa-miticii politicii noastre dorim a scrie aici, ci despre una dintre temele lor. Și este o temă foarte dragă lor, una care a prins foarte bine la publicul nostru. Este vorba despre neutralitatea geopolitică în care ar trebui să rămână România după ieșirea din UE și din NATO. Spun ei că țara noastră nu are nevoie de nimeni pentru a se gospodări singură și pentru a-și asigura echilibrul. Noi ar trebui să fim mândri ca națiune și departe de interesele marilor puteri. Alte argumente aduse în sprijinul acestei susțineri:

că trebuie să stăm departe de conflicte pentru a nu cădea victima războaielor dintre mai mari planete; că avem tot ce ne trebuie din punct de vedere economic pentru a nu sta cu mâna întinsă; că așa zisa securitate asigurată de unul sau de altul este scump plătită; sau că politicienii au adus țara în alianțe strategice fără a întreba poporul român. Și mai există o multitudine de argumente în favoarea părăsirii alianțelor actuale. Un altul ar fi tradiția și drumurile deschise de către Ceaușescu în politica externă și care vizau un gen de nealiniere activă și participativă în plan internațional. Ei neștiind, evident, că respectivul lider politic era departe de a fi unul nealiniat. De altfel, în sprijinul ideii de neutralitate a României sunt aduse multe din actele și faptele în plan internațional ale fostului dictator comunist. Nu se ezită ca epoca respectivă să fie lăudată ca fiind una de mari realizări în plan internațional și de respect pentru România. Un respect, chipurile, pierdut azi din cauza apartenenței la NATO în primul rând. Pentru că NATO deranjează cel mai mult.

Nu atât despre apartenența la UE este vorba în această bătaie, cât despre apartenența la NATO. UE fiind un spațiu în primul rând comercial, economic și nu militar, este destul de inofensivă în raport cu interesele străine care se desfășoară în jurul acestei teme. Și se consumă multă energie cu această temă. Finalitatea propagandei populiste ar fi aceea că românii ar trebui făcuți să-și dorească „a fi liberi” și nu dependenți de alții.

De altfel, tema interferează cu cea a sclaviei față de Europa și Occident. Această temă am analizat-o în altă parte. Dar merită să spunem aici că bătaia populștilor este aceea ca sentimentul național românesc, în raport cu o lume civilizată care „exploatează și înjosește” țara, să fie „deșteptat”. Aceste două teme se subsumează unei finalități comune: ieșirea din aceste alianțe toxice și recăpătarea statutului de țară puternică, independentă și respectată. Se vede cum naționalismul și mândria patriotică sunt agitate pentru un scop clar. Jocul este teribil de interesant pentru că finalitatea sa ar presupune nu un statut de țară liberă, independentă și puternică, ci tocmai pe dos. În momentul în care nu ar mai fi parte a spațiului geopolitic și geoeconomic occidental, România nu ar mai fi nimic. Dar vom reveni la acest aspect.

Ideea aceasta, a emancipării României în raport cu lumea, a folosit-o și regimul comunist. Atunci, Ceaușescu a simulat un fel de breșă în alianța militară Pactul de la Varșovia al țărilor comuniste. S-a opus invadării Cehoslovaciei de către URSS în anul 1968, după care Vestul a crezut că și-l poate apropia. A urmat un șir de „succese”

în plan internațional ale liderului comunist. A fost primit în marile palate ale Vestului în speranța că se va lărgi această breșă. Nici nu s-a pus problema. Țara a rămas în zona de influență a Răsăritului. Numai că azi, această temă dragă multor români, a emancipării, este iată destul de intens vehiculată. Și se folosesc toate argumentele posibile. Pe unele le-am amintit aici și sunt directe, altele sunt colaterale. Dar toate converg către același lucru - despărțirea României de Occident.

Neutralitatea mult discutată și pusă în atenție de către populștii români, la îndemnul altor interese din afara țării, nu este o stare, o situație internațională căreia România de azi să-i poată face față. Nu este un statut internațional pe care să-l poată căpăta orice țară, oricând. Neutralitatea este un statut absolut special, îmbrățișat altădată de multe state, dar fără perspective azi. Iată câteva aspecte legate de acest statut: termenul provine din latinescul ne uter, adică „nici cu unul, nici cu celălalt”; presupune o distanță pe care un stat o ia în raport cu un conflict sau cu conflictele dintre state în general; asta înseamnă că un stat își va permite să întrețină relații normale chiar cu ambii beligeranți ai unui conflict; statutul de neutralitate presupune imparțialitate la nivel internațional; statutul despre care vorbim este unul special, nu ajunge ca un stat al lumii să se declare a fi neutru, ci această neutralitate trebuie recunoscută la nivel internațional; presupune o capacitate mare și multiplă de apărare, întrucât statul respectiv, declarat neutru, nu va putea cere ajutorul altor state în situații de conflict militar; în cazul unui stat neutru, beligeranții nu pot folosi teritoriul său pentru acțiuni militare. Convenția de la Haga din anul 1907, a stipulat și definit statutul statelor neutre. Acolo se regăsesc drepturile și obligațiile lor. Numai că azi, la peste 100 de ani, multe prevederi ale sale ar trebui revizuite. Mai ales garanțiile marilor puteri în susținerea statutului de neutralitate a unui stat mic ar fi necesare. Pentru că până la urmă despre asta este vorba. Un stat neutru este neutru atâta timp cât neutralitatea sa este garantată și respectată de către mai marii lumii. Pentru că interesul unui stat ce se declară neutru este acela de a evita agresiunile din partea celor mari și nu de a atrage agresiuni. Tocmai pentru că situația internațională actuală este atât de tensionată, în ultimii ani, mai multe țări declarate ca fiind neutre au renunțat la acest statut de facto sau de jure.

De exemplu, Serbia se declară a fi stat neutru, numai că se află în sfera de influență politică a Rusiei, în vreme ce Finlanda și Suedia, simțindu-se amenințate de către Rusia, au aderat în anul 2022, la NATO. Pentru a exista neutralitatea pe planetă, mai ma-

rii planetei trebuie să respecte decizia statelor care doresc acest statut. Și asta se face prin tratate și acorduri semnate, nu prin posibile simple declarații. Și aceste state mari trebuie să aibă ele însele o negociere prin care să recunoască această neutralitate. Elveția este neutră pentru că este un stat extrem de puternic, mult mai bine înarmat decât multe state al lumii și cu multe certitudini legate de securitatea sa.

După cum se vede nu este chiar așa de simplu nici obținerea acestui statut de țară neutră. Am putea spune chiar în condițiile de azi în care marile puteri mondiale își redesează sferile proprii de influență și dreptul internațional a fost înlocuit cu dreptul celui puternic, neutralitatea de azi seamănă mult cu o poezie. Nimeni nu mai garantează azi neutralitatea nimănui. Și apoi, ar trebui să insistăm asupra nivelului de descurajare pe care ar trebui să-l susțină o țară neutră. Neutralitatea presupune o independență în raport cu conflictele, dar presupune și pericolul ca oricând să poți fi invadat de către un agresor. Ori, aceasta impune o mare capacitate de apărare. Statul neutru declarat nu trebuie să fie o frunză în vânt (așa cum este azi Republica Moldova), ci trebuie să fie bine înarmat și pregătit pentru orice (așa cum este Elveția).

Dacă România ar fi despărțită de Occident, o spunem aici clar și răspicat, ea nu ar deveni ce visează naivii. Pentru că este multă naivitate în rândurile românului care visează la o țară „mândră și independentă”. Neutralitatea în plan internațional nu este ceva ce poți obține ușor. Desigur, ar fi o situație ideală, aceea în care țara noastră ar profita de toți și de toate. Adică ar putea să-și facă singură politica și economia internațională și s-ar putea dezvolta transferând valoare din orice țară a planetei.

Dar poate România să țină, din punct de vedere economic și militar, o stare de neutralitate? Pentru că neutralitatea nu se poate obține din dragul altora de România, ci prin frica tuturor de România. Cui i-ar fi atât de frică de țara noastră încât să-i respecte neutralitatea?

Sau pur și simplu a doua zi, țara noastră ar fi revendicată de către oricine? Și nu am numit aici Rusia, pentru că în discuție poate intra și China. Cea mai mare putere, una planetară și lacomă, în căutare de oportunități ca de aer este China și nu Rusia. Poezia neutralității nu ar trebui spusă azi românilor. Nu îndeplinim condițiile și nu avem puterea militară și economică pentru a ne declara neutralitatea. De fapt, în spatele ideii se află vulnerabilizarea totală a țării și reorientarea sa. Aceasta este marea miză și insistența de acolo vine.

Dorel Dumitru CHIRIȚESCU

Amintiri pergamute

N-am fost un elev strălucit, nici mediocru, mai ales zurbagiu, lăsând tuturor convinșerea că meritam - dacă vream - să iau premiu, însă mândria de a fi învățat la Liceul Alexandru Lahovary nu m-a părăsit nici azi și poate că din toată copilăria, destul de săracă și de orfană, amintirile din acei ani, foarte puține, chiar și spre surprinderea mea, sunt cele mai luminoase. Aveam numărul 47, „L.A.L. 47”, purtat cu un fericiț orgoliu pe măneca dreaptă a uniformei și mai aveam și șapcă cu cozoroc lucios deasupra căruia inițialele patronului erau cusute cu litere de aur la cea mai bună ceaprazărie din oraș aflată undeva pe strada Mihai Bravu pe lângă „Cuvioasa Paraschiva”. Țin minte numărul fiindcă nu se încheiasă bine primul trimestru, abia începuse să ningă, când am devenit vedeta liceului.

Cine e „ăla” cu numărul 47? Care e „ăla” cu numărul patruzeci și șapte? Cum îl cheamă pe „ăla”, „dintr-a întâia”, cu numărul 47? Mă rostogoleam de la etaj pe scările de piatră cu caietul „Globus” în mână pe care Nicu Angelescu scrisese clar și semnase cu cerneala lui roșie nota 10! La Nicu Angelescu! La Limba română!

Adevărul e că la alte materii nu mai mi-amințesc vreun zece. Însă acela a fost hotărâtor. Zece, la marele profesor Nici Angelescu, căruia cred că-i datorez meseria de azi, era un eveniment la „Lahovary”.

Eram destul de pipernicit, cu urechile clăpăuge, o față ușor pistruiată, ochii singuri, de o tristețe tipică pentru un orfan și de atâtea ori salvatori prin puterea de a exprima lipsa de apărare, puneau o anume pecete pe înfățișarea mea prea comună pentru ca numele s-o poată individualiza. Eram, așadar, mai cunoscut ca numărul 47 care luase zece la Nicu Angelescu.

Cred, sunt convinși, că acest profesor m-a făcut scriitor. Altfel, prin clasa a cincea, rămăsesem corigent la trei materii și, dintre ele, sigur, la matematică, la domnul Lucică Mănescu. Nu țin minte nici o lecție cu dânsul, nu m-am putut niciodată concentra la nici o oră până la capăt, la nici o oră în tot liceul, afară, de orele domnului Nicu Angelescu și, mai târziu, ale domnului Cantemir. Țin minte, însă, examenul de corijență, toamna. Și trebuie să mai spun că nu-mi amintesc liceul decât toamna, în primele zile de școală, când nu începeau bine lecțiile și eu trăiam încă în lumea mea de la Slătioara, fugeam cu ochii pe ferestrele înalte spre Malul Alb, mirosea tot orașul a struguri, țărani treceau cu carele pline cu ciorchinii aurii, cădeau frunzele ca niște minuscule talgere de aramă, odată, la istorie, la un extemporal, copia toată clasa afară de mine care mă uitasem cu gândurile furate de cețurile de borangic care cotopeau Malul Alb; se vedeau și niște vânători sau numai eu îi vedeam, când a sunat clopotul eu trecusem demult Oltul, n-aveam nici un gând să mă mai întorc în clasă. La corijență, firește că nu știam nimic. Mă încurajase domnul Nici Angelescu care vorbea cu

„Nea Lucică” și îi explicase că „Săraru e făcut altfel, trebuie lăsat să se țină de literatură”. Îmi amintesc doar clipa când domnul profesor Mănescu, altfel și el un dascăl de excepție, a scos dintr-o pungă o aurie pară pergamută, zemoasă și parfumată și a început să muște din ea, pe cateodră, cu o liniște criminală față de cumplita emoție a nenorociților corijenți care abia apucaseră să scrie subiectul. Ei bine, din toată emoția pe care bănuiesc că măcar o secundă oi fi avut-o și eu, emoție de corigent, eu nu-mi amintesc decât parfumul acelei pere pergamute și parcă și acum îl văd pe profesor cum mușca din carnea ei albă și

parcă simt și acum mustul ei. În câte toamne, apoi, după aceea, n-am ratat eu această liniște și această bucurie a unei pere pergamute mâncate fără nici o grijă, numai pentru parfumul ei și pentru carnea ei zemoasă!

Să-mi fie rușine că „din clasă” nu mai am și alte amintiri?!

Liceul era însă unul de elită. Laboratoarele profesorului Jitaru care și-a cheltuit toată viața lea, pentru ca să le înzestreze și ca să ne facă pe noi, elevii, să credem în științele reprezentate de el la superlativ, au rămas și azi, pentru mine, un model, după cum acest profesor a rămas un model de devotament și de jertfă la propriu pe altarul școlii românești. Orele de desen cu admirabilul om și pictor Emil Ștefănescu, lecțiile de științe naturale cu domnul Crețu, latina cu Cantemir, fac parte și azi, cum mai ziceam, din orgoliul „studiilor” mele. Și dacă un elev atât de distrat ca mine se mândrește cu ele, înseamnă, sigur, că erau tulburătoare! N-am mers niciodată pe același trotuar cu profesorii, niciodată nu i-am salutat mai aproape de zece metri; când îl întâlneam pe domnul Nicu Angelescu treceam repede pe celălalt trotuar și de acolo îl salutam și eram peste măsură de bucuroși să povestim cum i-am salutat și mai ales cum ne-a răspuns el, aplecându-și ușor capul spre dreapta și ridicându-și, sus, pălăria! Îmi mai amintesc, apoi, silueta fermecătoare, încă de pe atunci, a poetului Anatol Baconski și împrejurarea când mi-a dat să citesc „Discobolul”. Nu cred că l-am înțeles dar eram îngâmfat că vorbesc cu Baconski care făcea versuri, eu, care, la rândul meu, în secret bineînțeles, scrisesem primul articol de critică literară explicând foarte apăsător *Ce este literatura*. Fugisem de la liceu, mai exact nu mă mai dusesem la ore de vreo trei săptămâni, profesorul Nicu Angelescu mă însărcinase să lucrez, în timpul liber, evident, la trierea marii biblioteci a Liceului pe baza unor criminale liste epuratoare - pe care, sigur, le privea cu o disperare neputincioasă - era prin 1947, și, tot evident, din punctul de vedere acum, nu m-am mai dus la școală o primăvară întreagă. M-am apucat să citesc zi și noapte. Așa am rămas corigent la trei materii. Așa am citit când trebuia, tot ce trebuia să citesc fiindcă la Slătioara nu avea cine să mă învețe. Când au înflorit castanii eram îndrăgostit de o colegă de la liceul de fete, cu un an mai mare ca mine, scriam versuri și așteptam... vacanța! Toamna, după corijență, eram înscris la Liceul „Matei Basarab”, din București. O rudă cu situație, ba chiar ministru la învățământ, m-a luat să mă facă om și m-a dat și la internat. Peste un an, însă, a înțeles că nu mă pot ține de școală și m-a lăsat, ușurat dar și inspirat, să mă apuc de gazetărie. Am terminat, totuși, școala, ca toată lumea, deși mai târziu, luasem premiul Academiei Române când mă înscriam la facultate. Să nu se creadă că pledez, cumva, pentru „modelul” meu. Doamne ferește! Și totuși, anii de liceu la Râmnicu-Vâlcea, la „Alexandru Lahovary” au fost pentru mine decisivi: pentru scriitor, pentru cititorul de cărți, pentru cetățean. Atmosfera era una academică, profesorii admirabili, nu numai sub raportul pregătirii dar și sub acela al personalității umane și intelectuale. Capacitatea, la „Lahovary”, era cât un baccalaureat la Slatina unde fugeau cei slabi și bicsnici. Ei bine, și eu am dat și am luat capacitatea la „Lahovary”, e drept că toamna, fiindcă vara am uitat să mă duc. Am uitat, pur și simplu, mă chema Slătioara, era, parcă văd, și un început de vară ca-n povești, înverzise Măgura, deasupra ei, în iunie, se ridică, noaptea, o lună dumnezeiască, fânul se făcuse numai flori, aveam

și o căruță de cărți de citit, nu mai aveam răbdare să stau la Râmnic.

Toamna însă am luat capacitatea. Ei, uite că și asta îmi amintesc foarte bine. Măncam, dimineața, struguri ca gheața, cu bruma pe ei, și cu pâine albă, caldă, și plecam la liceu la examene. Nu țin minte examenele, numai strugurii reci, cu boabele lor de aur și cu bruma ca niște steluțe de Crăciun pe lumina bobului pietros. Nici până în ziua de zi n-am mâncat struguri mai buni ca în toamna aceea când am dat capacitatea la Liceul „Alexandru Lahovary” cu care mă voi mândri întotdeauna.

Dinu SĂRARU

Desen

Îmi place să privesc afară.

- Când au căzut aceste frunze?

Și arborii se scuturară,

Și-n vizuini adânci, ascunse.

Stau vulpi roșcate. Stoluri, salbe,

Peste pădure nori de ceață,

Ca niște zburătoare albe

Plutind, de vârfuri se agață.

Negru pământul se arată;

Pe câmpuri vântul iar adoarme.

O ciută cade fulgerată

De trăsnetele unei arme.

Și liniștea cu-aripi ușoare,

Prin mii de pori respiră-n toamnă.

Doar plopii mistuiți în zare

Spre depărtare mă îndeamnă.

A. E. BACONSKI

Linia de tren

- Linăăăă! Băi, Lină, băi, ieși la poartă, băăăi, că muri taicu', băiii! Ieși la poartă, Linăăăă!

Amintirea asta cu frate-său ăla mic strigând la poartă de pe bicicletă era prima dintre toate care-i veniseră în ultimele trei zile de când o lăsaseră puterile de-a binelea și nu se mai dezlipise de pat. O amintire veche de vreo cinspe ani, erau primii ei ani buni cu Mărin. Primii cinci. Copilea la patlagele, pe lângă casă, îl auzise pe ăl mic, pe frate-său.

Era aproape, dar nu putuse să-i răspundă. Sau nu vruse. Se pitulase, îl lăsase să strige. Până la urmă ieșise, că Relu nu se mai oprea din zbie-rat, deși picioarele n-o prea ascultau. Picioarele ei parc-ar fi vrut s-o ia înapoi. Să se întoarcă acolo unde erau cu cinci minute în urmă și să se facă într-un fel că Relu n-ar fi venit nici pe jos, nici cu bicicleta aia a lui pe care o proptise în gard, să-i aducă vestea asta. Să se fi făcut că Ilie nu murise, că taicu ei era bine.

De vreo trei zile Lina nu mai coborâse din pat. De mâncat, nici vorbă să mănânce. Îi mai dădeau, din când în când, apă cu lingurița.

Veniseră toți, îi vedea ca prin ceață. Se foiaua în cameră, mai ales pe sală, prin curte și prin bucătărie. Erau și fetele, și ginerii, și cei trei nepoți mari de-acum, băieți de liceu. Mai făceau treabă, mai dădeau pe la ea să vadă cum mai e și Lina răspundea mereu, cu glasul din ce în ce mai stins, că *bine, maică, bine! Fac bine, că mă hodin.*

Cam de la început, de la începutul vieții ei cu Mărin, se alinase cu amintirile. Se alinase și se alinase cu tot ce-i rămăsese în cap și în inimă. Tocmai ceea ce o supăraseră ca fetișcană i se părea acum din cale-afară de frumos, chiar și trezitul ăla atât de dimineață, pe la patru-cinci în timp de vară, când mă-sa trăgea velințele de sub ele sau de deasupra, cum se nimerea, *hai, iepelor, haideți, că pute pământul sub voi, ha, ha, așa zicea. Pute și pământul, și așternutul să nu-l scuturăriți voi pân' la ora asta.* Nu era rea mă-sa, nu era, doar că zicea și ea ce știa, ce învățase de la mumă-sa. Și ele, iepetele, se-ntorceau pe partea ailaltă, *mai lasă-ne, maică, un pic, mai lasă-ne că nu dau turcii. Nu dau, nu dau, da' râde satu' dă mine și dă voi, dă voi că pute pământul sub voi, dă mine că nu știu să vă-nvăț. Cine mama hăii o să vă ia pă voi, nu știu?!*

Uite, le luaseră și pe ele, pe toate trei, câte unu'. Pe ea o luase ăsta al ei, Mărin. Tot aproape de oraș avea și el casa, dar în partea ailaltă, mai la deal.

Primii pumni, mai ușurei, așa, ca niște ghion-turi și ca de început, îi primise la puține zile după nuntă. Se împlinise o lună.

Da' nu se supăraseră și nici nu-l judecase pe Mărin. Nu se supăraseră, doar sufletul ei se mahnise și i se pusese o greutate în piept, cam chiar în dreptul inimii.

Nu se necăjise nici pe soacră-sa Natalița care-o băgase în gura lui în duminica aia, cum avea să facă aproape tot timpul, în toate zilele de i le dăduse Dumnezeu.

Nu prinsese necaz pe niciunul. Era pe la-nceputul mesei, n-apucase să bage doi dumicați în gură. Așa stătuse, nemâncată, până a doua zi, de dimineață. Nu-i mai arsese.

Mai târziu, încolo, când începuse sufletul ei să se simtă apăsător, din cale-afară de apăsător, aproape că se încludase pe mă-sa și pe tac-so că n-o învățaseră și pe ea cum se trece peste asta. Peste ghionturi și palme și prin lume. Prin viață.

Lasă-le, Gico, inter venea tac-so blajin, cu vorba lui domoală, lasă-le că sunt și ele copii, mai lasă-le oțără, vorbesc eu cu elea dă-ți tăn țâie socoteala să nu te treacă la catastif. Pui io mărturie, Gică, pui mărturie că tu le-ai învățat dă bine și le-ai crescut cum trebuie, da' mai lasă-le oțără, lasă-le să să mai dăzmortască, prea dai cu toporul, Gică, nici nu apucă omul să să dezmeticească. Lasă-le, Gico, lasă-le femeie, să duc și ele după bărbăți, mâine-poimâine, pă cine-i mai oțără atunci? Cine știe peste cine-or da, sărmanele, d-o să le mănânce zălele, măcar noi să fim mai omenoși, mă, Gică!

Le iubise mult Ilie. Și Gica le iubise, da' așa fusese ea, mai aspră, mai dintr-o bucată.

Dați-vă curu' jos din pat mai repede, iepelor, că acuș iau joarda dă nu vă vedeți!

În acest punct vorbele se apropiu primejdios de mult de fapte, așa că iepetele zburau din pat repede și vitejește. Atunci le sărea și somnul și nu mai scoteau un cuvânt.

Dar venea duminica, mai venea câte-o sărbătoare și atunci era trai pe vătrai!

Cel mai greu îi venea Linei să trăiască cu rușinea. O podidise rușinea asta în vremea din urmă, de-i venea să bage capul în Pământ. În ultima vreme din ăi două de ani răi. Da' și după-aia, în anii buni, tot vreo douăzeci la număr, cei care urma-seră.

Ăi două de ani buni începuseră într-o zi când îl chemase popa Cristescu pe Mărin să-l ajute la vie. Lina nu știa ce vorbiseră, doar se mira că se dusesse la spovedit în Săptămâna Mare, că s-apropia Paștele. Mărin nu se spovedise până atunci. Mai mergea la biserică în unele duminici și de sărbători. Nu prea des, mai mult de Paști și de Crăciun.

Din ziua aia omul ei se schimbaseră de te jurai că e altul. Nu mai avea căutătura aia rea, n-o mai răulea, nu mai dădea în ea. Începuse să semene cu Ilie, cu tac-so.

Însă, ca un făcut, din ce Mărin părea și chiar era mai bun, că se potolise de-a binelea, din ce se mărea casa lor, din ce se făcea mai arătoasă, parcă din aia trebuia să se lupte ea și mai mult cu pustiul.

Cu amarul din sufletul ei. Nimeni nu-i mai putuse domoli arșița aia de-o mistuia și care se mărea, se lătea, se lungea, că nici ea nu știa cum de

mai încăpea în sufletul ei istovit.

Lina încă se lupta, chiar și după ce trecuseră anii răi de-i trăise cu Mărin, cu spaima asta a ei, cu frica de linia de tren care o urmărise mereu, dar nu d-aia din vale îi fusese teamă, nu, nu de felul ăsta de linie de tren se speria, ci de celălalt fel, ăla de se tot zămislea în inima ei, că d-aia adevărată, de trecea și prin satul lor, reușise să se ferească, îi zisese și părintele că e păcat în fața lui Dumnezeu și că nici în biserică n-o s-o puie și Lina se înfricoșase și făcuse ascultare, după cuviință.

Țâie țîs-a frânt sufletu', Lină, ț-a ostenit, fa, Lină, sufletu', aia e! Du-te la doctorii ăia dă la oraș, să te cauți. Ză-le la fete să vie să te ia, să te cauți, că doar le făcuși asistente acolo, la județ, și ele cunoc doctori, Lină! Nu sta așa, cheamă fetele și du-te! Așa-i zisese într-o vară o muiere mai bătrână, în vale, la porumb.

Cine-i luase ei răsul, cine-i luase ei toată hiho-neala, toată hlizeala de fetișcană, cine-i doborâse ei cerul?

Și cu cât îi venea să se jelească mai mult, cu cât se sforța mai abtitor să ascundă tot viforul ăsta de ai ei și de lume, parcă mai limpede și mai aproape auzea glasul mă-sii cum zicea ea atunci, demult, o să măncați nășap și pietri dacă nu vă duceți să munciți, asta o să vă dau la iarnă să mestecați în loc dă mălai, că porumbu' nu v-așteaptă pă voi, puturoaselor ce sunteți, și vocea lui Ilie, lasă-le, Gică, lasă-le, lasă-le că cine știe peste ce hăndră-lăi or da, Gică, și din ce în ce mai tihnite și mai luminoase i se păreau zilele ei de fată, și alea de muncă, și alea de duminici și de sărbători. Alea, de demult.

Zămbea când îi veneau în minte și o apuca dorul de ele. Le bocea noaptea, în pat, pe tăcute, le jelea ziua, pe furiș, în vie sau în luncă, pe unde se afla și ea și așa ajunsese să iubească mai mult zilele, când muncea, decât nopțile, când se odihnea, așa se făcuse că suspina a dor mai mult după zilele de lucru decât după zilele de duminică și de sărbători care pentru ea își pierdeau, încet, încet, noima.

Nici ăștia două de ani buni nu-i tihniseră. Îi era frică, parcă aștepta să se abată asupra ei din nou anii răi, cu Mărin suduind sau podidind-o cu palme sau cu câte un pumn ori aruncându-i căutătura aia rea.

Părinte, mă-mpotrivesc, părinte, n-o mai iau la vale spre linia de tren, părinte, da' nu știu cum să-ți spui, părinte, că s-a mutat în sufletu' meu, linia dă tren, părinte, aia să pusă pă suflet, așa se spovedise, mă-mpotrivesc, da' a pierit veselia din sufletu' meu, nu mai vrea să dea pă la mine neam, părinte. Și nu știu cum s-o aduc înapoi. Nu mă pricep, părinte... maichia, părinte, o fi supărat Dumnezeu pă mine?! Linei îi veneau în minte gânduri și vorbe ca din cărți, Domnul i le trimisese taman acum când avea nevoie de ele, Doamne, am încercat, las-o acolo, Doamne, trimite, Doamne, dăparte dă mine linia aia dă tren ca să stea pururea și neispitit sufletu' meu în Biserica Ta.

Elena DICAN

fragment din povestirea Lina inclusă într-un volum de proză scurtă aflat în pregătire

Într-o zi de joi

În acea dimineață de joi, din luna lui aprilie, 1990, Alfred Stamate se prezentă la poliție pentru a-și ridica permisul de port-armă. Dosarul, depus cu două luni în urmă, primise avis favorabil înainte de termen, datorită intervenției unui judecător cu care mai mergea la vânătoare în calitate de hăitaș. Nu-și amintea să fi trăit așa emoții ca în acea dimineață. Propti zidul până la ora zece, când se deschise geamul din peretele biroului și un subofițer îi ceru buletinul și bonul de ordine. Semnă două hârtii cu mână tremurândă, după care primi permisul. Atât? Întrebă el, clipind din ochi. Tot cu mână tremurândă vârî actul în buzunarul din dos al sacoului. Costumul gri perlat îl cumpărase cu trei zile în urmă și era tare mândru de el. Trase aer în piept cu nările umflate. Împovărat de atâta bucurie reținută, se opri la o terasă pe bulevardul Calea lui Traian, fost Vladimir Ilici Lenin.

- O cafea, ceru cu voce sonoră. La ibric! Aruncă o privire semeață meselor din jur, peste care fâlfâiau anemic fețele de masă.

Se simțea foarte important și foarte împlinit la acea terasă cu vedere spre bulevard. Știa că în buzunarul din dosul sacoului are cele trei mii de lei ca să-și cumpere pușca, aleasă încă de ieri. Ceru și un pachet de țigări, poate ar fi timpul să încerce. Pufăi o țigară și lungi cât putu de mult sorbitul din ceașcă. Ochiul îi strălucise în afară, dar mai ales înăuntru, unde luminau cu tâlc obscure colțuri. După ce termină cafeaua și plăți, lăsând un bacșiș egal cu valoarea cafelei, își mai aprinse o țigară și plecă, înfundând o mână în buzunarul pantalonilor. Pe trotuarul celălalt, aruncă niște bani cerșetorului. Înainte să-și cumpere pușca, se gândi c-ar fi nimerit să ajungă până la Judecătoria, unde era contabil, să vadă reacția celor pe care îi însoțea la vânătoare ca hăitaș. Faptul că lucrează într-o instituție onorabilă (pentru unii înspăimântătoare!), făcea să împrumute și el din prestigiul instituției, chiar dacă era doar contabil. Dar sentimentul superior că face parte din personalul Judecătoriei îl avea. I se păru că unii primesc vestea cu răceală, alții cu indiferență, ceea ce înseamnă că invidia începe să lucreze.

Mai rămase în birou și semnă câteva ștate de plată (ei, când vine ziua salariilor, cum îl mai bagă în seamă și cum îl alintă Fredy!), până se opri ploaia, apoi plecă să-și ridice pușca. Pe la ora unu, era proprietarul puștii de vânătoare și al muniției aferente. Nu rezistă ispitei de a băga pe țevile puștii două cartușe cu bilă spartă, care puteau doborî un mistreț. Aruncă pușca în spate, cu țevile în jos, și o luă încet spre casă, pe picioare; răspundea aceluiași gând

orgolios de a fi văzut ca un vânător adevărat, prea mult timp a fost doar hăitaș.

Pe la două după amiază, Alfred Stamate intra pe poartă, dincolo de care se vedea o curte mare cu o casă prea mică pentru asemenea curte. Călca rar și solemn pe alea din lespezi de piatră, abia ascunzându-și voluptatea de a o pune pe Aurelia, cea care nu binecuvântase cu nici un chip acest demers, în fața faptului împlinit. Va fi nevoie, oricât de ingrată s-ar dovedi, să-și reconsidere părerea despre el. Poate de aici vor începe un drum nou, el biruindu-și parazitul care îl vlăguise, ea recunoscând, în sfârșit, că nu este, așa cum îi tot repeta, un fute-vânt și aduce-ploaie. Lua în considerare și posibilitatea ca Aurelia să reacționeze violent, interdicția pentru pușca de vânătoare rămânând definitivă încă de la început. Dar opoziția ei îi stârnea și mai mult dorința. Fără copii, nici măcar iubirea nu-i aduna în același loc, Alfred Stamate era de părere că o pușcă de vânătoare ar fi, dacă nu un ideal, o împlinire și un act recuperator, cu siguranță. El nu făcuse armata. Prea grijulii, cu o rudă maior la Comisariatul Militar, părintii îl purtasera, când avea vârsta, pe la tot felul de comisii medicale și, plătind doctorii, într-un final, i-au obținut certificatul de inapt. Atunci a fost de-acord cu demersul părinților, dar mai târziu au început să apară frământările și obsesiile. Un bărbat nu e bărbat până nu face armata! Cu timpul, a uitat că erau doar niște cuvinte pe o hârtie, ajutoare la acea vreme, desăvârșindu-i convingerea că chiar este inapt. Și de aici trauma, vidul în care tot plutea. Inapt înseamnă a fi incapabil! Nelinștea l-a dus chiar spre dicționare explicative, iar verdictul a fost categoric în defavoarea lui, definind incapacitatea ca, până la urmă, o stare imposibil de controlat, care ține de resursele interioare ale ființei umane. Parazitul din el tot creștea, în timp ce el se tot împușina. Zvâcnirile lui sporadice se topeau în preajma Aureliei, care hrănea cu sârg parazitul. Ce nu a putut Aurelia să-i scoată din cap a fost pușca de vânătoare, ea rămânând singurul lui argument împotriva dușmanului nevăzut.

Înainta, așadar, pe alee, cu pași rari și solemn, cu pușca în spinare și permisul în buzunar, când din adâncul curții, simțindu-l, cățeaua se ridică în labele din față, cu urechile ciulite. O luase, în urmă cu trei ani, de pui, convins că mai târziu va fi un bun câine de vânătoare. După un an, dovedea că este doar o corcitură de maidan. Chiar a luat-o la o vânătoare, dar nu s-a mișcat dintre picioarele lui, nici de hăitaș nu era bună, când auzea focuri de armă, băga coada între picioare și se făcea una cu pământul. S-a obișnuit cu gândul

că mai mult nu poate și au continuat să conviețuiască, el dezamăgit, Aurelia drăgălășind-o, iar cățeaua tot mai jucăușă și tot mai nebunatică.

Tocmai se opri să-și vâre cămașa în pantaloni, împingând-o cu mâinile pe sub curea, când văzu cățeaua cum aleargă spre el cu salturi mari, încovoindu-se din spinare și aruncând nămolul în spate. O clipă se înduioșă, ceva de câine de vânătoare tot avea, măcar salturile care semănau cu ale ogarilor. Cu cât se apropia mai tare, cu atât zâmbetul lui se topea. Nu! Oprește-te, năroado, urlă, dar cățeaua nu dădea semne că ar înțelege porunca. Ultimul salt fu în pieptul lui, îmbrățișându-l cu labele și lingându-l. Frumosul lui costum devenea tot mai pământiu, dungi groase de nămol curgeau de la revere până jos. Țipă, o luă la șuturi, ridică de jos gentuța în care avea cartușele și o aruncă în ea, dar cățeaua, mai agilă, aproape frenetică, se învârtă în jurul lui ca un titirez, amenințându-i, ca într-o joacă, picioarele. Gâfâia, tot apărându-se de nenorocita de cățea, când botul animalului prinse de un crac și smuci în dreapta și-n stânga. Cracul pantalonului pârâi și se decupă de la genunchi în jos. Costumul, urla el, costumul, dar cățeaua era hotărâtă să-și desăvârșească opera. Cu ochii ieșiți din orbite, luă pușca de la spate și trase. Cățeaua se prăbuși, privindu-l nedumerită.

Alarmată de zgomotul de afară și înspăimântată apoi de focul puștii, Aurelia Stamate ieși din casă doar în capot și papuci. Când văzu grozăvia își acoperi gura cu palma și, cu pași șovăitori (păș-păș), coborî treptele scării, trei pași molatici. Se apropie cu mâna la gură și ochii țintă la locul unde Vivi continua să rămână întinsă pe pământul moale, respirând tot mai slab. El o botezase Vivi și numai el știa secretul aceluiași nume, nemărturisit cuiva. Atunci o privea cu multă speranță și o desfăta cu vorbe blânde, acum își privea costumul de nerecunoscut, cu mâna stângă înlăturând dungile de nămol. Încă respira zgomotos, blestemând cățeaua, nici nu văzu că la locul faptei ajunsesse Aurelia, simți numai cum papucul se abate asupra lui într-un potop de sudălmii. Toate îi erau cunoscute, se obișnuise și cu acel „fute-vânt și aduce-ploaie”, dar fu prea mult când îl făcu nevrednic și sterp, el știind bine că nu e nici una, nici alta, doctorii i-au spus, după ce s-a excitat într-un pahar, că este fertil. Se auzi al doilea foc și femeia căzu ca lovită de trăsnet, chiar lângă cățea.

Vecinii erau deja la gard. Puse pușca jos și se așeză lângă animalul care nu mai respira. Mâna se duse încet, cu degetele răsfirate, prin coama ei moartă. Acolo îl găsiră mașina poliției și salvarea. Se lăsă dus, cu capul în piept și mâinile încătușate.

te. Picioarele se tot îngreunau sub povara nămolului lipicios, prins de pantofi.

În mașina poliției, pe bancheta din spate, Alfred Stamate se mișca înainte și înapoi, cu privirea ațintită în geamul din față. Buzele începuseră să i se miște și murmură ceva.

- Ce zice? întrebă polițistul din dreapta pe cel de la volan.

- Că și-a împușcat cățeaua.

- Ți-ai împușcat și nevasta, îi strigă cel din dreapta.

- Am împușcat cățeaua, continuă să murmure Alfred Stamate. Era așa de jucăușă...

- Femeia, omule, dă-o dracului de cățea!

- Biata cățelușă... biata..., tot murmura, mișcându-se înainte și înapoi, călărind parcă un căluț leneș.

- A luat-o razna, fu de părere celălalt polițist.

Ancheta ar trebui să fie doar o formalitate, exista corpul delict, mărturia vecinilor care au sunat la poliție, martori la eveniment, și declarațiile scrise care urmau să fie luate de cei rămași pentru ridicarea corpului neînsuflit. Îl băgară într-un birou mai mare și-i luară, înainte de toate, amprente, care urmau să fie comparate cu cele de pe pușca de vânătoare. Apoi declarația scrisă. Alfred Stamate umplu două pagini cu un scris meticulos, de contabil. Scrise cum luase permisul, cum băuse o cafea, cum a ajuns la birou, pe la unsprezece, cum plătișe arma și plecase cu ea în spate, pe picioare, cum a ajuns acasă, după ploaie, cum cățeaua sârise pe el, îi murdărise costumul și-i rupsesse pantalonul și, în final, cum o împușcase.

- Și soția unde e? întrebă polițistul după ce citi declarația.

Alfred Stamate ridică din umeri.

- Ți-ai împușcat nevasta, de ea nu scrii nimic?

- Am împușcat cățeaua, răspunse spășit și trist.

Nici cei care au dus la morgă trupul fără viață al femeii, tocmai sosiți și ei la sediul poliției, nu-l putură convinge că și-a împușcat soția. Cățeaua da, o împușcase, recunoscuseră încă o dată, dar pe Aurelia...

- Cățeaua..., fu ultimul cuvânt rostit de Alfred Stamate.

Traian DOBRINESCU

Pictura vestimentară și „Grafică metalică”

Expoziția de colaj textil & design vestimentar și sculptură în metal „Fuziune”, semnată de Carmen Poenaru și Carmen Chițan, Galeria Artex Râmnicu Vâlcea, iunie 2025.

O nemaiîntâlnită „fuziune” între piese de artă vestimentară și sculptură în metal ne propun două artiste din Bacău, purtătoare, poate nu întâmplător, al aceluiași prenume, Carmen (din ebraicul „karm-el” care înseamnă „grădina lui Dumnezeu”, tradus uneori și ca: „grădina bucuriei” sau „grădina cântecului”). Descinse la Râmnicu Vâlcea la sfârșit de lună iunie 2025, Carmen Poenaru și Carmen Chițan și-au pro-

pus să facă publicul atât de iubitor de artă din acest oraș părtaș al unei mostre de creativitate debordantă.

Desigur, nu doar numele de familie le desparte pe cele două artiste și prietene ce par să funcționeze într-un autentic tandem, completându-se reciproc la fiecare expunere din ultima perioadă.

Le diferențiază tipul de artă profesată, tehnicile de lucru, viziunile și personalitatea fiecăreia, dar le unesc,

pe de altă parte, imaginația nestăvilită, lucrul împlinit cu măiestrie, pasiune și dăruire, spiritul ludic, bucuria comunicării cu publicul prin intermediul lucrărilor pe care le creează fiecare dintre ele.

Carmen Poenaru și Carmen Chițan sunt ca două culori complementare ce se potentează și se completează reciproc spre încântarea celor ce participă la spectacolul vizual propus de ele.

Expoziția „Fuziune” reunește două formule artistice absolut inedite și de o mare ingeniozitate: ceva ce eu aș numi, fără mari rețineri, pictură vestimentară (lucrările lui Carmen Poenaru) și ceea ce Carmen Chițan a numit „grafică metalică”, respectiv compozițiile bidimensionale realizate din metal sudat, completate de lucrările tridimensionale care adaugă un accent ghiduș, plin de vivacitate, veșmintelor create de Carmen Poenaru.

Carmen Poenaru a realizat 35 de ținute complete unicate (unele alcătuite din două-trei piese), realizate manual, cu materiale și culori naturale, și reunite în patru colecții cu tematică

distinctă, asemenea unor serii de lucrări de pictură.

În acest caz legătura dintre arta vestimentară și arta picturii nu e aparentă ori superficială, ci profundă și organică.

Artista nu mai vine în fața publicului cu „tablouri” expuse pe simează, ci cu lucrări de autentică pictură și colaj ce pot fi îmbrăcate, purtate, transferate de pe un manechin inert pe un trup viu, picturi cu care te poți costuma. Acestora li se adaugă și unele accesorii, realizate în același mod, precum gențile din colaj textil.

În ultimii ani pictura lui Carmen Poenaru s-a concentrat asupra unor serii cu tematică distinctă dar cu subiecte interconectate: grădinile Shalimar din India și Pakistan, florile, parfumurile, pietrele prețioase și semiprețioase.

Serii inspirate de lumea extrem orientală pe care artista o cunoaște și o adoră, serii de lucrări de real rafinament ce se adresează, deopotrivă, spiritului și simțurilor.

Peste toate acestea, recenta expoziție de pictură vestimentară vine să întregască un ciclu de lucrări

din care transpare cu forță bucuria de a trăi în trup sau bucuria de a trăi, pur și simplu, într-o lume pe care artista, prin mișcările-i dibace ale penelului, mânuit așa cum zânele își mișcă bagheta magică, o transformă dintr-un spațiu decăzut și corupt într-un spațiu al miracolului continuu și al unei frumuseți indiciabile.

Patru sunt colecțiile vestimentare pe care ni le propune Carmen Poenaru spre delectare și costumare.

Prima poartă numele „Denim” și e alcătuită din piese lucrate din bucăți de blue jeans, tăiate în fâșii și aplicate pe un material de bumbac.

Fâșiile de blue jeans, de diferite forme, alternează cu fâșii din bumbac colorat sau imprimat ce alcătuiesc o compoziție în sine, care are toate datele unei lucrări de colaj.

După realizarea croielii, fiecare parte a ținutei reface compoziția inițială. Acestea i se adaugă dantele lucrate manual, benzi de catifea și accente cromatice menite să confere unicitate și personalitate veșmântului.

Cea de a doua colecție poartă titlul „Deșert/Dune”

Carmen Poenaru

Carmen Chițan

și e formată din piese de îmbrăcăminte de un accentuat exotism, realizate din in și nervuri de grosimi diferite obținute cu ajutorul mașinii de cusut, inegale pentru a crea senzația de nisipuri mișcătoare.

În acest caz, artista a folosit imprimeuri realizate din culori special destinate țesăturilor din bumbac și in, precum și pigmenți naturali obținuți prin fierbere.

Efectul urmărit este rezultatul unor tehnici speciale de pliere și vopsire, folosindu-se șabloane cu modele create special.

Pentru cromatica adaptată temei, Carmen Poenaru a recurs la mai multe tipuri de intervenție: pulverizarea pigmentilor pe materiale, urmată de presare și fixare la abur, pictură direct cu pensula pe țesătură.

Principiul de bază al acestei colecții îl constituie asimetria, dublată de mișcarea circulară a formelor și a volumelor.

Nu mai puțin exotica și ademenitoare pentru simțuri este colecția „Orient”, alcătuită din piese de mătase naturală de tipuri diferite, precum: batik, voal, chiffon, satin, brocart, tafta, organza, crep de chine, Eri silk (materiale aduse din India, Tunisia, Emiratele Arabe) și mătase tosar de proveniență indiană, cărora li se adaugă mătăsuri brute, folosite pentru firul lor inegal, ce conferă o plasticitate specială compoziției. Mătasea naturală este, uneori, combinată cu țesături de in sau bum-

bac, cu diferite imprimeuri etnice.

Luxurianța culorilor, a imprimeurilor, a detaliilor decorative transformă această colecție într-un autentic spectacol vizual, imposibil de ignorat.

Carmen Poenaru reușește să condenseze în piesele acesteia vestimentare întreg farmecul inegalabil al orientului mai îndepărtat sau mai apropiat.

Dacă fiecare serie de piese din cele patru colecții prezente în expoziția „Fuziune” are o anumită dominantă de culoare, colecția „Orient” este cea a unei mixturi cromatice irezistibile pentru ochi prin exuberanță, căldură și atmosferă. Fiindcă, asemenea unei lucrări de pictură, piesele reunite în această serie, ca și în seria „Dune” au puterea de a sugera atmosfera unui spațiu îndepărat și foarte diferit de cel în care trăim noi.

Cea de a patra colecție, „Teluric”, vine ca o antiteză la colecția „Orient” prin sobrietate și austeritate cromatică, alese în favoarea unui și mai accentuat rafinament. Piesele sunt realizate din bumbac și tafta prin tehnica colajului, materialul fiind fixat cu ajutorul cusăturii manuale aparente (pentru a crea o anumită vibrație) sau ascunse, în cazul elementelor aplicate. Unele dintreținute au desene grafice decupate și cusute pe material. Dominantele sunt, în acest caz, diferite nuanțe de negru și gri. Ideea ce a stat la baza celei de a patra colecții

este dialogul dintre veșmânt și trupul căruia îi este destinat, între vizual și tactil.

Lucrările realizate de Carmen Chițan pentru expoziția „Fuziune” sunt de două tipuri: cele bidimensionale, numite de către artistă „grafică metalică” și sculptura în metal propriu-zisă, gândită să dubleze discursul vizual al prietenei sale, Carmen Poenaru. Primele aduc atingere noțiunii de grafică pentru că diferitele elemente din metal tăiate, decupate și sudate cu ingeniozitate țin locul desenului dintr-o compoziție grafică. „Desenul”, în cazul acestora este structura realizată din bucăți de metal sau piese *ready made* de cele mai neobișnuite proveniențe. Această primă categorie de compoziții, cu un accentuat caracter decorativ, de influență *art nouveau*, este expusă pe panouri. În structura lor se îmbină elemente antropomorfe foarte expresive, cu elemente geometrice, alternând forme circulare sau semicirculare, cu pătrate și romburi.

Cea de a doua categorie de lucrări expuse, o expresie complementată la colecțiile de pictură vestimentară semnate de Carmen Poenaru, este cea constituită din compozițiile tridimensionale alcătuite tot din metal sudat și patinat prin diferite tehnici. Sunt personaje carnavalești, croite cu mult umor și spirit ludic, a căror expresie sugerează manechinele ce prezintă colecțiile de modă pe podiumuri.

Carmen Poenaru

De pildă, mâna lungă și subțire, dintr-un singur fir de metal, cu palma îndreptată spre chip, a unuia dintre personaje, parcă vrea să spună: „Priviți-mă, că așa ceva n-ați mai văzut!”; Compozițiile tridimensionale ale lui Carmen Chițan sunt accentuat expresive, uneori caricaturale, vivace și dinamice.

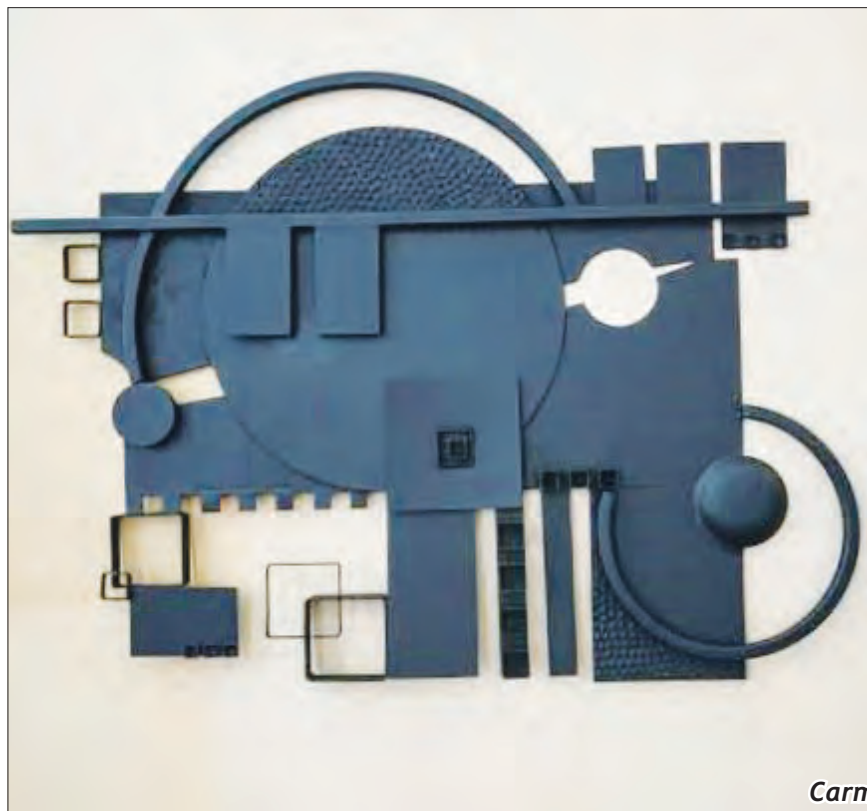
Colecția de „Zâne” prezentatoare de modă aproape că ridiculizează prin gracilitate exacerbată anomaliile anatomice ale fotomodelor. Alternanțele plin-gol, vertical/orizontal au și ele menirea de a conferi dinamism acestor personaje. Sculptorița ne propune o privire senină, dezrobă de orice fel de prejudecăți, asupra

ființei umane supuse valurilor trecătoare ale modelor și curentelor.

În general, „vietățile” din metal sudat ale lui Carmen Chițan se situează pe granița dintre antropomorf și zoomorf, reușind să devină o „specie” aparte, de sine stătătoare, rod al bogăției fantezii și creativității de care dă dovadă artista.

În cele din urmă, „fuziunea” enunțată în titlul acestei expoziții surprinzătoare și incitante este cea dintre două personalități artistice al căror demers are forța de trezi din blazare și inerție pe oricine își acordă răgazul de se face părtaş dialogului dintre lucrările lor.

Luiza BARCAN

Carmen Chițan

Schitul Troianu și Tabăra Magherului de la Râmnic

În urmă cu 182 de ani, la marginea de sud a urbei Râmnicului, în ziua praznicului *Blagoveșteniei*, Hrisant Penetis, „arhimandritul de nație elin, din ostrovul Andros” și stareț al Sfintei Mănăstiri Hurezi, își sfințește ctitoria sa monahală⁽¹⁾, după trei ani de la începerea zidirii, pe temelia unui lăcaș mai vechi, din veacul al XVIII-lea.

Troianu, numele dealului și al schitului de la Râureni, unde arhimandritul construieste această biserică cu hramul „Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul” și casa stăreției, mai amintește de gloria împăratului Traian și trecerea sa prin aceste locuri, mărșăluind biruitor spre inima statului dac.

Târnosirea lăcașului s-a făcut la 25 martie 1843, în ziua Bunei Vestiri, „când tot chinul din acea capitală - și noblete și toată populația - s-a adunase la frumoasa poziție Troian, ca să asculte slujba sfințirii.”⁽²⁾

Pisania pe o piatră, care a existat în trecut la biserica de la Troianu, așa cum a publicat-o T. G. Bulat, avea următorul text:

„Între celelalte adăogiri și calități ce a făcut bunul și cuviosul arhimandrit Hrisant nastavnic al sfintei ma[n]st[i]r[i] Horezu, judecând că este de mare trebuință ca să aibă această sfântă mănăstire un metoh lângă capitala județului Vâlci[i], pentru locuința, atât a nastavnicului, cât și a părinților mănăstirii[i], ce vor veni la acest metoh, au ales această frumoasă poziție și au ridicat din temelie acest sfânt locaș, unde să prăznuește Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, pa care l-au și înzăstrat cu toate cele trebuincioase; tot acest cuvios nastavnic au mai rădicat din temelie casele cele mari de aici și le-au înpodobit cu toate trebuincioasele; asemenea și celelalte împrejuriri ce să văd, înprejurul acestui sfânt locaș, după cum să văd trecut în condica unde este trecută toată zestrea mănăstirii[i].”

S-au început, dar, toate acestea într-un al optulea an și s-au săvârșit la al zecelea an al egumeniei sale, fiindu-i pentru veșnică pomenire.”⁽³⁾

Pisania care se păstrează în pronaosul bisericii din anul ctitoririi, deține textul mult deteriorat, confirmă ridicarea lăcașului, de către arhimandritul Hrisant, starețul Mănăstirii Hurezi, la anul 1843.

Pomelnicul zugrăvit la proscomidie la 21 iulie 1842 menționează numele ctitorilor: „Hrisanth arhimandrit” și „Iona, Irina”, părinții ctitorului, „Dionisie ieromonah, Nicolae, Andrei, Maria”, frații ctitorului, „Hristea, Elena, Dimitrie, Andriiana”, moșii săi, „Calinic patriiarh”[...] Neofit mitropolit al Ungrovlahiei[...] „Iosif arhiereu”, „Nectarie arhiereu”, „Paisie arhiereu”[...] Ghermano arimandrit[...] Avcsentie ieromonah[...] Athanasie[...] Petru[...] Nicolae[...] Stamatie[...] Băluță. Anul 1842.”⁽⁴⁾

În secolul al XIX-lea schitul, care servea ca metoh al mănăstirii Hurezi, ajunsese la o viață monahală prosperă, încât era considerat printre așezămintele mari ale județului. Ctitoria starețului Hrisant Penetis de la Troianu este o biserică simplă, în formă de corabie, de mici dimensiuni, fără abside laterale și fără turle, cu naos și altar și pridvor închis mai târziu.

Hrisant Horezeanul a fost acuzat că, în zilele revoluției pașoptiste ar fi vrut să fugă cu șase case de bani, peste munți în Ardeal. La 17 iunie 1848, pe când se întorcea de la Episcopia Râmnicului, unde avusese o întâlnire cu arhiereul Nifon Sevaștos, arhimandritul Hrisant Penetis, egumenul mănăstirii Hurezi, grec de origine, este reținut de Garda Națională râmnică, condusă de Grigore Davidescu, sub acuzația de a fi cugetat să treacă peste granița Austriei.

Dus în fața administratorului județului, bătrânul arhimandrit refuză să se apere.

I se permite să-și petreacă noaptea, sub pază, în casele episcopiei și nu la metohul mănăstirii Hurezi de la Troianu.

A doua zi este pus în libertate reîntorcându-se la mănăstirea Hurezi fiind liber să meargă oriunde.

Mai mulți locuitori printre care și comandantul Gărzii Naționale din Râmnic, îl denunță în scris pe Hrisant Hurezeanu, fără însă a-i aduce o învinuire anume.⁽⁵⁾

G. Geanoglu, administratorul județului Vâlcea, odată cu raportul pe care îl trimite Ministerului de Interne ia măsura închiderii graniței spre Căineni. Raportul său nu aduce altă învinuire decât aceea că arhimandritul ar fi „cu cuget” să treacă granița.⁽⁶⁾

Nu putem ști dacă așa s-au petrecut faptele, cu adevărat. În ciuda acestor zvonuri starețul a fost un filantrop.

Se știe că a ctitorit multe lăcașuri de cult și a donat întreaga sa avere pentru a fi ridicat un pension de fete la Brăila.

El a fost decorat de statul român și i-au fost recunoscute meritele, inclusiv de către brăileni. După moartea sa, survenită în anul 1852, ctitoriile sale de la Troianu și Bucovăț au ajuns în sărăcire, din necunoscute pricini.

O dată cu secularizarea averilor mănăstirești de la 1864, schitul Troianu a intrat în proprietatea statului.

Schitul Troianu și-a regăsit, în anii din urmă, scripura și spiritualitatea de altădată grație episcopului Gherasim al Râmnicului și a neobositului arhimandrit Sava Pleșa, împreună cu mica obște de călugări care viețuiesc aici.

Au fost refăcute clopotnița dar și conacul din curtea schitului. În ziua hramului dedicat Sf. Ioan Botezătorul, pe data de 29 august 2008, la Schitul Troianu s-a sfințit piatra de temelie a unei noi biserici cu hramul „Izvorul Tămăduirii” și s-a terminat de zidit în anul 2011.

Pictura noului lăcaș, care poate fi considerat o reconstituire a planului arhitectural al mănăstirii Cozia la o scară mult mai mare, a fost finalizată.

Biserica a fost târnosită, cu ocazia praznicului Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul - 300 de ani de la martiriul său, în ziua de 28 septembrie 2016, în prezența Patriarhului Antiohiei și al Întregului Orient, a Patriarhului României, a delegatului Patriarhului Catolicos al Georgiei, a Înaltpreasfințitului Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului și a unui sobor de 33 de ierarhi antiohieni, români și georgieni.

Cu acest prilej a fost așezământul monahal a primit o nouă denumire: Sfânta Mănăstire Antim din cartierul Troianu, cu hramurile Sfântului Ierarh „Antim Ivireanul” și „Izvorul Tămăduirii.”

Tot la Troianu se mai păstrează urmele pașilor generalului Gheorghe Magheru și a și a micii sale oști. El a fost numit „căpitan general al tuturor trupelor neregulate de dorobanți și panduri din România și inspector general al tuturor gvardiilor naționale.”⁽⁷⁾

Generalul și-a stabilit aici, pe „Câmpul lui Traian”, începând cu 2 august 1848, tabăra militară, care va fi dizolvată la 28 septembrie, în urma intervenției armatei turcești în Țara Românească.

Inițial, în tabăra de la Râureni s-au adunat 500 de dorobanți, cu care a venit însuși generalul Magheru.⁽⁸⁾

La îndemnul lui Nicolae Bălcescu de a lupta, deoarece după sosirea la Giurgiu a lui Fuad-Efendi, unde se afla și comisarul rus Duhamel, poporul din București ar fi fost silit să depună armele, singura speranță rămânând rezistența din Oltenia, Magheru îl îmbărbăta pe colonelul Pleșoianu: „[...] ne alege pe noi din România Mică, iubite amice, a apăra libertatea și independența patriei noastre”.⁽⁹⁾

La 14 septembrie, generalul lansa o proclamație către popor, cu un avântat imbold de luptă: „Aideți dar, frații mei români !

Alergați cu orice arme veți avea, securi, lănci, coase, puști[...] alergați sub steagul libertății și aideți cu toții să ne luptăm și să păstrăm sfintele

drepturi ce păgânii vor să ni le hrăpească!”⁽¹⁰⁾

Aici se aflau concentrate Regimentul 1 de linie, un escadron de cavalerie, baterie de artilerie, 1.500 de dorobanți și 8.000 de voluntari. La 21 septembrie, Căimăcămia Țării Românești publica nota lui Fuad-Efendi, prin care Magheru era somat să-și risipească ostașii, împotriva lui îndreptându-se două divizii turcești, una dinspre București, iar cealaltă dinspre Vidin.

Concomitent, o armată alcătuită din 5.000 de ostași ruși se îndrepta spre Râmnicu Vâlcea sub comanda generalului Gustav de Hassfort.

La aflarea acestor amare vești, mii de țărani din toate părțile Olteniei au alergat în tabara militară de la Răureni, hotărâți să apere cu sângele lor libertatea și pământul țării.

Din nefericire, generalul Magheru, în fața presiunilor exercitate asupra sa de Căimăcămie, de apropierea puternicelor efective armate contrarevoluționare țariste și otomane, de Grant - agentul consulului Calquhoun - și de scrisoarea lui Heliade și Tell, nu a îndrăznit să-și asume răspun-

în practică principiul înarmării întregului popor în cadrul unui război pentru îndeplinirea drepturilor și libertăților sociale naționale.

Din anul 1973, monumentul istoric de la Troianu a fost transferat în administrarea Muzeului Județean Vâlcea care a amenajat aici Complexul muzeal „General Gheorghe Magheru.”

La poalele dealului a fost ridicat obeliscul pe locul taberei de le 1848⁽¹²⁾, un monument comemorativ care amintește trecătorului de înălțătorul avânt al cetățenilor simpli care s-au oferit voluntari pentru a apăra revoluția din anul 1848.

Pe alea ce duce spre schit, s-a montat o placă de marmură cu istoricul locului: „Pe acest loc, în toamna anului 1848, generalul Gheorghe Magheru și-a instalat tabara militară revoluționară de panduri și voluntari.”

O altă placă, aflată pe monumental de la Troianu reproduce declarația sa: „Eu, fraților, sunt român și, ca român, mă simt fericit de a muri pentru țara mea.”

În memoria acestui eveniment, cu prilejul aniversării a 125 de ani de la Revoluția din 1848, s-a ridicat un obelisc și a fost inaugurat muzeul de la Răureni.

În anul 1975, aici a fost adusă, de la Goranu, fântâna episcopului Filaret, salvată din calea inundațiilor, reamplasată după evenimentele din 1989, în curtea Arhiepiscopiei Râmnicului, unde se află și astăzi.

Foarte multe străzi din Râmnicu Vâlcea, poartă numele unor revoluționari pașoptiști: „Nicolae Bălcescu”, „Colonel Nicolae Pleșoianu”, „General Gheorghe Magheru”, „I. C. Brătianu”, „Popa Șapcă” sau „Schitul Troianu.”

Toate aceste locuri și monumente istorice, documente, opere de artă, creații artistice și valori de patrimoniu cultural mobil (aflate în colecțiile Muzeului Memorial „Nicolae Bălcescu” și Muzeul Județean Vâlcea), sunt mărturia faptului că județul Vâlcea a constituit un episod important al marii mișcări revoluționare din anul 1848, datorită așezării sale strategice dar, a spiritului revoluționar al locuitorilor, chiar și din rândul clerului, și a personalităților care au avut puternice legături cu acest ținut.

Florin EPURE

⁽¹⁾Biserica cu hramul „Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul” a Schitului Troianu, este un monument istoric, clasat în categoria valorică B, cod VL-II-a-B-09600, cf. LMI 2010, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 670 din 01.10. 2010 - Județul Vâlcea;

⁽²⁾Bardașu, Petre, *Studii de istorie*, ediție îngrijită de Aneta Bardașu, Râmnicu Vâlcea, Edit. Conphys, 2002, p. 63;

⁽³⁾Bulat, T.G., *Inscripții din bisericile Olteniei - Vâlcea*, în „Arhivele Olteniei”, Anul I, nr. 2-3, iunie 1922, p. 244-245;

⁽⁴⁾Idem, p. 245;

⁽⁵⁾D. J. V. A. N., fond *Primăria orașului Râmnicu Vâlcea*, dos. 112 / 1848, f. 78;

⁽⁶⁾Idem, dos. 112 / 1848, f. 79;

⁽⁷⁾Berindei, D., *op. cit.*, p. 285;

⁽⁸⁾Tamaș, Corneliu, *Revoluția de la 1848 în județul Vâlcea*, Bălcești pe Topolog, pag. XXII;

⁽⁹⁾Anul 1848 în *Principatele Române*, vol. IV, p. 261;

⁽¹⁰⁾Idem, p. 355;

⁽¹¹⁾Smarandache, Gheorghe, *Armata Țării Românești în sprijinul revoluției de la 1848*, în „Studii și materiale de istorie modernă”, vol. III, București, Editura Academiei, 1963, pag. 56;

⁽¹²⁾Obeliscul ridicat pe locul taberei de le 1848, amplasat la poalele Dealului Troianu, pe strada Posada nr. 8, este un monument istoric, clasat în categoria valorică B, cod VL-II-a-B-09999, cf. LMI 2010, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 670 din 01.10. 2010 - Județul Vâlcea.

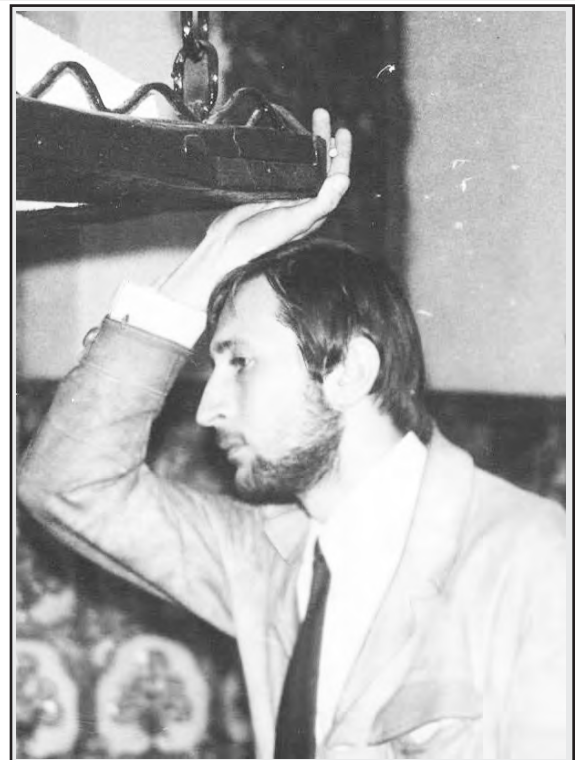

derea unei ciocniri armate cu ostașii străini. Este adevărat că hotărârea dizolvării taberei n-a luat-o singur, ci după ce avusese o consfătuire cu căpeteniile ostășești.

Magheru a regretat mai târziu că se lăsase influențat de diplomatul englez și nu-și condusese la luptă ostașii, singura speranță rămânându-i credința că va veni „vremea în care să-mi îndreptez singura culpă ce am comis-o în fața nației mele, aceia de a nu fi murit cu armele în mână.”⁽¹¹⁾

Cu toate acestea, trebuie remarcat că trupele de voluntari - panduri și dorobanți au constituit creații cu semnificații adânci ale revoluției muntene.

Tabăra de la Câmpul lui Traian a evidențiat forța și capacitatea națiunii noastre de a transpune

Egloga destinului tragic

Poporul meu contemplativ
A fost belit în mod festiv.
Să știe chiar de la-nceput
Pe mâna cui a încăput
Și să n-aștepte ani mai buni
De la marmita cu minuni.
Că el, oricum, din post în post,
E învățat s-o ducă prost
Și hărăzit să fie trist...
M-apucă plânsul, deci exist!

Balada morții repetate

Spune-mi că vrei și pot să zbor
Printr-un vârtej amețitor,
Până răsar la tine-n prag,
Să-mi mori de dor, să-ți mor de drag...

Spune-mi că vrei și pot s-ajung
Pe-un drum, oricât ar fi de lung,
Doar ca să-ți vin în ajutor,
Să-mi mori de drag, să-ți mor de dor.

Scrisoare

Lasă-mă să te știu undeva
să te simt și să pot îndura depărtarea
și să greșesc în fiecare zi înstrăinându-te
cu aerul, cu pietrele, cu marea...

Lasă-mă să te știu undeva
să mă port ca un hoț
și să cred nebunește că-n gânduri e pace
și n-ai să le poți risipi
și n-am să mă pot resemna
oricât de urât, mai apoi ni s-ar face.

George ȚĂRNEA

Felix Sima

Sfetnicii, cu manuscrise

Sfetnicii, cu manuscrise,
Luminate cărți de vise,
Intră-n Țara Românească
Și-n Cazania cerească

Să ne facă drepte stihuri,
Catehisme, Octoihuri,
Să mai odihnim din oase
Sub Ceaslovul ce rămase...

Cu Bucoavne din Psaltire
Să te miri, să se mai mire
Și irozii și rapsozii,
Ochii minților din plozii

Care adăstau odată
Lângă barba cea brumată,
Ei având, în Lexicoane,
Lemn de nuc pictat: Icoane.

Cârmuirea? Din Psaltire,
La Vlădică și la mire!
Fiindcă ei horeau odată
Peste talpa Țării toată...

Peste dealuri trece slova
Până dincolo-n Moldova -
Tipărită-n foi de nuc
Și pe aripă de cuc,

Biblie în Bibliotecă
Rămânând, să poți să treci,
Ca pe-o punte, peste ape,
Din chilie să se-adape.

De din lacrimi de Părinți,
Din Priceasne pentru Sfinți
S-a înfăptuit o casă,
O Clepsidră preafrumoasă,

Temelie nepereche -
Cu Zapis, Cerneală veche...
Curcubeul către Cer
E Cupola, în Ether
Filigran de carte veche

Filigran de carte veche

La o moară de hârtie -
Cu călugăr ce citește
Și călugăr care scrie...

Aplecați pe-o coală albă
Îngălbenind, de timp adusă,
Unde slova cea de taină
Din vechimi rămâne spusă...

Parcă-ar fi în zăiafaturi,
În rădvan ducând ființa,
Pe un drum de țară verde
Colbuindu-și suferința...

A fost scris în tencuială
Dalbei noastre de chilii
Să urmă un fir cu Oltul
Ce lovește-n temelii...

Ne mai bate câte-un clopot,
Semn că moartea mai trăiește,
Duhul Sfânt mai varsă lacrimi -
Lemnul crucii putrezește...

Suntem iar în zi de Faceri!
Cine, dealul o să-l urce?
Fi-vom iar în nopți de Patimi!
Trecem toți printr-o răscruce...

Pentru noi, din vreme-n vreme,
Îndeobște către seară,
Ne mai cade-o stea în palmă -
Fie Steaua cea Polară!

Cronograf

Cronograf la mântuirea
Neamului care ne ține
Într-o cărjă-ndelungată
Și pe mine și pe Tine,

Cronograf de iarbă verde
Aș mai fi - și am mai fost -
Cu Troparul să duc Harul
Zilelor de Mare Post...

Cu Minee augustine
Printre ploii căzute-n Țară -
Fiindcă Țara... se topește
Dinspre toamnă - către vară.

Buciumând din corn de bour,
Precum Cronica ne spune:
Fost-am Candelă sub Ceruri
Cât am fost în astă Lume

Unde arde Lumânarea -
Ceara intră-n manuscrise,
Lungă e chemarea - marea,
Oare... duce-n Paradise?...

Despre Sfinți, ce să vă spun?
Au urcat în vârful de brazi...
Cum a fost atunci - aș vrea
Să mai fie... încă... azi...

Se întunecă Pământul
Într-o parte omenească...
Îmi ridic, cu greu, bocceaua
Ce-ar putea să-ncremenească.

Într-o zodie-a Luminii,
Pe sub Cerul înstelat,
Eu trăiam... urcând în Crânguri
Și de Domnul... dumicat.

Însemnez aceste rânduri
Care curs-au din desăgă,
Dintr-o inimă-nrouată
Și din pieptul plin de vlagă,

Mă-nsemnez cu coada neagră
De la corb, bată-l deochii...
El tot vine, legumește
Și cu ciocu-mi scoate ochii:

Cronograf semnez la fața
Neamului care ne ține
Într-o Cărjă-ndelungată
Și pe mine și pe Tine.

Pomișorul Păcălit

Țineți minte ce vă spun:
Iarna asta, de Crăciun,
La un om, pe un răzor,
A-nflorit un pomișor.

A crezut că-i primăvară
Și-a zis să-nflorească iar,
Cu o mare bucurie
Și cu mare gingășie.

Stând boboc lângă boboc,
Era cât un ghemotoc

De căldură! A-nflorit
Pomișorul amețit!

Ce minune s-a ivit!...
Ce drăguț!... Cât l-am iubit!...
Candelabru-a vrut să fie -
De culoare piersicie!...

Eu, de-atunci, l-am și numit
Pomișorul Păcălit.

Doar trei zile-așa a stat...
Vă dați seama ce-a urmat...

A urmat o tragedie
De culoare piersicie...

Scrie-mi, Doamne, psalmii

Scrie-mi, Doamne, psalmii
florilor de gheață
pe ferestre lucii,
să îi pot citi.
Ia-mă în țarie,
ține-mă în brață,
mângâie-mi obrazul,
nu mă rătăci.

Rupe-mi anii tineri,
eu tot cred în Tine,
hămeșit de viață,
cum mă știu de mult...
Tot aștept chemarea...
cât e lungă zarea...
Tot la Tine-n naos
stau și Te ascult.

Lângă ușa-ngustă
a intrării noastre,
unde nu se simte
vântul din pustie,
vreau să țin lumina-n
candele aprinse
cu ulei din suflet,
smirnă și tămâie.

Cum a fost odată,
eu văzându-ți fața
într-un lemn de paltin
rupt, pe la Hurez...
Și era tot lemnul -
alb cum este varul
și puteam, acolo,
Doamne, să-ți pictez

chipul sfânt aflat în
fresce și-n icoane
și aflat în gândul
nostru cel curat...
Cu o daltă-n suflet
ți-am cioplit icoane
și-n altarul lumii
ți le-am atârnat,

Dăruind ofrande
Luminării Tale,
dăruind prosoape
Brăului ce-l ai,
tot bătând mătânii
și ținând canoane
în Prohodul lumii
ca în lung alai.

Jurnalul un fals polemist

28 noiembrie 2004

Alegeri „democratice”. Când văd ce se întâmplă în Parlamentul European, nici nu mă mai miră criteriile dâmbovițene ale listelor de partid sau ale „omului politic” de carton de la noi — șpagarul democrat.

La emisiunea lui Tabără, literatura obscenă a tinerilor publicați la Polirom. Invitat: Dan C. Mihailescu. Literatură sau maculatură obscenă? Practic, sunt relateate cu lux de amănunte experiențele sexuale și obsesiile brute ale tinerilor autori sau ale grupurilor lor de prieteni. Foarte apropiată de literatura pornografică întâlnită în publicațiile cunoscute. Diferă, însă, „prefetele”. Una este prefațată de Mircea Martin... *Pourquoi pas?*

Un șef de facultate, numit Borăscu — „un *facies digestivo-fecal*”, cum îl caracterizează un prieten medic. Superb!

5 decembrie

Un capitol pentru un roman inspirat de *Casa-Grande & Senzala* a lui Gilberto Freyre. De notat expresiile care-mi plac din portugheza braziliană.

Vorbit cu Horia. De creat o revistă de atitudine civică la Craiova.

Proiect pentru o carte: *Filosofia românească și gândirea europeană*.

Dan Grigore la Craiova. N-am văzut niciodată atâta lume la Filarmonică!

10 decembrie

Confruntare între Băsescu și Năstase, în direct la TVR. Băsescu insistă ca ambii candidați să recunoască că au fost comuniști (unul mai aproape de regim), dar că mentalitățile contracandidatului nu s-au schimbat. Are, într-adevăr, o figură de marinar, dar și un simț practic evident. E de preferat, fără îndoială, demagogului Năstase și clientelei lui politice — până la proba contrarie. Invitat la emisiunea Ioanei Dinulescu, miercuri la ora 21. Improvizații și amestecuri. Chiar dacă e o emisiune de popularizare, e necesară o anumită ținută intelectuală. Nu avem programe (radio sau TV) de dezbateri reale — ceea ce reflectă, în parte, mentalitatea și sărăcia Isrlăkului.

Un proiect (mereu proiecte!): *Logici ale contradictoriului* (M. Florian, L. Blaga, C. Noica, Ștefan Lupășcu, E. Cioran etc.): *Les penseurs roumains et la logique du contradictoire dans la philosophie européenne du XXe siècle*. Nu știu dacă aș putea scrie în engleză... Poate dacă aș fi un filosof analitic sau... para-litic. Exagerez, fără îndoială.

21 decembrie

Emisiune la Oltenia TV. Fadă, de publicistică, fără dialog. „Maestrul” care m-a invitat se reproduce pe 70% din durata emisiunii.

28 decembrie

Un Crăciun la țară. Unde sunt iernile de altădată?

În sfârșit, avem guvern. Cam prea fragil.

8 ianuarie 2005

S-au dus și sărbătorile cu vârtejul lor or-

giastic. Între timp, aproape că am terminat seria conferințelor despre filosofia românească pentru Lyon III. Regăsesc interesantă ideea lui Noica despre *Unu și variațiile sale* ca model al culturilor vechi monoteiste, dar și al civilizației americane de azi. Un regres? Practic, exemplul are consecințe chiar asupra ideii de cultură (în sens european), cu toate modulațiile ei.

2 martie

Profesor invitat la Lyon III (*La pensée roumaine*) pentru șase conferințe (3-24 februarie). Practic, am ținut doar două săptămâni (intensiv), ultima săptămână am rămas la Paris. Studenții francezi din Master I și II sunt interesați mai ales de Eliade și Cioran. Blaga, Noica și Florian sunt practic necunoscuți. Câțiva tineri de la *New Europe College* din București doresc un colocviu Noica la Lyon. Chiar dacă ar putea fi ceva serios, este imposibil de organizat la Lyon III (mai ales acum, după înlăturarea prof. Golnisch pentru ideile lui de extremă dreaptă și după anunțata publicare a unor cursuri de filosofie ale lui Heidegger ținute ofițerilor naziști!), în ciuda deschiderii și bunăvoinței lui Jean-Jacques W., care va organiza totuși (propunerea îmi aparține!) *une journée d'études C. Noica* anul viitor.

În sfârșit, vremuri mai bune: contract pe doi ani pentru publicarea unei lucrări despre dimensiunea europeană a gândirii românești din secolul XX cu *Centre de Recherche sur la Circulation des Idées* și publicarea cursului meu la Lyon III.

19 martie

Paideia va relua publicarea cărților lui Wunenburger.

Am prea multe angajamente anul acesta: *Dictionnaire de lieux mythiques* (Robert Laffont), cursul în franceză de terminat, două colocvii (unul la Bruxelles), lucrarea despre filosofia și metodologia imaginărilor, traduceri.

22 martie

Nu există decât o categorie de filosofi, spun logicienii: cei care urmează rigora științei — căci doar știința ne vorbește despre lucrurile fundamentale. În fond, numai logica își poate da seama de propria-i suficiență.

Nu există decât un univers cu adevărat important, spun teologii: cel al credinței.

Nu există decât un univers cu adevărat important, cel al artei și imaginația ei poetică, spun criticii de artă.

Nu există decât atitudinea practică a politicianului cu adevărat importantă, pentru că ea dă istorie cetății.

Dacă există atâtea manifestări ale spiritului, cum de există atâtea autosuficiență în fiecare, de vreme ce mintea este mereu confruntată cu alternativa?

28 martie

Orice copil are dreptul să-și trimită în neant tatăl agresiv și imbecil, a cărui unică menire incoștientă (naturală) a fost să depună sămânța. Reacție la maltratare, abandon, suferință... Totuși, asta nu justifică

paricidul universal actual.

29 martie

Filosofia sfârșește întotdeauna în ideologie — chiar dacă într-una slabă — cel puțin în Europa.

Trimis titlul definitiv al conferinței despre Eliade, la Bruxelles: *«De l'histoire des religions à l'anthropologie»*.

Trimis la Dijon activitățile Centrului pe 2005.

Trimis titlul conferinței mele lui Corin Braga, pentru colocviul din septembrie.

De ce cred că Eliade este un esențialist de factură slabă?

4 aprilie

O ieșire cu Michel Baillot la munte. N-am întâlnit om mai optimist și mai pozitiv. Mă întreb dacă omul lui Leibniz (sau *Candide-ul* lui Voltaire) nu este cumva acesta?

26 aprilie

Omul a redescoperit în secolul XX trupul. Civilizația modernă a creat condiții pentru îmbunătățirea sănătății (locuință, hrană, medicamente). Ecologia își propune să-l apere de demonii care au distrus natura. Dar este suficient să creadă doar în valorile economiei de piață, ale drepturilor omului și democrației? Nu este necesară și o ecologie simbolică?

8 mai 2005

L-am operat pe tata. Se pare că vede bine.

O perioadă de adâncă lăncezeală până să mă urnesc pentru conferința despre Eliade. Multe lucruri nu-mi sunt clare. Să încerc o filosofie a contrarietății și diferenței.

Bruno Pinchard, profesor de filosofia Renașterii, fost elev al lui Derrida și Althusser, vine la sfârșitul lui mai la Craiova.

15 mai

Telefon de la Giovanni Magliocco. Acest tânăr talentat, care vorbește uimitor de bine româna, este la București din aprilie, dar abia acum a reușit să-mi telefoneze. *Ramuri* îi va publica poeziile, alături de cele ale Soniei Rovitto.

Sunt în concurs pentru postul de profesor.

21 mai

Imaginarul are o situație ambiguă în mintea noastră. Pe de o parte, este opus raționalului, iar tot ceea ce e rațional este sacralizat ca fiind bun. Pe de altă parte, o parte din ceea ce ne numim imaginar este bun — fiind creativ în artă, religie, limbaj etc. — dar altă parte este responsabilă de derivatele ființei (superstiții, fantezme, utopii etc.). Putem accepta asemenea simplificări?

29 mai 2005

23-26 mai, Bruno Pinchard la Craiova, la CSIR. Miercuri, conferința *René Guénon - une lecture de Leibniz*. Guénonist în tinerețe, Bruno este acum leibnizian. Tradiționalismul lui Guénon i se pare nostalgic și nerealist. Istoria îl confirmă, mai curând, pe Leibniz. În Franța, de altfel, Guénon e aproape

tabu. A căzut, se pare după '68, în „grota ciurmaților indezirabili”.

Orientarea lui Bruno este ambiguă. Are o atitudine critică față de Guénon (pe bună dreptate, din exigență intelectuală), dar nici nu acceptă stângismul francez (e firesc: e profesor la Lyon III!), pe care îl consideră, printre altele, „pederast” și legat prea mult de privilegiile ce-l fac azi ostil Constituției europene — alături de extrema dreaptă.

Brunisme:

Drepturile omului — o retorică ieftină pentru stângiștii care îi preferă pe arabi pentru sex.

Alianțe monstruoase: o parte a stângii + extrema dreaptă + o parte a dreptei vs. cealaltă stângă + dreapta moderată.

România nu va ajunge Franța în 50 de ani, dar „Occidentul” s-ar putea deplasa spre est.

Catolicismul lui Ratzinger — aproape nazist (Bruno e catolic liberal, francmason). Sioniștii, aliați cu Ratzinger.

Jean-Jacques Wunenburger nu e printre primii 5 filosofi francezi actuali. Dar nici măcar printre urmăritorii 5?

Idealul lui Bruno: aristotelic — să înțeleagă lumea. Idealul lui Jean-Jacques: să o schimbe. De aceea, ultimul călătorește mult.

Bruno e poet: închină ode iubitei sale, Carol. Ține jurnal.

Femeia dorește trei lucruri de la bărbat, spune el: sufletul, trupul și puterea...

1 iunie

Despre noua formă de dictatură: democrația formală. În dictaturile sofisticate ale marilor grupuri de interese, democrația și drepturile omului sunt forme subtile de manipulare negativă a majorității.

Puterea nu poate fi exercitată decât de o mică parte (în cel mai bun caz 10%) din populație — privilegiată, fără îndoială, și legată de grupurile transnaționale de interese.

Marile forțe ale lumii sunt interesate de crearea unor condiții moderne de „sclavie a muncii”, iar dictaturile izolate încurcă.

Mondializarea nu înseamnă dispararea puterii, ci concentrarea ei.

Totul depinde de polii acestei puteri, de relaxarea sau înăsprirea condiției de viață a sclavilor moderni.

Referendumul din Franța a fost o victorie a mitului democrației și o pierdere pentru francezi, europeni și români, în această eternă confruntare dintre putere și majoritate.

Ionel BUSE

Oameni, fapte, locuri

La Piscuri în urmă cu 75 de ani (II)

Când țărani au aflat despre venirea Securității s-au deplasat cu rapiditate către centrul satului. Coloana număra în jur de 200 de oameni. În avangardă se găseau femeile și copiii, iar la urmă, bărbații înarmați cu diferite unelte agricole: securi, furci de fier, coase, sape, lopeți, pari de lemn etc.³² Această dispunere ar putea avea două explicații cumulative. Răsculații sunt stăpâniți de frică, dar mizează pe reținerea soldaților de securitate de a trage în ființe inocente. În timpul marșului, răsculații renunță la această tactică. Militarii se deplasează, la rândul lor, către sudul satului.

Întâlnirea celor două coloane s-a produs în punctul în care o vale traversează drumul, în apropierea bisericii din sat. *Taberele* s-au oprit de o parte și de alta a văii, la aproximativ 100 m distanță una de cealaltă³³. Civili s-au manifestat zgomotos. Au scandat lozinci anticomuniste. Militarii au răspuns cu foc de avertisment peste mulțime.³⁴ Țărani s-au îndârjit mai tare. Au continuat înaintarea. Din spatele coloanei s-au desprins două grupe de țărani. S-au deplasat pe dreapta și pe stânga văii și au încercuit coloana militară. Operațiunea se petrece chiar în fața bisericii. Bărbații răsculați au atacat mașinile și le-au răsturnat.

P. Cincă declară că furia răsculaților a fost generată de nesăbuința șoferului căpitanului Nădăban. Șoferul îl împușcă pe unul din conducătorii răscoalei, țărani Ion Bubuioc. Acesta este grav rănit.³⁵ Profesorul Ștefan Cincă spune că cel care a deschis focul a fost chiar Nădăban.³⁶

Nicolae Priescu spune că toți soldații de securitate erau îmbrăcați în haine civile. Nădăban s-a îmbrăcat la plecarea din Tg Jiu în hainele unui caporal. La Piscuri, după ce a desfășurat *grupa operativă* conform planului, a început dialogul cu sătenii pentru a aplană conflictul.³⁷

Văzându-l pe Ion Bubuioc grav rănit, mulțimea s-a năpustit asupra celui îmbrăcat în ținută militară. Nădăban a fost lovit de mai mulți săteni. Cea mai puternică lovitură i-a aplicat-o Constantin Constantinescu, zis Ciungu. Nădăban s-a prăbușit. Toți martorii consideră că lovitură fatală a fost dată de Constantinescu cu o

tânjală. Cei care vor cerceta evenimentele de la Piscuri nu credeau că omul fără antebrate l-a putut lovi așa de năpraznic pe șeful Securității.

La reconstituire, lui Constantinescu i se cere să-și probeze agilitatea. Este pus să lovească un stâlp cu un par de lemn. Forța ieșită din comun îi uimește pe anchetatori.³⁸ Unei asemenea probe de agilitate și forță este supus și în închisoare. Gardienii i-au solicitat să descarce o mașină cu lemn. Martorii oculari au rămas uluiți de dexteritatea și rapiditatea cu care a efectuat operațiunea.³⁹

Despre C. Constantinescu, profesorul Ștefan Cincă spune că era un om deosebit. La momentul revoltei avea 25 de ani și era necăsătorit. Fiu al unui gospodar înstărit, a dat dovadă de un curaj ieșit din comun în timpul confruntării cu trupele de securitate. La proces s-a comportat cu o mare demnitate. Nu a retractat nimic, a susținut că el i-a aplicat lovitură mortală lui Nădăban. Și-a exprimat dezamăgirea că nu a reușit să-i învingă pe adversari. A fost condamnat la 25 de ani muncă silnică. A fost eliberat în 1964 și a decedat în 1991, având bucuria că a trăit să vadă regimul comunist doborât.⁴⁰

Justiția militară reține și în sarcina lui Grigore Bratu coautorul uciderii șefului securității.⁴¹ Aceeași sentință precizează că Nădăban a „succumbat după 60 de minute”⁴². N. Priescu notează că „răniții au fost transportați cu mașinile la Spitalul din Tg. Jiu și internați în secția medicului Constantin Lupescu.”⁴³

Ștefan Șt. Cincă spune că Nădăban a fost transportat cu un car până la Ploșoru și cu mașina la Tg Jiu, dar a murit pe drum.⁴⁴ Petre Cincă precizează doar că „a decedat mai târziu din cauza rănilor primite”⁴⁵, referindu-se la căpitanul de Securitate. Cel care l-a îngrijit, doctorul Constantin Lupescu, își amintește că Nădăban a fost adus la spital în comă și a decedat în două zile.⁴⁶ A existat o victimă și în rândul răsculaților. Este vorba de Ion Bubuioc.

Singurul care se referă la durată luptei este Nicolae Priescu. Suntem înclinați să-l credem având în vedere funcția pe care o avea în cadrul Securității, funcție ce-i permitea să primească și să stocheze toate informațiile de importanță deosebită. Priescu spune că „bătălia a durat de la orele 10 până la orele 16”.⁴⁷ Și din acest punct de vedere răscoala este una dintre cele mai puternice. Generată de opoziția țăranilor față de caracterul spolitor al cotelor, răscoala din Piscuri are un pronunțat caracter

anticomunist.

Pare de necrezut, dar ofițerul Ștefan Gh. Cincă nu a participat la sângeroasa bătălie dintre țărani și forțele de securitate. Ginerelul lui Grigore Bratu susține că în ziua de 20 iulie se găsea la „anumite munci agricole în afara satului”⁴⁸. S-a întors în sat seara și a aflat cele întâmplate. El îi sfătuiește pe țărani să-și ascundă actele de identitate și fotografiile de familie și să fugă.⁴⁹

Represiunea a fost totală și imediată. În cursul serii și a doua zi în sat au venit unități ale Securității echipate de război. Satul a fost încercuit, iar militarii și-au organizat dispozitivele de luptă.⁵⁰ „Pe dealuri, soldații au săpat tranșee și au ocupat poziții de luptă pentru a-i putea aresta pe toți care-i pârăse U.I.”⁵¹.

Trei zile satul a fost închis. Nimeni nu a intrat și nu a ieșit din sat, nici măcar cu vitele la păscut⁵². Toate locuințele au fost percheziționate. Actele de proprietate asupra pământului, a pădurilor și asupra altor bunuri au fost confiscate. Reprezentanții unităților de represiune au ajuns și la ofițerul Ștefan Gh. Cincă, cerându-i să predea pistolul de serviciu. La refuzul hotărât al tânărului ofițer, reprezentanții Securității l-au dus la sediul plasei Peșteana-Jiu, unde un subofițer de securitate a vrut să-i smulgă epoleții de la uniformă militară. Cincă l-a amenințat că îl împușcă.⁵³ A fost transportat la garnizoana Tg Jiu, i-au luat arma și l-au închis într-un spațiu cu pază simplă, lăsându-i posibilitatea să încerce să fugă pentru a-l împușca.⁵⁴

Securitatea a declanșat vânătoarea în toate pădurile din împrejurimi. Gr. Bratu, C. Constantinescu, Ștefan Piscureanu au plănuț să fugă în Serbia. În cele din urmă, Gr. Bratu a fost prins în București, trădat de un

consătean. Ceilalți doi au fost arestați în sat. Aceeași soartă au avut-o și ceilalți răsculați. Sunt arestați și cercetați 187 de țărani⁵⁵, între care femei și copii de 14-16 ani. Majoritatea locuitorilor au fost duși la Ploșoru în casa naționalizată a boierului Tomovici unde au fost bătuți și schingiuiți. Din această cauză mulți oameni, femei și bărbați au decedat la puțini ani după revoltă.

Conducătorii răscoalei au fost prinși până în toamna anului 1950. La Piscuri a fost prezent ministrul de interne, torționarul Teohari Georgescu, care - spun sătenii⁵⁶ - a avut intenția să distrugă întregul sat. El le-ar fi spus celor prezenți *la arie*: „păcat de satul acesta...”⁵⁷. Cruzimea represiunii este recunoscută și de către un reprezentant al Securității, deși el spune că nu-și aduce aminte de „măsurile politico-juridice luate împotriva lor”⁵⁸.

Pe numele celor care au reușit pentru o vreme să dispară, Tribunalul Militar Craiova a emis mandate de aducere. „Toți agenții puterii publice și militare” primesc ordin să-i aducă în fața Parchetului Militar pe cei căutați. Este cazul țăraniului Dumitru Miha⁵⁹, căutat de justiția comunistă în mai 1951. După câteva săptămâni unitățile operative ale Securității s-au retras din dispozitiv. Au rămas la fața locului patrulă semnificative de miliție. Iată ce povestește Vasile Cârstea, în vârstă de 76 de ani: „Eram militar în termen la Jimbolia. Obținusem o permisie pentru a-mi vedea soția și copiii. Când să plec, comandantul m-a oprit spunând că nu mai am voie să plec, că satul meu s-a răsculat, este ocupat de armată și va fi șters de pe harta României... Mi-au dat voie să plec abia peste trei luni, spre toamnă. Venind către sat peste dealuri, m-a oprit o patrulă

formată dintr-un sergent și doi jandarmi, care m-au interogat și mi-au verificat actele. Mai erau și alte patrule, pe alte dealuri, căutând pe cei care fugiseră după revoltă și care încă nu fuseseră prinși.”⁶⁰

Liderii răscoalei au fost judecați de Tribunalul Militar Craiova în ședință publică. Instanța a judecat cu mare rapiditate procesul. În 26 noiembrie 1950 s-a pronunțat ședința în privința lui Grigore Bratu. În seama lui au fost reținute mai multe infracțiuni: instigare publică, crimă, fals în acte publice. Tribunalul îi aplică următoarele condamnări: **5 ani pentru instigare, moarte prin împușcare pentru crimă, 2 ani închisoare pentru fals și 2 ani închisoare pentru întrebuințare de fals.**⁶¹ Falsul și întrebuințarea acestuia se referă la aplicarea unor „ștampile false pe două certificate de naționalitate și unul de bună purtare pe care le-au confecționat”⁶² când plănuiau să părăsească țara. Instanțele *poporului* au respins atât recursul, cât și cererea de revizuire, la 25 ianuarie 1951, respectiv la 25 iulie 1951. Grigore Bratu a fost executat prin împușcare la 29 mai 1952. El este un martir gorjean în lupta anticomunistă. Locul lui este în cartea de aur a rezistenței împotriva ciumei roșii care a înrobitor România.⁶³

Averea sa a fost confiscată. Pământul a fost cedat gospodăriei colective din Ploșoru. Casa a devenit locuința celui care i-a trădat pe țărani - U.I. Iată declarația Elisabetei Bratu, 74 de ani, fiica lui Grigore Bratu: „Am fost fiica lui Grigore Bratu, unicul său copil, căsătorită cu ofițerul Cincă Gh. Ștefan. Ne petreceam concediul în sat la părinții mei. În ziua de 20 iulie 1950 eram cu soțul meu la câmp. Când am venit acasă am aflat despre revolta sătenilor conduși de tatăl meu. Îndată după revoltă tatăl meu a fugit, soțul meu a fost arestat, mama mea a fost luată de Securitate la centrul comunei Ploșoru unde a fost bătută groaznic. Aveam doi copii: o fetiță de 3 ani și un băiat de 9 luni. Am fost scoasă afară din casă. Toate bunurile din gospodăria tatălui meu, precum și toate materialele de construcție pe care le strânsesem spre a ne construi o casă, toate animalele, produsele agricole, inventarul agricol au fost confiscate fără acte și duse la Gospodăria Agricolă Colectivă Ploșoru. Am fost scoasă afară din casă. Nu mi-au permis să iau absolut nimic pentru mine sau pentru copii. Timp de doi ani am locuit prin sat la diferiți cetățeni, trăind din mila lor. În casa noastră a fost introdus cetățeanul Uță Ion care a consumat și a distrus tot ce a mai rămas în gospodărie. Cu copiii în brațe am umblat pe la toate autoritățile locale și județene. Abia după doi ani ni s-a permis reîntoarcerea în gospodărie. Dar nu mai era nimic, numai casa goală.”⁶⁴

Au mai fost condamnați: Constantin Constantinescu - 25 de ani muncă silnică; Constantin Grigore - 7 ani muncă silnică; Ștefan Piscureanu - 3 ani închisoare; Ion Piscureanu - 2 ani și jumătate închisoare; Marin Ebăncă - 2 ani și jumătate închisoare; Ion Tucă - 2 ani și jumătate închisoare;

Ion Pârnu - 1 an și jumătate închisoare.

Ofițerul Ștefan Gh. Cincă nu a fost judecat niciodată. După două luni petrecute la Tg Jiu, unde a făcut greva foamei pentru a fi judecat, a fost trimis la canalul Dunăre-Marea Neagră unde a rămas doi ani. După ce a fost eliberat, a mers la unitatea sa militară pentru a fi reprimat în armată. A fost trecut în rezervă și s-a întors la Piscuri.⁶⁵

După răscoală, satul Piscuri a devenit un sat proscris. Locuitorii săi au fost prezentați de autorități ca dușmani ai regimului democrat-popular. Majoritatea celor condamnați aveau între 40 și 50 de ani, aveau familii și 1-4 copii. Și-au ispășit pedepsele la Craiova, Periprava, Aiud, Jilava, canalul Dunăre-Marea Neagră. După eliberare s-au întors în sat. Comunitatea i-a primit cu simpatie și cu admirație. Foarte puțini le-au reproșat că datorită lor li s-au întâmplat numai rele. Profesorul Ștefan Șt. Cincă, cel mai autorizat intelectual al satului, fiul Elisabetei Bratu și al lui Ștefan Gh. Cincă, ne-a spus că niciun

condamnat nu a primit vreo sentință de condamnare. Eroii din 1950 au decedat demult. În afară de membrii familiilor lor, puțini își amintesc de ei (cei ce sunt mai în vârstă). Am aflat că în anul 2005 a fost ridicat la Piscuri un monument dedicat eroilor satului.

Și în anii următori, piscurenii au rămas la fel de neînfricați. Ei i-au fugărit pe colectiviztii din Ploșoru care treceau prin Piscuri pentru a ajunge la inaugurarea Gospodăriei Agricole Colective din Groșerea.⁶⁶

Gheorghe Popescu, care a locuit cu chirie la Petre Cincă, își amintește că bătrânul luptător îi vorbea despre milițienii care se temeau să vină la Piscuri la secția de votare din sat, dar și despre țiganii (așa le spunea agenților colectivizării) care au ocolit multă vreme satul lor.⁶⁷

Comuniștii nu i-au iertat pe piscurenii. În 1960 au reluat campania pentru colectivizare. În cazul lor, colectivul trebuia să fie o altă pedeapsă pentru cele întâmplate în 1950. De data aceasta, rezistența a îmbrăcat forme pasive: fuga de comisiile de colectivizare, înstrăinarea animalelor și a uneltelor, batjocorirea trimișilor autorităților.

S-au întâmplat însă și acum numeroase nenorociri. Când milițienii, care însoțeau comisia de colectivizare, au strigat la poarta lui Marin Pis-

cureanu, acesta s-a închis în casă și s-a spânzurat. Țăranul Petre Uță și-a tăiat gâtul cu cuțitul în fața comisiei și a decedat foarte curând. Emanoil Dolcescu a fost obligat să semneze cererea de înscriere în colectivă cu nasul după ce, în prealabil, i s-a pus cerneală pe nas.

Această atitudine denotă că autoritățile comuniste nu se mai temeau de țărani din Piscuri. Gesturile sinucigașe ale celorlalți exprimă revolta lor interioară, iar sacrificiul suprem este expresia neputinței de a-i pedepsi, încă o dată, pe călăii comuniști. Alți țărani, între care Ștefan Văduva și Cârstea Zamfir, au murit la puțin timp după ce s-au înscris în colectiv, de inimă rea (ei erau în putere, cum spun țărani).⁶⁸

În toată perioada dictaturii comuniste, cei din Piscuri au fost stigmatizați, refuzându-li-se accesul spre demnități publice din cauza trecutului lor anticomunist. Satul a fost arondat comunei Groșerea.

După decembrie 1989 la Piscuri a existat cea mai puternică organizație sătească a Partidului Alianței Civice.

Întocmit o „Notă raport cu privire la arestările făcute de organele M.A.I. și Procuraturii în rândul țăranilor în anii 1951-1952 pe întreaga țară”. Nota-raport, cu indicativul *Strict Secret*, arată că respectivele organe au arestat în acei ani 34.737 de țărani, din care 16.146 au fost arestați numai în regiunea Hunedoara. Nota mai consemnează că au avut loc 438 de procese publice.⁶⁹

Aceeași Securitate, *înnoită* și *umanizată* de Nicolae Ceaușescu, realizează o statistică a „condamnărilor ilegale dictate între anii 1955-1967 (excepție cauzele pornite de la plângeri prealabile și infracțiuni silvice)” și statistica „arestațiilor preventiv scoși de organele de anchetă de sub urmărire penală sau achitați în instanță”.

Conform statisticii, au fost arestate preventiv 212.155 de persoane și condamnate ilegal 25.889 de persoane.⁷⁰

Cu siguranță, aceste statistici nu reflectă nici pe departe realitatea. Dacă acceptăm că nota-raport din 1953 ar fi corectă (34.747 de țărani arestați în doar doi ani, din care aproape jumătate numai în regiunea Hunedoara), ne întrebăm câți au fost arestați în următorii zece ani, până la încheierea procesului de colectivizare. Dar, pe lângă țărani, au fost arestați zeci de mii de intelectuali, studenți, ofițeri, militari, muncitori, elevi, industriași, comercianți, foști politicieni ș.a.

Gheorghe GORUN

³² Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

³³ *Ibidem*.

³⁴ Mărturie P. Cincă.

³⁵ Mărturie P. Cincă.

³⁶ Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

³⁷ N. Priescu, *loc. cit.*

³⁸ Mărturie Gh. Popescu.

³⁹ Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Tribunalul Militar Craiova, Sentința 828/1950.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ N. Priescu, *loc. cit.*

⁴⁴ Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

⁴⁵ Mărturie P. Cincă.

⁴⁶ C. Lupescu, *op.cit.* p. 140.

⁴⁷ N. Priescu, *loc. cit.*

⁴⁸ Mărturie Ștefan Gh. Cincă.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Mărturie Gh. Popescu.

⁵¹ Mărturie P. Cincă.

⁵² Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

⁵³ Mărturie Ștefan Gh. Cincă.

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ Arhivele Statului, Dolj, Regionala PRM Dolj, Secretariat, dosar 93/1950.

⁵⁶ Mărturie: P. Cincă, Gh. Popescu.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ N. Priescu, *loc. cit.*

⁵⁹ T. M. Craiova, *Mandat de aducere* 537/1951.

⁶⁰ Mărturie Vasile Cârstea (2003).

⁶¹ T. M. Craiova, *Sentința* 828/1950.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ C. Ionițoiu, *Cartea de aur a rezistenței împotriva comunismului*, p. 24.

⁶⁴ Declarație Elisabeta Bratu (Cincă) 2003.

⁶⁵ Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

⁶⁶ Mărturie Gh. Popescu.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

⁶⁹ *** *Cartea Albă a Securității*, vol. II, 1994, pp. 423-426.

⁷⁰ *** *Cartea Albă a Securității*, vol. III, 1995, pp. 587, 586.

Librăria Mare din Piața Mică vă recomandă:

Gazeta Gorjului

Redactor Șef:
Vasile VASIESCU
vasilevasiescu@yahoo.com

reprezintă un proiect editorial medi@rt.vasiescu
susținut logistic și financiar de S.C. GORJEANUL S.A.
Tehnoredactare:
Mihai Valentin DOBRE & Irinel AVRAM

ISSN 1221 - 0129

Director General: Bebe-Viorel IONICĂ
Tipografia
PRODCOM SRL

CERTDIGITAL
semnează sigur

KIT SEMNĂTURĂ DIGITALĂ

✓ Integrare Multiplatformă

✓ Securitate

✓ Cost redus

Contactează-ne!

office@certdigital.ro

